

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Pars IV. De Foro Extraordinario.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

non commisit, remittendus sit, utpote dicta ratione cessante, ad Judicem, qui pravenit jurisdictionem. Quemadmodum si crimen committat, postquam jam factus est miles, de eo accusari coram Magistro militum potest, sicuti accusari in proprio domicilio posset, si miles non esset: cum miles censeatur habere domicilium ibi, ubi meretur stipendia. *L. Municeps §. fin. ff. ad Municipal. cit. L. Magisteria C. de Jurisdic. omn. Judic.* Baldus in *L. 3. ff. de Offic. presid. n. 3.* Barbosa *l. c. n. 170.*

P A R S IV.

De Foro Extraordinario.

CAPUT I.

De Foro Prorogationis.

§. I.

Quid sit Prorogatio & quotuplex.

S U M M A R I U M.

399. Ordo doctrinae servandus proponitur.
400. Prorogatio Jurisdictionis est ejusdem extensio ad personas, causam, tempus, & locum, in quas, & quando, ac ubi, jure alias non competit, consensu partium facta.
401. Quadruplex est Prorogatio Jurisdictionis.
402. Judici Delegato prorogari Jurisdictio non potest à persona ad personam. Nec Judici Ordinario à tempore ad tempus.
403. Tametsi terminus per legem non fuerit praefixus Jurisdictioni, sed solum instantiae. Et licet partes Prorogationem juramento confirmant.

399. Juxta ordinem, quem supra n. 9. servandum statui, hic de Foro Extraordinario agendum erit, postquam P. 1. de Foro in genere, P. 2. de Foro Ordinario Communi, ac P. 3. de Foro Ordinario Singularem, actum est. Extraordinarium autem Forum sortimur per *Prorogationem*, *Delegationem*, *Continentiam causarum*, ac *Reconventionem*: cum qui his modis alicubi convenitur, stet coram Judice, qui Jure ordinario proprius & suus, saltem in hac causa vel loco aut tempore, non est, sed extra ordinem assumptus. Revocari huc etiam posset Feudum: sed quia per illud Forum acquiritur non absolute ac universim, prout acquiritur modis modo enarratis, sed solum in causa feudali; idcirco de illo commodius infra P. 5. agetur, ubi exponetur, quamnam causam certum Forum, & reliquis non commune habeant.

400. Igitur initium faciendo à Prorogatione Jurisdictionis, cujus materia uti latissime patet & intricata est, ut loquitur Petr. Barbosa ad L. 1. ff. de Judic. art. 1. n. 1. ita quotidiana, ut ait Marian. Socin. in C. significasti de Foro comp. n. 7. Describi Prorogatio potest, quod sit *Extensio jurisdictionis ad personas, causam, tempus & locum, in quas & quando ac ubi Jure aliam non competit, consensu earundem personarum facta*. C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. 1. & 2. prin. & §. 1. ff. de Judic. L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic. Dicitur *Extensio*: ut enim alicui per consensum partium tribuatur jurisdictionis, quam de Jure in ipsas, aut certe in hoc loco, vel causa, vel tempore non habet, necesse est, ut is jam antecederet & aliunde aliquam jurisdictionem habeat. Hinc prorogari non potest jurisdictionis illi, qui nullam unquam jurisdictionem habuit; aut habuit quidem, sed illa jam est finita; aut habet quidem etiamnum, sed non in hoc genere causae, ut sequente §. dicitur.

401. Quadruplex porro est Prorogatio jurisdictionis, uti patet ex ejusdem descriptione modo facta. Nam vel fit de tempore ad tempus. C. De causis 4. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. 2. §. *Convenire* V. sed si Judex ff. de Judic. Vel de re ad rem, seu cau-

sa ad causam. C. cum olim 32. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. De qua re §. 1. ff. de Judic. Vel de persona ad personam. C. 1. de Alienat. Judic. mut. caus. fact. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. 1. & 2. ff. de Judic. Vel de loco ad locum. C. statum §. In nullo de Rescript. in 6. Et licet Glossa in L. 1. C. de jurisdic. omn. Judic. & in cit. C. P. & G. V. prorogatio. ac L. 2. §. sed & si Judex ff. de Judic. triplicem tantum distinctionem ponat, omittendo prorogationem de loco ad locum, constat tamen ex cit. c. statum, etiam hanc agnoscendam esse. Nec è contrario necessaria est illa senaria divisio, quam facit Panorin. in cit. c. P. & G. n. 12. nimirum de persona ad personam, de tempore ad tempus, de loco ad locum, de causa ad causam, de re ad rem, de casu ad casum: nam non apparet, quomodo hic res & casus distinguantur à causa. Est præterea Prorogatio alia *Voluntaria*, alia *Necessaria*. Illa fit, cum partes sponte consentiunt in Judicem non suum. cit. L. 1. & 2. ff. de Judic. L. si convenerit. ff. de jurisdic. C. significasti de Foro Compet. Necessaria est, quæ fit contra invitum, qualis est Reconventio. L. si idem V. sed & si mutua. ff. de Jurisdic. Verum hæc propriè dicta Prorogatio non est. Ac idcirco eam paulò antè n. 399. cum communi DD. à Prorogatione distinxi.

402. Est autem inter dictas quatuor prorogandi rationes latum discrimen ante omnia notandum. Nam etsi Judici etiam Delegato, ut infra dicetur, prorogari jurisdic. possit de causa ad causam, loco ad locum, tempore ad tempus; non tamen fieri ei potest à persona ad personam, sed tantum Judici Ordinario, uti habetur cit. C. P. & G. in fine, & tradunt ibi Panor. Felin. ac alij Interpp. Barbosa l. c. n. 204. Menoch. consil. 240. n. 54. E contrario licet Ordinario Judici prorogari jurisdic. possit à persona ad personam, à loco ad locum, à causa ad causam: fieri tamen nequit à tempore ad tempus. Vel enim loquimur de Judice perpetuam jurisdictionem, seu ad vitam habente? Et tunc locum non habet hæc prorogatio ad tempus à tempore, quia dum jurisdictionem semper habet, opus non est prorogatione. Velloquimur de Judice temporario? Et tunc prorogatio cessat, ne
præ.

præjudicium fiat Successori, & ne partes sibi perpetuum Judicem contra Principis voluntatem constituere possint. Bald. in *L. is qui pro emptore. ff. de Usucapion.* & in *L. si quis ex consensu C. de Episc. audient. n. 8.* Felin. in *cit. C. De causis de Offic. Et potest. Judic. deleg. n. 4.* Covarr. in *C. quamvis Pactum de Pact. p. 2. §. 1. n. 4.* Paul. Castr. in *L. 2. §. proinde. ff. de Judic. n. 7.* Decius in *cit. C. de causis n. 3.* Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 2. n. 30.* cum communi aliorum, Ratio differentia est; quia Judici Delegato designatur tempus in favorem partium, cui renuntiare possunt. *L. penult. C. de Pact.* In Ordinaria verò Jurisdictione designatur tempus in publicum. *L. properandum C. de Judic.* Favori autem publico privatis conventionibus derogari non potest. *L. Jus publicum. ff. de Pactis.*

403. Quin prorogari à partibus jurisdictione Ordinario Judici nequit, etiamsi terminus per legem non sit positus jurisdictioni, sed solum instantia, ut ex *cit. L. properandum* deducunt Bart. *ibi. n. 2.* ac communis Interpretum teste Maranta *p. 2. de Ordine Judic. n. 42. v. quinta est, & p. 5. n. 24. §. 25.* ac Gutierrez *de Juramento confirmat. p. 3. c. 5. n. 5.* Quod verum est, licet partes prorogationem juramento confirmet: nam nihilominus Judex elapso termino invalidè procedet, ut post Bart. Jason. ac alios in *cit. L. properandum* cum communi tradunt Vant. *de Nullit. ex defect. Ordin. Judic. n. 127.* Covarr. *cit. n. 4.* & Alciat. in *C. cum contingat. de jurejur. n. 27. §. 28.* quia partes, uti nec pactis ita nec juramentis præjudicare possunt favori publico, & recedere à Legis dispositione ob bonum publicum principaliter lata. Opinio Gutierrez *l. c. à n. 7.* cum Imola & Felino refragantis eatenus sustineri potest, ut vi sui juramenti opponere non possint exceptionem peremptæ instantia; non verò, ut processus & sententia valeat. Non æquè facilè rejicienda videtur alia limitatio, quam faciunt idem Gutier. *l. c. n. 5.* Alexander in *cit. L. properandum*, ac communis aliorum apud Maranta *l. c. à n. 25.* asserens, posse prorogationem fieri, quoties causæ vel instantia brevior trienniò terminus

nus præfixus fuit Statuto aliquo, vel ab homine: eò quòd tunc non in favorem publicum, sed privatum litigantium præfixus censetur. Idque maximè dicendum erit, si constat, quòd etiam ipsa lex in aliqua causa terminum statuerit principaliter in favorem litigantium: qualis casus habetur in Trident. *sess. 24. c. 20. de Refor.* ubi licèt statuatur, ut causæ omnes Ecclesiasticæ, tametsi Beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinarijs locorum agitentur, ac saltem intra biennium à die litis motæ terminentur: est tamen liberum partibus coram eodem pergere, vel Superiorem adire, ut eum communi DD. tradit August. Barbosa. *in cit. c. 20. Trident.*

§. II.

Cui prorogari Jurisdictio possit.

SUMMARIUM.

404. *Jurisdictio illi tantum prorogari potest, qui jam antecederet aliquam habet.*
 405. *Nec fieri potest prorogatio in tempus, quo Jurisdictio erit finita.*
 406. *Nec prorogari potest nova species jurisdictionis.*
 407. *Potest tamen fieri prorogatio à summa minore ad majorem.*
 408. *Jurisdictio in certas causas unitantum concessa, prorogari alteri in easdem non potest.*
 409. *Si Jurisdictio est limitata solum quoad personas, non verò quoad causas, circa has prorogatio indistinctè admittitur.*

404. Prorogationem jurisdictionis Jure communi tam Civili, quàm Ecclesiastico, permissam esse, seu posse litigantes mutuo consensu relicto Judice suo competente alium adire, eique suam causam decidendam committere, notum est ex *L. Est receptum 14. & L. si convenerit 18. ff. de Jurisdict. L. 1. §. 2. ff. de Judic. L. 1. C. de Jurisdict. omn. Judic. C. Cum olim 32. & C. P. §. G. de Offic. §. potest. Judic. deleg. C. Statum de Rescript. in 6. C. significasti 18. de Foro Compet.* Controversum duntaxat est, quibus

T. t.

bus

bus & quâ ratione, quò vim & effectum habeat, facienda sit. Dubium primò nascitur, cui prorogari Jurisdictione possit. Responsio ad hanc quæstionem patet ex ipsa Prorogationis definitione, videlicet illi tantùm prorogari jurisdictionem posse, qui jam antecederet aliquam habet. Cùm enim Prorogatio sit extensio, supponitur jam præexistere, quod extendi possit. Hinc conventio inter Creditorem & Debitorem non valet, ut hic in casum non factæ solutionis ad præfixum diem, incarcerari possit propria auctoritate à Creditore, & ab eodem detineri in suis privatis ædibus: cùm citatio realis sit jurisdictionis. *L. un. C. de privat. carcer. inhibet.* Hinc pariter prorogatio & extensio temporis seu termini à Lege vel sententiâ præfixi locum non habet, quando is jam expiravit; sed solum, quando nondum est finitus. *L. sed si manente 5. ff. de precar. L. si cùm dies ff. de Arbitr. L. 3. ff. de damno infect.* Ratio ulterior & intrinseca est: quia is, qui jurisdictionem nunquam habuit, vel jam non amplius habet, est privatus; privato autem per consensum privatorum Jurisdictione seu potestas judicandi tribui non potest. *L. privatorum. ff. de Jurisdic. L. penult. ff. de Judic. Panorm. in C. de causis de Offic. & potest. Judic. deleg. n. 7. & Felin. n. 4. v. 4. Alexand. in cit. L. ff. de damno infect.* Bald. in *L. si qui ex consensu C. de Episcop. audient. n. 8. Boër. decisio. 294. n. 2. Unde cit. C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. deleg. L. 1. ff. de Judic. & L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* supponitur, debere præexistere & aliunde jam dari Jurisdictionem, quæ prorogatur.

405. Quin etiam si quis nunc habeat Jurisdictionem, nihilominus prorogatio erit invalida, si nunc quidem fiat, attamen in tempus, quo fuerit finita: si quidem loquamur de Jurisdictione Ordinaria, ut patet ex dictis n. 402. traduntque Bald. *l. c. n. 8. in fin. Felin. in cit. C. de causis de Offic. & potest. Judic. deleg. n. 4. v. quarta declaratio.* Quia Judicis Ordinarij potestas non respicit favorem horum vel illorum litigantium, sed publicum, ac idcirco si finita aliquando est, non poterit ab illis dari etiam

etiam tempore, quo ipsa adhuc durat, ad tempus, quo duratura non est, cum aliquem actum tempore etiam habili referre in tempus inhabile, idem sit, ac illum facere tempore inhabili, uti notat Felin. *l. c.*

406. Sed neque sufficit habere quamcunque Jurisdictionem, sed requiritur insuper, ut is, cui fit prorogatio ab alienis subditis, Jurisdictionem in suos subditos habeat similem illi, quam alieni per suam prorogationem dare cupiunt. Cyn. & Bald. in *L. Testamenta omnia C. de Testam.* Panorm. in *cit. C. P. & G. n. 12.* & in *C. si diligenti de Foro compet. n. 30.* Felin. in *C. Caterum de Judic. n. 2.* Matth. de Afflict. *L. 1. Constit. rubr. 42. n. 32.* Aretin. in *L. 1. §. si quis simpliciter colum. penult. ff. de V. S.* Hinc habenti Jurisdictionem ad causas certæ tantum speciei, prorogari ea nequit ad causas alterius speciei. *L. Solemus 61. §. Latrunculator. ff. de Judic.* Ex. gr. Jurisdictio in criminalibus prorogari non potest, eam in his causis non habenti: quia hæc non esset prorogatio, sed novæ Jurisdictionis collatio, quæ partium voluntate in criminalibus tribui nequit. *cit. L. 1. §. 2. ff. de Judic. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. & ibi Glossa v. Judicibus,* Bartol. in *L. inter convenientes. ff. ad municipal. n. 1.* Paul. Castr. in *cit. L. 1. n. 20.* Panorm. in *C. si diligenti de Foro compet. n. 14.* Jul. Clarus in *Pract. Crimin. §. fin. q. 42.* ubi communem dicit. Neque de mixto ad merum Imperium, sed tantum de mero ad merum, mixto ad mixtum, fit prorogatio. Bartolus & Panorm. *ll. cc.* Indidem deducitur, quod si per statutum alicui concessa sit facultas de causis mercatorum cognoscendi, is virtute prorogationis cognoscere nequeat de causis non mercatorum, etiam subditorum. Cyn. in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. in fin.* Bald. *n. 2.* aliique in *L. Testamenta omnia C. de Testam.* Idemque Bald. in *C. de causis de Offic. §. potest. Judic. deleg. n. 4.* Panorm. in *C. significasti de Foro comp. n. 16.* & in *cit. C. P. & G. n. 15.* & *ibid. Felin. n. 12.* Jason in *L. Est receptum. ff. de Jurisdic. n. 7.* ac alij, quos refert Vantius de *Nullitat. tit. de Nullit. ex defectu Jurisdic. Ordin. n. 52.*

407. Illud tamen concedendum est, quòd Judici habenti limitatam jurisdictionem, & super certa tantum summa ac quantitate cognoscenti, prorogari illa valeat ad summam majorem. Ita tradit Julian. *L. de qua re* 74. §. 1. ff. de *Judic. Judex*, inquit, *qui usque ad certam summam jussus est, etiam de re majore judicare potest, si inter litigatores conveniat.* Idemque tradit Paulus *L. 28. ff. ad municipal.* asserens: *inter convenientes* (seu consentientes) *& de re majori apud Magistratus municipales agetur.* Ratio est: quia quæ differunt solum secundum plus & minus, non differunt specie, sed solum qualitate vel quantitate. *L. fin. ff. de Fundo instructo.*

408. E contrario quando Lex vel Statutum Jurisdictionem alicui concedit ad cognoscendum de certis causis, adempta aliis potestate de illis cognoscendi, alij Judices præter illum cognoscere de hisce causis etiam virtute prorogationis non possunt: quia prorogatio fieri nequit, quando est prohibita. *cit. L. 2. §. 2. ff. de Judic.* at quando adempta reliquis potestate uni tantum in certas causas concessa est jurisdicatio, eo ipso censetur esse negata prorogatio: cum Legi prohibitivæ renunciare non possint partes. *Gloss. in L. A Divo Pio ff. de Ritu Nupt. & in L. 1. C. Ne fideiuss. dotium dentur. Dec. consil. 18. n. 5. Bald. in L. 1. C. Ne de statu defunct. n. 1. & in L. cum eorum C. de Sentent. & interlocut.* Illi tamen, cui soli concessa est jurisdicatio in certas causas, prorogari ea potest etiam in alias. *L. non quidem 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* dummodo in alias non sit adempta, & duntaxat in certas illas concessa. *L. 3. §. cum Titio. ff. de Adimen. Legat. L. Rationes junct. Gloss. C. de Probation.*

409. Ex dictis consequens est, quòd si Jurisdicatio sit limitata solum quoad personas, non autem quoad causas, indistinctè quoad causas admittenda sit prorogatio. Patet ex *L. si per errorem junct. Gloss. 1. ff. de Jurisdic. & cit. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* vi cujus indistinctè permittitur, ut prorogare jurisdictionem Procuratori Cæsaris possint etiam illi, qui controversias cum fi-
sco

fco non habent: quia licet per se ejus jurisdictio se solum extendat ad personas eorum, qui cum fisco controversias habent, non tamen limitata est ad certas causas. Ratio ulterior est: quia prorogatio alias nunquam esset licita, quia jurisdictio semper est contracta & limitata ad personas subditorum. *C. 2. de Constitut. in 6. & L. fin. ff. de Jurisdic.* Igitur tunc solum non est permessa prorogatio, quando restricta alicujus Judicis Jurisdictionem est quoad causas, v. g. si Jurisdictionem, ut diximus, criminalem non habeat, & litigantes hanc illi prorogare vellent; aut illi, qui Judex datus est solis mercatoribus quoad ipsorum commercia. In hoc enim casu non tantum quoad personas, sed etiam quoad causas limitatam Jurisdictionem haberet.

§. III.

Qui prorogare Jurisdictionem possint.

SUMMARIUM.

410. *Prorogare Jurisdictionem Judicis incompetentis possunt omnes, qui habent personam standi in judicio.*
411. *Procurator habens speciale mandatum, aut generale cum libera potestate, potest prorogare Jurisdictionem.*
412. *Clerici in se prorogare Jurisdictionem Judici laico nequeunt etiam cum sui Episcopi licentia: absque hac neque Judici Ecclesiastico.*
413. & 414. *Refellitur cavillum Cuiacij ac aliorum.*
415. *Non obstante prorogatione Clerici, processus est nullus. Eadem est ratio de prorogatione, quam faciunt Exempti, seu summe Sedi immediate subiecti.*
416. *Studiosos æque, ac Clericos, non posse prorogare Jurisdictionem, censent aliqui.*
417. *Contrarium de Jure verius est.*

§ 10. Jurisdictionem Judicis non competentis prorogare possunt omnes, qui habent personam standi in judicio. Non Pupilli

pilli sine tutore, non Minores & Prodigii absque curatore. Non Furiosi aut Servi. *L. 1. § 2. C. qui legitim. person. standi in Judic. hab. L. 3. C. de in integ. restitut. §. Item inviti Institut. de Curator. L. 4. ff. de Auctorit. praestand. L. In negotijs 5. ff. de R. J. L. Quoties 13. ff. si quis caution. Judic. sistendi caus. fact. non obtemp. L. Servus 6. § L. 7. C. de Judic.* Dubium tamen est, an non valeat prorogatio à pupillo sine auctoritate tutoris, vel minore 25. annis sine auctoritate curatoris facta, si apparet, conditionem ipsorum inde redditam esse meliorem. Affirmant valere, saltem quoad minorem, Baldus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. & Felin. in C. P. § G. 40. de Offic. § potest. Judic. deleg. n. 10.* Negant Vultejus in *cit. L. 1. n. 113.* & Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 5.* quia pupillus ne quidem lucrosam hereditatem adire potest absque tutoris auctoritate, ne ullum omnino damnum habeat. §. *Neque tamen Instit. de Auctor. tutor.* Neque minorennis compromittere in arbitrium sine suo curatore potest. *L. 3. prin. ff. de receptis, qui arbitrium receper.* Hæc posterior opinio præferenda videtur. Neque ei obest textus *L. Non eo minus 14. C. de Procurator.* ubi sententia lata pro foemina minus legitimè constitutum procuratorem habente pronuntiatur valida, & ratio additur: *minoribus enim ætas in damnis subvenire, non rebus prosperè gestis obesse consuevit.* Non, inquam, hæc obest: quia supponitur ibidem, quòd tutorum & curatorum auctoritas & consensus in constituendo litis procuratore desideretur. Ergo eadem auctoritas requiritur in eligendo Judice. E contrario de Tutore & Curatore dicendum est, posse ipsos in causa pupilli & minorennis prorogare jurisdictionem: quia actorem litis constituere possunt. *L. Neque tutores 11. C. de Procurator.* & loco domini habetur Tutor & Curator. *L. qui sandum 7. §. si tutor. ff. pro emptor. L. interdum 56. §. qui tutelam ff. de Furt. L. Tutor, qui tutelam 27. ff. de Administrat. tutor. L. ad ea 157. prin. ff. de R. J.*

411. Circa Procuratores, an prorogare jurisdictionem possint, distinguendum est. Possunt absque dubio, si speciale ad hoc man-

mandatum habent. *C. 4. §. ult. de Procurator. in 6. L. un. C. Etiam per procuratorem causam in integr. rest. agi posse.* Possunt item Procuratores generales cum libera potestate & administratione constituti. *cit. C. 4. §. 5. de Procurator. in 6. L. si Procurator 10. C. eod. L. Creditor 60. §. Lucius. ff. Mandati. L. Procurator 58. §. L. seq. ff. de Procurator. L. Quâ ratione 9. §. Nihil autem ff. de Acquir. rer. domin. L. illud 25. §. fin. §. L. seq. prim. ff. de Minorib.* Si verò generale quidem mandatum habeant, sed absque libera, prorogationem facere nequeunt. Ita omnes DD. teste Felino *l.c. Valeret tamen facta ab huiusmodi Procuratore, sciente & patiente domino. Felin. l.c. & in C. cum olim 32. de Offic. §. potest. Judic. deleg.*

412. Clerici jurisdictionem Judici laico non tantum in causis spiritualibus, sed etiam in profanis, siue criminales sint siue civiles, prorogare nequeunt. Ita apertè dicitur *C. si diligenti 12. de Foro compet.* Neque valebit prorogatio, tametsi juramentum addiderint, ut dicitur *cit. C. 12. in fin.* Et licet testator jubeat Clericum heredem, vel legatarium coram laico respondere. Bald. in *L. 2. C. ut in possess. legat.* Ripa in *L. Nemo potest. ff. de Legat. 1. n. 118. Dec. consil. 150. n. 4.* Patet ratio: quia sicut ipse Clericus non potest favori publico & privilegio toti Statui ac Ordini Clericali concessio renuntiare, ut discurrit Pontifex *cit. c. ita, nec testator.* Quin etiam Ecclesiastico Judici non suo Clerici prorogare jurisdictionem non possunt, nisi cum consensu proprii Ordinarij. Ita statuitur *C. significasti 18. de Foro Compet.* Et ne quidem Archiepiscopo illius Suffraganei, sub quo est Clericus, prorogare hic jurisdictionem in se potest, uti habetur *C. Romana 1. prim. eod. in 6.* Ac etiam in hoc casu non valebit prorogatio, tametsi juramentum fuerit adjectum. Gloss. & DD. in *cit. C. 18.* Quia juramentum contra SS. Canones ac universim contra Leges prohibentes emissum vim obligandi non habet, & invalidum est: quia est de re illicita. Et semper in juramentis auctoritas Superioris excepta censetur. *C. Constitutis de Rescript.*

ubi

ubi Glossa & DD. Itaque per Jus Canonicum quoad prorogationem Clericorum correctâ & abrogata est *L. 51. C. de Episcop. & Cleric.* & *L. 29. C. de Pactis*, ubi Justinianus decernit, non licere ei adversus sua pacta venire, qui promisit, se non usurum præscriptione fori propter Sacerdotij prærogativam. Imò abrogatione harum Legum opus non fuit, cum nunquam valuerint, utpote de Clericis à Principe seculari lata.

413. Contra has decisiones Pontificias irreverenter & temerariè insurgit Cuiacius in *C. 1. § 12. de Foro Compet.* quamvis alioqui, ut loquitur Vincent. Gravin. *Libro de Ortu & Progressu Jur. Civil. c. 180.* Religionis Romanæ tenacissimus, impatiensque adeo rerum novarum, ut de rebus ad Religionem pertinentibus (tempore illo, quo Calvinismus in Gallijs grassari coepit) rogatus, questionem ad Ecclesiæ judicium remitteret his verbis: *Nihil hoc ad edictum prætoris. Ad cit. C. 1. de Foro Compet.* inquit Cuiacius: *Quod fit ex consensu Episcopi, & ex consensu utriusque partis permissa cognitione laico, cur non erit ratum & firmum? Cur hoc invidetur laicis? an illis deterior mens, quàm Ecclesiasticis?* Et ad *C. 12. eod. sic: Ratio, quæ movit Innocentium Pontificem ad hoc decernendum, quod antè nemo alius Pontifex decreverat, hæc est, quod Juri publico pactis privatorum derogari non possit, quæ est vetus regula Juris Civilis. Quæ tamen ratio hac in re fucus est & color potius, quàm ratio vera, quia initio contractus Clericus renuntiando præscriptioni fori Juri publico non derogat, jus ve publicum non mutat, quo Clericis data est præscriptio Fori Ecclesiastici, sed proprium jus & privatum &c.* Rapuerunt hoc verbum ex ore Cuiacij, a vidè que ejus opinionem contra Pontificem amplexi sunt Bocerius *de Jurisdic. c. 7. n. 10. & 11.* Bachovius *disp. 1. de Action. thesi 28.* Wisembach *disp. 6. in Pandect. thesi 38.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 22. à n. 16.* Thom. Michaël *de Jurisdic. thesi 148.* Ummius *disp. 4. ad process. judic. thesi 17. n. 91.* Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 125.* ubi addit, rationes, ob quas Pontifices motos vulgo putent DD. cur ejusmodi prorogationem Clericis adimerent,

rent, tam esse jejunas, ut ipsos etiam Interpretes earum puduerit. Verum adduci debuere Interpretes, quos earum puduerit, ac cur pudere debuerit. Absque dubio cavillatores Juris Pontificij non puduissent decisionum illarum & rationis adductæ, si è calamo Ulpiani Christianorum infensissimi hostis alteriusve Jurisconsulti Ethnici prodijissent. Certè Juris publici est, Clericos non esse judicandos à laicis, idque non tam in favorem singulorum Clericorum, quàm ob reverentiam Statûs Clericalis, naturâ suâ altioris Statu laicali, ut patet ex iis, quæ dixi *n.* 230. ac idcirco Canones & Leges, quibus hæc exemptio Ordini & Statui Clericali concessa est, respectu Judicum & singulorum Clericorum habet rationem Legis obligatorix & prohibitorix, ita ut illi judicare Clericorum neminem, nisi in casibus exceptis, possint, nec isti illis judicandos se submittere. Quando autem ex causa publica alicui Judici soli est concessa potestas de his illisve causis cognoscendi, & alijs adempta, notum est ex communi DD. nemine, quem sciam, refragante, non posse prorogari jurisdictionem. Notum pariter est ex dictis *n.* 406. non posse Judici prorogari jurisdictionem ejus generis, quam is non habet, v. g. criminalem, si criminalem non habet; aut feudalem, si hanc non habet, id est, si non est Feudi Dominus, vel inter Pares Curix. Pariter ergo jurisdictio in Clericos, utpote quæ spiritualis est, prorogari Judici laico nequit, utpote quam iste non habet, nec habere potest, nisi ex concessione SS. Pontificis. Nulla proinde erat ratio illam Innocentij Pontificis rationem criminandi: cum ipsi, qui eam impugnant, eam in alijs casibus admittant.

414. Verum quidquid sit de ratione, quâ Pontifex ad negandam Clericis prorogationem jurisdictionis motus fuit, certum est, prohibitionem hanc fieri potuisse, sicut laicis fieri posset ab Imperatore. Modò concessa quidem est Legibus Cæsareis: at solum subditis Imperij, isque, qui Legibus & Jurisdictioni seculari sunt subjecti; his autem Clerici subjecti non sunt. Videri possunt ea, quæ dixi *à n.* 216.

415. Ex dictis consequens est I. quòd si Clericus alieni Episcopi Jurisdictioni absque licentia proprii, aut etiam cum hujus licentia laico se subijciat, processus ex defectu jurisdictionis sit nullus; cum Judex alienus eam per se non habeat, nec accipere à prorogante possit. Quin Panorm. *in cit. C. significasti de Foro Compet. n. 21.* Felin. *ibid. n. 5.* aliique contra Gloss. tenent, nec per rati habitationem proprii Episcopi subsequenter convalitura acta alieni Episcopi. Consequens est II. quòd exempti seu immediate subiecti SS. Pontifici absque hujus licentia non possint prorogare Jurisdictionem Episcopo, in cujus Dioecesi sunt, aut cum hujus licentia alieno. Joan. Andr. & Felin. *in reg. scienti in 6. Panor. l. c. n. 10.* ac communis aliorum, teste Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 4. n. 43.* Quod tamen intelligendum est solum de Foro contentioso. Nam in foro Pœnitentiæ Sacramenti ad accipiendam absolutionem à peccatis, & in actibus alijs Jurisdictionis voluntariæ, v. g. ad petendam dispensationem in votis, lege jejuniij &c. accedere possunt exempti ad Episcopum Dioecesanum, aut cum hujus licentia & potestate delegata ad alium, ut præter alios docent Henriq. *L. 7. c. 25. n. 2. § L. 14. c. ult. in fin. Avila p. 2. de Censur. c. 7. disp. 1. dub. 6. conclus. 2.* Molina *de Just. tr. 3. disp. 61.* Silvest. *V. Absolutio q. 5. n. 2.* Laym. *in C. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 3.* Sanchez *L. 4. in Decalog. c. 39. n. 32* cum Suarez, aliisque compluribus, quos ibi refert. Cum licentia tamen sui Prælati, aut etiam sine hac, si eam irrationabiliter & injustè neget.

416. Quod de Clericis modò dictum est, de Studiosis pariter statuunt quidam DD. interque hos Scipio Gentilis *L. 2. de Jurisdic. c. 17.* Mendo *L. 3. de Jure Academico q. 6. n. 46.* & König *ad L. 2. Decretal. tit. 2. n. 71.* eos videlicet nec expressè nec tacitè (exceptà administrationis causâ) ratione delicti, loci, aut rei, posse foro renuntiare, ac alieno Judici validè se submittere. Cum privilegium fori universo Ordini Studiosorum, non singulis sit concessum, & in honorem Litterarum & Universitatum: eo ferè modo, quo dictum est de Clericis, eorum privilegium non singulis

lis eorum, sed toti Statui & Ordini Clericali, inque ejus honorem ac reverentiam concessum esse. Nec huic sententiæ derogari aiunt per *cit. L. 51. C. de Episc. & Cleric. & L. 29. C. de Pactis*, aliæque Jura, quibus concessum singulis est, suo foro renuntiare: hoc enim solum procedere, si forum favori partium, non honori Judicum attributum sit, ut observant Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 168.* Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 9.* ac passim alij. Addit Mendo *l. c. n. 47.* nec ipsum Rectorem & Magistratum Academicum consentire posse renuntiationi fori: tum ob præjudicium inde nasciturum Statui Academiae & Studiosorum; tum quia cum ipse sit Judex privativè in causis Studiosorum, eique concessa fuerit in illos jurisdictio, ita ut alijs Judicibus fuerit adempta, nequit ipse per suum consensum efficere, ut alij Judices eâ jurisdictione gaudeant, quæ ipsis non est concessa ab Imperatoribus, à quibus omnis potestas in Judices inferiores est derivata.

417. Verùm hæ rationes non convincunt: tametsi enim concederetur, jurisdictionem in Studiosos soli Academiae, & Episcopo, ac Principi concessam, ac ademptam esse alijs, non tamen propterea partibus, in quarum favorem id concessum est, est vetitum alteri Judici prorogare jurisdictionem, ut cum Matth. de Affict. *Salicet. ac alijs tenet ac fusè probat Petr. Barbosa in L. 1. ff. de Judic. art. 4. à n. 60.* Quòd verò privilegium Fori Academici non in favorem singulorum Professorum & Studiosorum concessum fuerit, sed potius universo ipsorum Statui & Academiae, nec ex *Auth. Habitâ C. Ne filius pro patre*, nec aliunde evincitur. Hinc spectato Jure communi posse Studiosos prorogare Judici non suo jurisdictionem cum communi DD. tradunt Pacius in *cit. Auth. Habitâ c. 9. n. 10.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 22. n. 36.* Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 14.* Hilliger. *ad Donell. L. 17. c. 20. lit. K.* Dixi *spectato Jure communi*: nam de consuetudine non posse Studiosos declinare forum Academiae & alterius jurisdictioni se submittere, observant Coler. *decision. 296.* Matth. Stephani & Hilliger. *ll. cc.* Vultejus *ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 128. & n. 168.* ac alij.

§. IV.

Qualis consensus partium ad prorogandam Jurisdictionem requiratur.

SUMMARIUM.

418. *Consensus litigantium vel expressus vel tacitus ad prorogandam jurisdictionem necessarius est.*
419. *Tacitus inducitur per hoc, quod Reus ante litem contestationem non opponit exceptionem Fori declinatoriam.*
420. *Per solum partium consensum non fit immediatè prorogatio sed per hoc, quod Judicem incompetentem adeunt, seque ejus jurisdictioni submitunt.*
421. *Non solà litem contestatione, sed actibus quoque eam antecedentibus fit prorogatio.*
422. *Ad prorogationem à loco ad locum requiritur consensus expressus, si fit Judici Delegato: secus, si Ordinario.*
423. *Neque Ordinario neque Delegato Judici prorogari jurisdictio ad alienum territorium potest absque consensu Judicis territorialis.*
424. *Non fit prorogatio per litem contestationem aliùmve actum, quem litigans exercet coram Judice alieno, putans esse suum.*
425. *Nisi erret errore Juris, sitque peritus & doctus.*
426. *Aut etiam indoctus ex errore Juris adeat Judicem Ordinarium, à cujus jurisdictione peculiari privilegio est exemptus.*
427. *Prorogatio gravi metu extorta invalida est.*
428. *Uti etiam, si pars protestetur, se non consentire in hunc Judicem, tametsi coram ipso ponat actum, quo tacitè inducitur prorogatio.*
429. *Tacitè non prorogat jurisdictionem absens & contumax, qui nec per se nec per procuratorem comparet in judicio.*
430. *Ad prorogandam jurisdictionem non sufficit sola taciturnitas & patientia.*

418. In omni prorogatione jurisdictionis voluntaria, de qua modò agimus, consensum litigantium esse necessarium, constat cum ex *L. 1. § 2. ff. de Judic. L. si per errorem ff. de Jurisdic. & C. de causis in fin. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* tum ex eo, quòd voluntaria est: qualis non foret, si jurisdictio ab alieno Judice in invitos exerceri posset. Igitur quæstio duntaxat est, sufficiatne consensus tacitus, an requiratur expressus. Sufficere tacitum in prorogatione de persona in personam, & de causa ad causam, statuendum est ex *L. 2. prin. & §. Convenire 1. ff. de Judic. junct. L. cum quid supra ff. si certum petat. ac C. Cum olim 32. de Offic. & potest. Judic. Deleg. Panorm. ibid. n. 7. ac in C. P. & G. de Foro comp. n. 20. Imola ibid. n. 56. Marian. Socin. in C. significasti n. 37. Felin. ibid. n. 5. Bartol. in *L. 1. ff. de Judic. in fin.* Parisius *L. 4. consil. 15. n. 4.* Petr. Barbosa in *cit. L. 1. art. 2. n. 7. & art. 3. n. 4.* cum communi aliorum. Idemque tenendum est de prorogatione à tempore ad tempus. *cit. L. 2. §. 2. ff. de Judic. C. de causis. 4. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* ac *cit. DD.* Quoties enim Lex requirit consensum, æquè de tacito ac expresso intelligenda est. *cit. L. cum quid ff. si certum pet. & ibi DD. Bartol. in L. fin. §. Necessitate C. de bonis, quæ liber. n. 20. Barbosa cit. art. 2. n. 8. & in L. 2. §. fin. ff. Solut. matrim. n. 17.**

419. Inducitur autem tacitus ad prorogationem jurisdictionis consensus per hoc, quòd Reus conventus ante litis contestationem non opponit Declinatoriam Fori, sed Dilatoriam vel Peremptoriam. *L. sed & si suscepit prin. ff. de Judic. C. inter Monasterium 20. de Sent. & re judic. & ibi Felin. n. 4. Panorm. in C. P. & G. de Foro comp. n. 20. Bartol. & Dec. in L. si convenerit ff. de Jurisdic. Bart. in L. quidam consulebat ff. de Re Judic. Marant. de Ord. Judic. p. 6. tit. de Exception. n. 1. & 4.* Idemque est, si aliquem actum fecit in judicio etiam ante litis contestationem, quo in Judicem consentire visus sit, velut si satisdet de judicio sisti, aut iudicato solvendo: aut si coram Judice incompetente actorem reconveniat. *cit. DD. & Bald. in Auth. Et consequenter C. de Sentent.*

Et interlocut. Maranta. l. c. p. 4. *distinct.* 12. n. 17. Vant. *de Nullitat. tit. quib. modis sent. null.* n. 80. aut Reus dicat, non esse procedendum absque libello, Actor verò contendat, libello opus non esse. Imola in *L. quidam consulebat ff. de Judic. n. 40.* ubi ait, hoc esse etiam ex mente Bartoli, atque ita intelligendum esse textum *L. non videtur ff. eod.* Menoch. *L. 2. præsumpt. 19. per tot.* Dixi: etiam ante *litis contestationem.* Nam per *litis contestationem* indubitanter prorogatio jurisdictionis tacite inducitur, omnique exceptioni declinatoriæ fori aditus præcluditur, juxta dicta n. 77. *Et seqq.*

420. Quod modò dixi, consensum litigantium ad prorogationem esse necessarium, non ita accipiendum est, quasi per eum illa immediatè & formaliter fiat. Constat enim, adeundum Judicem, cui prorogare jurisdictionem volunt, & ejus cognitioni ac decisioni controversiam esse subijciendam: nam prorogatio est subjectio, quia Judici non suo se judicandos subijciunt, ut patet ex *L. 1. ff. de Judic.* Hæc autem non fit, antequam ille adeatur, & causa decidenda offeratur, ac ille vel consentiat, vel saltem non contradicat, & partes reiiciat, juxta ea, quæ infrà dicuntur n. 434. Igitur ille partium consensus, antequam Judicem adeant & se judicandas offerant, id solùm operatur, ut neutra illarum sine alterius consensu resilire possit, sed teneatur illum adire, & Jurisdictionem prorogare. An hanc obligationem producat solum pactum nudum de adeundo alieno Judice, ita ut post illud neutri litigantium licitum sit poenitere, & invito altero resilire, dictum est suprà n. 81.

421. Illud verò, quod modò dicebam n. 418. prorogationem & subjectionem fieri etiam per quosdam actus antelitis contestationem coram Judice incompetente à litigantibus exercitos, non extra omnem controversiam est. Nam sola *litis contestatione* prorogationem induci asserunt Glossa 1. in *L. 1. ff. de Judic. prim.* & ibid. Albert. n. 2. Bald. *lectur. 2. n. 4.* item Gloss. 2. in *L. si convenerit. ff. de Juris dict.* Gloss. fin. in *L. si per errorem. ff. eod.* eiseque

que receptam opinionem asserit Fulgos. in *L. 1. C. de Jurisdic. n. 2.* & in *L. sed etsi suscepit ff. de Judic. n. 1.* Idemque tenet Marian. Socin. in *C. significasti 18. de Foro Compet. n. 47.* ac late confirmat Corneus *L. 2. consil. 209. n. 2.* Verum non est recedendum à doctrina, quam tenui *cit. n. 418.* ac receptam esse affirmat Felin. in *C. 1. de Judic. n. 6.* & *ibid. Ripa n. 52.* Ratio est: quia *cit. L. 1. § L. 2. ff. de Judic.* ac *L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic.* ad prorogationem & subjectionem aliud non requiritur, quàm ut partes in alienum Judicem consentiant coram ipso. Et *L. sed § si suscepit 52. ff. de Judic.* ad renuntiandum fori exceptioni, & consequenter ad prorogandam jurisdictionem, plus non requiritur, quàm ut Reus coram Judice alieno utatur aliqua defensione. Hæc autem fieri possunt etiam ante litem contestatam.

422. Alia insuper controversia agitur inter DD. circa prorogationem à loco ad locum: utrum videlicet ad hanc requiratur consensus partium expressus, an verò sufficiat tacitus. Ut Judici delegato prorogetur jurisdictione extra Dioecesim aliam ac diversam ab ea, in qua jurisdictionem concessit delegans, requiri expressum constat ex *C. statutum 11. §. in nullo 3. de Rescript. in 6.* Requiritur pariter expressum quoad Ordinarium Judicem, ad hoc videlicet, ut extra suum territorium jus dicat patribus, tenent Angelus in *L. Quero ff. de Solution. Paul. Castr. in L. fin. ff. de Jurisdic. n. 8.* Francus in *cit. §. in nullo,* ac alii. Sufficere Ordinario consensum litigantium tacitum, affirmant Alexand. in *cit. L. fin. ff. de Jurisdic.* Imola in *cit. L. quero.* Archidiacon. & Joan. Andr. in *C. ut litigantes de Offic. Ordin.* Hæc opinio mihi videtur probabilior. Nam ex una parte jurisdictione Delegata est odiosa. *C. 1. de Offic. § potest. Judic. Delegati,* ac idcirco, quæ circa eam statuta sunt, restringi debent; ex altera verò ad prorogationem per se sufficit consensus partium tacitus, nec quoad Judicem Ordinarium, etiamsi agatur de prorogatione à loco ad locum, ullibi requiritur expressus. Neque obstat, quem primæ opinionis Auctores

ctores producunt, textus *L. fin. C. si à non compet. Judic.* Quia ibi non agitur de prorogatione, sed tantum dicitur, sententiam Judicis non competentis esse nullam, si videlicet lata est contra eum, qui jurisdictionem ipsi non prorogavit, aut prorogare non potuit. Illud verum est, non posse Judici etiam Ordinario ultra ipsius territorium prorogari Jurisdictionem absque consensu Judicis illius alieni, in cujus territorio Jurisdictio prorogata exercenda foret: quia sic violaretur ejus territorium; ejusque juri pra-judicare per suam prorogationem partes nequeunt: si quidem agamus de Jurisdictione contentiosa, aut etiam de voluntaria, cujus exercitium cognitionem judicalem requireret. Videantur ea, quæ dixi *n. 59. & seqq.*

423. Aliud discrimen inter Delegatum & Ordinarium Judicem quoad prorogationem Jurisdictionis afferunt Panor. *in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 14.* Paul. Castr. *L. 1. consil. 203. n. 3.* Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 2. n. 11.* ac alij. Judex, inquit, Ordinarius non potest in alieno territorio exercere Jurisdictionem, etiam ex consensu partium, sine consensu Judicis alieni illius territorij: potest verò absque hoc consensu Judex Delegatus. Verum non apparet, quo Jure vel ratione hoc discrimen nitatur. Vel enim Judex est delegatus à SS. Pontifice, & extra Dioecesin, in qua sunt litigantes, quibus jussus est jus dicere, hoc dicere iisdem vult in aliena Dioecesi? Et tunc fatendum est, quòd in aliena Dioecesi dicere illud possit consentientibus partibus: quia hac ratione non usurpat Jurisdictionem extra territorium delegantis, cum hic in omnibus Dioecesibus Jurisdictionem habeat. Idem est dicendum de alterius summi Principis Delegato: poterit enim iste in toto Regno eam ex consensu partium exercere. Idem de Delegato alterius Principis non supremi, diversa in suo territorio dicasteria & tribunalia habentis. Quia dummodo in hujusmodi delegantium territorio Jurisdictionem exercent delegatus, eam jam non exercet extra limites Jurisdictionis, quam habet delegans. Vel loquimur de Delegato v. g. Episcopi

scopi, aut Regis, alteriusve Principis, extra cujus Dioecesis, Regnum, aut Principatum ille vult exercere jurisdictionem? Et dicendum est, eam æquè parùm, ac ab Ordinario, exerceri absque consensu Judicis alieni illius territorij posse. Cùm enim Delegatus repræsentet personam delegantis *C. sanè de Offic. & potest. Judic. Deleg.* idcirco non potest absque dicto Judicis alieni consensu eam exercere, quia nec ipse delegans id potest, ut constat ex dictis *n. 30. & seqq.* Nullum itaque discrimen hîc constituendum est inter Judicem Ordinarium & Delegatum: sicut enim ille extra suum territorium jurisdictionem exercere non potest, ita nec iste extra territorium delegantis.

424. Ex dictis infertur I. quòd prorogatio locum non habeat, si pars vel utraque vel alterutra erret, litem contestans coram Judice alieno, quem putat esse suum. Unde in tali casu acta & processus erunt invalida. *L. si per errorem 15. ff. de Jurisdic. L. 2. ff. de Judic.* Consensus enim in errante non datur, & non videtur, qui errant, consentire. *L. Nihil consensui 116. ff. de R. J. cit. L. 15. & 2. L. 57. de Obligat. L. 9. C. de Jur. & facti ignor.* Idque, si loquamur de errore facti, constat inter omnes DD. & de hoc saltem errore prædicta Jura procedunt. Errorem verò Juris, v.g. si Religiosus exemptus existimet, se coram Episcopo conveniri posse, non obesse prorogationi, tradunt Andr. de Isernia *L. 1. Constitut. Regni tit. 38. §. 1.* & Matth. de Afflict. *L. 1. Constit. rubr. 36. ad fin.* Verùm contrarium tenent reliqui DD. ferè omnes cum Bart. in cit. *L. si per errorem n. 2. & 3. & Paul. Castrenf. n. 2. Jason. n. 3. Innocent. ad C. ad petitionem de Accusat. Felin. ibid. col. 6. n. 6. Panorm. in C. P. & G. de Offic. & potest. Juàic. Deleg.* Neque obstat textus *L. Non fatetur. ff. de Confess.* ubi dicitur, quòd, qui errat in Jure, videtur confiteri, & sic consentire. Nam respondetur, ibi agi de consensu interpretativo: quoad consensum autem locum non habet interpretatio & fictio, quando verus consensus requiritur, uti hîc requiritur; neque enim, quòd consensus fingitur adesse, is propterea verè adest. Quin etiam dubio exclu-

di prorogationem, si quis videlicet dubitet, num hic sit Judex competens, coram quo convenitur, tradunt Bartol. in L. 2. ff. *si quis in jus vocat. non jer. n. 7.* Bald. L. 4. *consil. 475.* Jason l. c. n. 39. Decian. L. 4. *Tract. Crimin. c. 23. n. 13.* Barbof. l. c. art. 3. n. 23. ac alij, arg. L. fin. C. de *Condict. indeb.* Verum de hac doctrina merito quis dubitet. Nam solus error prædictis Juribus excluditur: dubium autem non est error; neque enim si dubito, an hic Judex sit competens, judico esse competentem. Dumque non obstante dubio coram ipso litigo, re ipsa dico, *sive sit competens meus Judex sive non, coram ipso contendere judicio volo.* Sic autem non minus in ipsum consentio, quam si dicam: *Tametsi non sit respectu mei competens, nihilominus ei me judicandum sub-jiciam.*

425. An verò error Juris hic præsumendus sit, dubium est. Affirmant post Speculatorem, Jason. Socin. ac alios Beroius L. 3. *consil. 6. à n. 29.* Natta L. 1. *consil. 82. in fin.* Schraderus p. 10. de *Feud. sect. 1. n. 141.* & Vult. in L. 1. C. de *Jurisdic. omn. Judic. n. 176.* ac communem hanc esse sententiam asserit Barbofa cit. art. 3. n. 28. Negant Zafius in cit. L. *si per errorem n. 10. & 11.* Donell. L. 17. c. 10. Ummius *disp. 4. ad Process. judic. thesi 18. n. 99.* Tenenda est prior opinio, cum distinctione tamen, quam plerique faciunt, qui illam sequuntur, videlicet errorem Juris hic præsumi in imperitis & indoctis; non item in peritis & literatis. Displicet hæc distinctio Petro Barbofa l. c. n. 32. dicenti, etiam in peritis errorem Juris hic præsumi; nisi, ut postea limitat, verè vel præsumptivè constiterit, prorogantem habuisse perfectam notitiam jurisdictionis Judicis prorogati. Verum hac ratione non recedit à communi opinione, quam rejicit: nam de doctis & literatis constat præsumptivè, quòd notitiam habeant, quis sit ipsorum Judex competens, qui non.

426. Quemadmodum verò doctis & peritis alienum Judicem adeuntibus non prodest error Juris; ita pariter juxta Paul. Castr. Jason. Alexandr. Dec. Panorm. Felin. ac alios, quos allegant

gant Barbosa *l. c. n. 39.* & Oliva *p. 3. Fori Eccles. q. 14. n. 24.* non prodest etiam imperitis, si adeunt Judicem, qui Jure communi ipsorum esset Ordinarius, nisi peculiari privilegio ab ejus jurisdictione essent exempti. Valebit enim processus, si non opposito privilegio coram ipso litigent. Quod tamen cum Barbosa *l. c. n. 35.* solum de errore Juris, & non de errore facti, admittendum censeo. Deinde noto, id tantum procedere de ijs, qui possunt uti privilegio sui fori vel non, uti sunt v. g. Pupilli, Viduæ, aut Scholares: non item de ijs, qui omnino exempti sunt, uti sunt Clerici à foro seculari, Regulares SS. Pontifici immediatè subiecti à foro Ordinarij. Hi enim suo privilegio pro arbitrio contravenire, & renuntiare nequeunt, ac idcirco Judici non suo non prorogant jurisdictionem ejus judicium subeundo.

427. Infertur II. Cùm liber consensus ad prorogationem requiratur, ipsam esse invalidam & nullam, si extorta fuit metu cadente in virum constantem, v. g. si vel ipse Judex partem cogat ad litigandum coram ipso, vel pars, vel etiam tertius. Tradit cum Bart. Paul. Castr. & Jason. communis & recepta DD. apud Sanchez *L. 3. de Matrim. c. 39. n. 13.* & Barbosa *cit. art. 3. n. 43.* præeunte Ulpiano *L. 2. prin. ff. de Judic. si cùm restitisset qui vis ex litigatoribus, viribus Præturæ compulsus est, nulla jurisdictio est,* ipso jure, ut addit Glossa. Cur autem prorogatio gravi metu extorta ipso jure nulla sit, cùm tamen gesta per metum Judicis jurisdictionem habentis mero jure valeant, & tantum veniant rescindenda, ut habetur *L. 3. §. fin. ff. quod metùs caus.* multis disquirunt DD. Videri potest Barbosa *cit. artic. 3. à n. 46.*

428. Infertur III. Quòd si quis litigantium protestatus fuerit, se non consentire in hunc Judicem, non censenda sit facta esse prorogatio; licet ponat aliquem actum, quo illa tacitè inducetur. Quia prorogatio requirit consensus liberum, quem ex protestatione constat non adesse. Neque eà positâ actus ille, quo aliàs prorogatur jurisdictio, potest esse indicium prorogationis, sed censetur esse vel extortus, vel alio quàm prorogandæ jurisdi-

etionis fine esse factus. Ita Paul. Castrenf. in *L. criminali C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 7.* Angel. in *L. sed etsi susceperit prin. ff. de Judic.* Felin. in *C. cum M. de Constitut. n. 69.* Quòd si Judex nihilominus eum velit compellere ad respondendum, licitè appellabit: quia coactio ad respondendum coram Judice incompetente tractum successivum habet, ac idcirco quocunque tempore licita ab illa est appellatio. *C. Ex parte tua. & ibi Panormit. ac Decius de Appellat.* Pariter, si Judex incompetens se competentem pronuntiaverit, licita erit appellatio. Eà verò omisâ sententia faciet jus inter partes, & perinde reputabitur, ac si à competente Judice lata fuisset. Videantur dicta suprâ *n. 23. & seqq.*

429. Infertur IV. Quòd prorogatio tacita non habeat locum in absente & contumace, qui nec per se nec per procuratorem comparet in judicio. Nam licet contumax interpretativè habeatur contumax in sui præjudicium *L. de atate §. qui tacuit ff. de Interrogat. in Jure faciend.* hîc tamen fictus consensus non sufficit ad inducendam prorogationem. *L. qui ex consensu C. de Episcop. audient. & ibi Bald. n. 7. Bart. in L. 1. ff. si quis in jus vocat. nonjer. & ibid. Alexand. colum. 6. n. 6. Paul. Castr. n. 2. Panorm. in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 21. Marian. Socin. in C. significasti de Foro comp. n. 37. Jason in L. 2. ff. de Jurisdic. n. 37. aliique.* Ubi tamen pariter locum habet limitatio, quam modò posui *num. preced. in fine.* Similiter si Judex procedat per viam Inquisitionis, nunquam inducitur prorogatio: quia eo casu deest consensus partium, aut si quis adest, est is solùm interpretativus, qui non sufficit, ut modò dictum est. Et ita Bald. in *L. 1. C. Ubi de crimin. agi oport. in fine & in L. 1. C. ad L. Cornel. de Sicar. n. 2. Socin. L. 4. consil. 108. in fin. Alex. L. 6. consil. 216. num. fin. Curt. Jun. ad L. 1. ff. de Judic. n. 89.*

430. Infertur V. Ad prorogandam consensu etiam solùm tacito jurisdictionem semper esse necessarium aliquem actum positivum, ex quo consensus concludatur: cùm hîc non sufficiat sola taciturnitas & patientia. Ita cum Aretin. ac Anton. de Burzio Felin.

Felin. in C. Caterum de Judic. n. 5. Panorm. in C. ad petitionem de Accusat. n. 7. Bald. in L. si qui ex consensu C. de Episcop. Audient. n. 7. Paul. Castr. in L. 1. ff. de Judic. n. 6. Bartol. Dec. ac alij in L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic. Maranta in Praxi judic. p. 4. dist. 12. n. 11. Menoch. L. 2. præsump. 19. per tot. Qui, aliique omnes, semper requirunt ad prorogandam jurisdictionem, vel litis contestationem, vel oppositionem exceptionis dilatoriae, similémve æquivalentem actum. Dissentit Petr. Barbosa in L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 8. censens, consensum sufficienter colligi per patientiam; si quis videlicet Judicem patiatu aliquid decernere contra ipsum, & non contradicat. Sed nec rationem vel jus aliquod pro sua opinione reliquis ferè omnibus DD. contrariâ adducit, maléque allegat Menochium cit. præsump. 19. hic enim actum aliquem positivum requirit. Vera tamen est ejus opinio in casu, quem paulò antè attuli n. 422.

§. V.

*An ad prorogandam Judici alieno jurisdictionem
requiratur consensus Judicis proprii ac
alieni.*

SUMMARIUM.

431. Ad prorogandam Judici alieno jurisdictionem non requiritur consensus proprii.
432. Nisi privilegium Fori integro alicui Ordini vel Statui hominum concessum sit. Aut proprius Judex privilegium habeat, ut sui subditi coram alio Magistratu conveniri nequeant.
433. Prorogandi jus hodie multum restrictum est.
434. Prorogari jurisdictio non potest, nisi Judici ejusdem Imperij aut Regni.
435. Ad prorogationem à tempore ad tempus opus est consensu Judicis, cui prorogatur jurisdictio.
436. Sufficit tamen tacitus.

437. Hoc semel præstito partes recedere nequeunt absque licentia.

431. Possè partes absque consensu sui Judicis competentis prorogare in se jurisdictionem alieno, seu non competenti, tametsi Judex ipsorum Ordinarius sit Rex, Dux, Marchio, Comes, aliùsve Magistratus perpetua Jurisdictione fungens, post Bartol. Bald. Roman. Paul. Castr. Alexand. Imol. Panorm. Præposit. ac alios tradunt Maranta in *Praxi Judic. p. 4. dist. 12.* Vant. *Tract. de Nullitat. tit. quib. mod. sent. null. defend. poss. à n. 76.* Schrader. *de Feudis p. 10. sect. 1. n. 137.* Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 66.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 25. n. 46.* Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 2.* Hilliger. ad Donell. *L. 17. c. 10. lit. N. Ummius disp. 4. ad Process. jud. thesi 18. n. 98.* Zanger. *de Exception. p. 2. c. 1. n. 127.* ac passim alij. Tum quòd quilibet privilegio fori privatis concessò renuntiare potest. *L. si quis in conscribendo C. de Pact. & L. 1. ff. si quis in jus vocat. non jer. L. si convenerit ff. de Jurisdic. C. significasti de Foro comp.* Tum quòd prorogatio jurisdictionis partibus consentientibus conceditur *L. 1. § 2. ff. de Judic. & L. 1. §. Et post operis. ff. de novi oper. nuntiat.* absque ulla mentione consensùs Ordinarij Judicis, quo relicto illæ se submittunt jurisdictioni Judicis aliàs non competentis. Tum denique, quòd, ut ajunt Matth. Stephani & Hilliger. *ll. cc.* litigantes Judici, quem adeunt, non dant jurisdictionem, sed in se tantùm exercendam admittunt, & sic remittunt jus, vi cujus præscriptione fori uti possunt contra Judicem non suum.

432. Excipiendus hìc est geminus casus. Primus est, quando privilegium fori alicui integro Ordini vel Statui hominum concessum fuit: tunc enim absque licentia proprij Superioris & Judicis Jurisdictione prorogari nequit, ut suprà diximus de Clericis & Regularibus SS. Pontifici immediatè subjectis. Alter est, quando alicui Magistratui vel Judici privilegium concessum fuit, ut ejus subditi coram alio Magistratu conveniri nequeant. Quale privilegium

gium Imperator concedere solet Statibus Imperij, Principibus, Comitibus, ac Nobilibus, ut videlicet ipsorum subditos nemo coram alio Tribunali in jus vocet. Quo casu si subditus coram alio Judice compareat, & in ejus Jurisdictionem consentiat, ex tali consensu partis non prorogatur Jurisdictio in præjudicium Domini facta. De quo Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 2. § 3.* Wehner. *in Practic. observat. V. Ehehafften §. alio, Bocerus de Jurisdic. c. 7. n. 50.*

433. Universim hodie hoc prorogandi jus restrictum est & coangustatum, ut ait Bocer. *l. c. n. 49.* & Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 25. n. 50.* Cùm enim hodiernis moribus Jurisdictiones coeperint esse patrimoniales aut feudales. *arg. tit. 1. §. Et quia vidimus tit. 13. § tit. seq. L. 1. Feudor.* ac à Statibus Imperij, Principibus, Ducibus, Comitibus, Civitatibus &c. jure proprio exercentur: idcirco hujusmodi Magistratus ac Judices non solum suis subditis ad alienum tribunal citatis inhibere solent, ne compareant, sed etiam eorum causas alibi jam introductas ad se avocare. Petr. Costald. *ad L. 1. ff. de Judic. Vultei ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Jud. n. 169.* Thom. Michaël *de Jurisdic. conclus. 148.* Duaren. *ad Tit de Judic. c. 8.* Stephani & Bocer. *ll. cc.* Verùm etiamnum hodie posse subditos alieno Judici liberè & absque consensu proprii Judicis Jurisdictionem prorogare, post Bartol. Imol. Alexand. Marant. Vant. Cravet. ac alios tenet Manzius *in Centur. Decisio. Palatin. q. 97. à n. 11.* & Berlich. *p. 1. conclus. 5. n. 31.* ubi multis rationibus id firmat, séque ita iudicio obtinuisse testatur. Neque immorandum hïc est; nam constat, leges prorogationem concedentes æquè, ac alias, contrariâ consuetudine tolli posse, possèque pariter privilegio Imperatorio iisdem derogari. Utrùm autem hïc vel alibi vel privilegium hoc, vel illa consuetudo detur, ad quaestiones facti pertinet, quas hïc persequi animus non erat. Duo tantùm notanda duxi. Primum est, quod modò dicebam *num. preced.* posteriorem opinionem non procedere quoad eos Status Imperij, aliósque Magistratus ac Judices, qui speciali privilegio muniti

muniti sunt, ut eorum subditi ab ipsorum tribunali ad aliud avocari nequeant. Alterum, etiam juxta primam sententiam prorogationem valituram, si proprius Judex subdito prorogandi licentiam dedit vel expressam, vel tacitam, videlicet prorogationem non prohibendo, aut eam jam factam causam ad se non avocando. Unde consequens est, etiam hodie magnam hujus tractationis de prorogatione jurisdictionis utilitatem esse, contra ac aliqui existimant.

434. Illud quoque magnopere controversum est inter DD. an prorogatio jurisdictionis absque consensu proprii Judicis locum duntaxat habeat, si uterque Judex, alienus videlicet, cui prorogatur jurisdictio, & proprius ac competens, sint sub eodem Imperatore, Rege, vel Republica; an verò illa fieri possit absolute, ac etiam alterius Regni vel Reipublicæ Judici. Prius illud tenent Bald. Paul. Castr. Bellamer. Panorm. Ant. de Butr. ac alij, quos allegant Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 162.* & Oliva p. 3. *Fori Eccles. q. 14. n. 112.* hancque sententiam universali praxi receptam esse testatur Castro Lusitan. *decision. 2. n. 4.* Posterius tumentur Alexand. in *L. 1. §. Et post operis ff. de Novi oper. nuntiat. n. 20.* & Jason *ibid. n. 11.* Maranta in *Praxi judic. p. 4. diff. 12. n. 25.* Barbosa *l. c. n. 163.* ac alij. Hancque opinionem in puncto Juris veriore esse ait Joan. Faber in *L. si qui ex consensu C. de Episcop. Audient. n. 6.* Mihi prior opinio præplacet. Nam licet *L. 1. §. 5. ff. de Judic.* aliisque Juribus allegatis videatur universim potestas data subditis prorogandi jurisdictionem Judici alieno, cui vellent: apparet nihilominus, illas Leges solùm conditas pro subditis Imperij Romani, litigare in eodem volentibus, cum præsumendum non sit, Romanos Imperatores & Jureconsultos de Judicibus alterius Imperij cogitasse, eosdemque suam jurisdictionem ita jactare voluisse, ut subditis liberam facultatem relinquerent alterius Imperij vel Regni Judicem adeundi, cujus imperitiam corrigere aut injustitiam coercere Imperator non posset. Neque confunditur hæc sententia ex *C. significasti 18. de Foro com-*

compet. uti existimat Barbosa *l. c. n. 163.* quia ibi Pontifex solum interrogabatur de Clericis, & de his duntaxat respondit, eos alieno Episcopo sine consensu proprii Jurisdictionem prorogare non posse. Unde à contrario sensu non bene infertur, laicos, cui-cunque velint, posse in se eam prorogare absque consensu sui Judicis competentis.

435. Superest modò, ut etiam de consensu Judicis, cui jurisdictione prorogatur, agamus. Si prorogatio fit à causa ad causam, à persona ad personam, à loco ad locum, nec tacitus ejus consensus requiritur, sed sufficit, si non contradicat, sive sciat, sive ignoret, hanc causam, vel hos litigantes, aut hunc locum, ad suam jurisdictionem non pertinere: dummodo non reclamet aut protestetur, se nolle jurisdictionem exercere, nisi causa vel personæ litigantes ad se de Jure pertineant. Glossa in *L. 2. §. 1. ff. de Judic. V. Inhibita*, Bartol. *ibid. n. 6.* & Paul. Castr. Ant. de Butr. in *C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 20.* Panorm. *n. 22.* Felin. in *C. de causis eod. n. 5. v. 7.* ac communis Interpretum in *cit. L. 2. §. C.* 40. Itaque decidit Ulpian. *cit. L. 2. §. 1.* ubi, cum quæstionem hanc sic proposuisset: *Convenire autem utrum inter privatos sufficit, an verò etiam ipsius Prætoris consensus necessarius est?* Respondet: *Lex Julia ait, quò minus inter privatos conveniat, sufficit ergo privatorum consensus.* Ad prorogationem verò à tempore ad tempus asserunt, Judicis æquè ac partium consensum esse necessarium. Rationem discriminis dat Bartol. *l. c.* quia in prorogatione à persona ad personam, loco ad locum, re ad rem, Judex certus est, se esse Judicem, licèt ignoret, utrum in hos litigantes aut hanc causam Jure communi jurisdictionem habeat. Quantum verò attinet ad tempus, scit, se post lapsum termini sibi præfixi non amplius esse Judicem, ac propterea necessarium est, ut certior fiat, tempus sibi extendi prorogatione partium ac jurisdictionem tribui, quam aliàs nullam amplius haberet.

436. Sufficit tamen etiam in prorogatione à tempore ad tempus consensus Judicis tacitus, ut tradunt iidem DD. & patet ex dictis

Y y

dictis

dictis *n.* 418. Non requiri ad hunc tacitum consensum actum aliquem Judicis positivum, qualem requiri in partibus dictum est supra *n.* 430. sed sufficere, si habitâ prorogationis notitiâ non contradicat, sed partes coram se litigare patiat, asserunt Paul. Castr. *in cit.* L. 2. ff. de *Judic.* §. 2. Felin. *in C. causam qua de Sent. & re judic.* Butr. *in cit.* C. 40. de *Offic. & potest. Judic. Deleg.* Barbosa *l. c. art. 3. n. 9.* Sed non apparet, quomodo patientia Judicis dari possit absque actu aliquo positivo, quo vel respondeat, se ipsas velle audire, vel libellum oblatum recipiat, aut annotari faciat, quæ proponuntur &c. Quod si citati DD. velint, hoc ipso prorogatum ei esse Jurisdictionem, ita ut partes ipso invito subterfugere eam nequeant, dummodo dixerint, se in ipsum consentire, tametsi ipse nihil adhuc responderit, vel fecerit, recedendum ab ipsis existimo: cum non appareat, quomodo per solam suam taciturnitatem consentiat. Licet enim favorabile esse videatur, posse etiam in alienos subditos Jurisdictionem exercere, & in favorabilibus taciturnitas pro consensu habeatur: jus tamen dicere non tam commodum, quam onus est, ut dictum est supra *n.* 18. ac revera odiosum est jus etiam alienis dicere, quia laboriosum, & invidiæ proprii litigantium Judicis obnoxium. Unde non est, cur post aliquod silentium & nondum exercitum aliquem actum positivum non possit eos repellere. Si autem ipse non tenetur jus illis dicere, hoc ipso, quia nondum consensisse censendus est, non est ratio, cur non etiam partibus licitum sit eum deferere, seu, uti DD. loquuntur, poenitere: cum ipsi ante consensum & acceptationem jus nullum quæsitum sit. Aliud foret, si ipse esset litigantium Superior: hujus enim responsio expectanda est ob reverentiam, quam subditi ei debent. *arg. C. Bone 4. de Postulat. Prælat. §. Nec obstabit.* Cæterum ea, quæ modo de prorogatione à tempore ad tempus dixi, limitanda sunt juxta dicta supra *n.* 492.

437. Quemadmodum verò consensus Judicis, cui prorogatur jurisdictio, necessarius non est, nisi ad prorogationem à tempore

pore ad tempus, ut modò dicebam: ita pariter sine ejusdem con-
 sensu mutare voluntatem prorogandi, & liberè prorogationem,
 mutuo tamen consensu, omittere partes possunt, si illum non-
 dum adierunt. Postquam verò eum adierunt, isque consensit
 vel expressè, vel tacitè actum aliquem Judicis exercendo; v. g. ac-
 ceptando libellum aëtoris, admittendo exceptionem dilatoriam,
 terminum præscribendo &c. integrum illis amplius non est eo
 non requisito resilire, seu ejus Jurisdictionem declinare, vel ade-
 undo proprium Judicem, vel alteri cuiquam Jurisdictionem pro-
 rogando, ne auctoritas Magistratûs hac elusoria levitate contem-
 natur, & quia ei contumeliam facerent eum ipernendo, & ad a-
 lium eundo, ut ait Ulpian. *L. Litigatores 11. prin. ff. de Receptis,*
qui arbitr. receper. Si tamen omnino à lite discedere velint ea
 super re Judicem non adituri, facere id possunt ipso irrequisito ac
 etiam invito: quia, ut idem Ulpianus ex Celso ait *L. Hoc edicto*
1. ff. de Novi oper. nuntiat. §. Inde quæritur 10. non est periculum,
ne pactio privatorum jussu prætoris anteposita videatur: quid enim
aliud agebat prætor quàm hoc, ut controversias eorum dirimeret?
à quibus si sponte recesserunt, debet id ratum habere.

§. VI.

*An omnis Jurisdictio prorogari
possit.*

SUMMARIUM.

438. De Jure Canonico non tantum Ordinaria, sed etiam Delega-
 ta Jurisdictio prorogari potest.
 439. Quin etiam de Jure Civili.
 440. Nec solum ad universitatem causarum, sed etiam ad causam
 determinatam.
 441. Respondetur ad opposita.
 442. Prorogari potest etiam Criminalis Jurisdictio.

Y y 2

443. Non

443. *Non tamen Jurisdictio Revisorum Camerae, aut Judicum Aulicarum.*
444. *Solvuntur opposita.*
445. *Prorogari potest etiam Voluntaria Jurisdictio.*
446. *Non tamen quoad Legitimationem, quae profit extra legitimantis territorium.*
447. *Ratio exceptionis proponitur.*
448. *Prorogari juxta communem DD. nequit Voluntaria Jurisdictio à Magistratu, nisi majori Magistratui.*
449. *Neque absque consensu Ordinarij prorogari potest Jurisdictio Voluntaria sacra.*
450. *Exemplis illustratur assertio.*

438. Jurisdictionem propriam seu Ordinariam prorogari saltem in civilibus posse, indubitati Juris est. *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. si se subijciant. 1. L. Consensisse & L. De qua re 74. ff. de Judic. L. 4. C. ubi caus. Fisc. L. Inter 20. ff. ad municipal.* Nisi quòd ejus prorogatio à tempore ad tempus fieri nequit, ut dixi suprà n. 402. Pariter certum videtur, de Jure Canonico (quidquid opponat Ummius *disp. 4. ad Process. Judicial. thesi 17. n. 93.*) prorogari posse Jurisdictionem Delegatam. *C. cum olim 32. & C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Nisi quòd à persona ad personam prorogatio fieri nequit. *cit. C. 40. exceptis personis, quæ per accidens tantum in judicium veniunt, ut si tertia persona, cujus interest, jus suum proponat coram Delegato: ad hanc enim extendi Jurisdictionem etiam delegatam sumitur ex C. cum super 17. de Sentent. & re judic. ac cum Panorm. Butr. ac Barbat. tradit Laym. in C. cum super 23. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 1. & in cit. C. 40. n. 3.* Ratio obvia est: quia Delegato ea omnia concessa sunt, sine quibus demandata causa expediri non potest. *C. 5. & 21. eod.* At expediri debitâ ratione & justè non potest, nisi etiam tertius, qui suâ interesse dicit, audiatur. Hinc Jurisdictionem exercere potest in eos, qui eam impedire aut turbare volunt, uti sumitur ex *C. 1. eod.* Eadèmq; est ratio de Fidejussore: nam etiam iste à Delegato con-

compelli ad satisfaciendum potest. Præterea Jurisdictionem delegatam ad universitatem causarum prorogari à persona ad personam posse, cum verisimilitudine docet Glossa in cit. L. 1. ff. de Judic. V. qui tribunali: cum hæc Jurisdictio Ordinariæ comparetur, Jurisdictio autem Ordinaria partium consensu ad personas alioqui non subjectas prorogari potest.

439. An verò jurisdictio mandata prorogari etiam de Jure Civili possit, magnâ contentione disputant Legistæ, ita ut spectato numero ac auctoritate pro oppositis opinionibus stantium quidquam decidi nequeat. Mihi placet affirmantium sententia, & quidem assero, de Jure Civili jurisdictionem delegatam probabiliter etiam de persona ad personam prorogari posse. Quia Jura, quæ prorogationem concedunt, sine discrimine inter Ordinariam & Delegatam loquuntur. At sermo generalis omnes species complectitur. L. 9. §. 1. ff. quod metûs caus. Nec ullibi Delegatam excludunt. Imò satis expressè includunt. Nam ait Ictus L. 1. ff. de Judic. Cuiusvis Judici jurisdictionem prorogari posse: si cuiusvis, ergo etiam Delegato. Quin ibidem non obscure distinguit inter Ordinariam & Delegatam, dum ait: *Inter consentientes cuiusvis Judicis, qui tribunali præest, vel aliam jurisdictionem habet.* Ubi per Judicem, qui tribunali præest, videtur designari Ordinarius, qui propriè tribunal habet; per eum, qui aliam jurisdictionem habet, Delegatus. Nec enim apparet, quis alius per posteriorem, qui tribunal non habet, intelligatur, quàm Delegatus. Aut si etiam alius intelligatur, Delegatus saltem non excluditur, cum & iste jurisdictionem habeat, ut patet ex L. More §. ff. de Jurisdic. Favet quoque textus L. 2. §. 2. ff. eod. ubi idem Ulpian. ait: *si & Judex ad tempus datus, & omnes litigatores consentiant: nisi specialiter principali jussione prorogatio fuerit inhibita, possunt tempora, intra quæ jussus litem dirimere, prorogari.* Per Judicem autem ad tempus datum vel intelligitur Delegatus, aut si Ordinarium etiam significari dicamus, cui tamen certum tempus definiendæ causæ constitutum sit, benè infertur, quòd si

Judex, cujus jurisdictio ad certum tempus restricta est, nihilominus ultra illud eam extendere potest, etiam Delegatus suam, quamvis alias limitatam ad certum tempus & personas, eam ad alias cum earum consensu porrigere possit.

440. Accedit, quod Delegatus vice ejus fungitur, qui delegavit. *L. 3. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* & *L. solet 16. ff. de Jurisdict.* Ut ergo Delegantis Jurisdictio prorogari potest, ita quoque Delegati: cum una ferè eademque sit jurisdictio. *L. 1. §. 1. & L. pen. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* Hinc non videtur admittenda distinctio eorum, qui asserunt, posse quidem prorogari Jurisdictionem; quæ delegata est ad universitatem causarum; non tamen eam, quæ mandata est ad certam causam. Nam cum etiam Judicis, qui propriam & ordinariam habet Jurisdictionem in certas tantum personas, aut certæ causæ speciem, prorogari Jurisdictio possit, ut patet ex *L. 1. C. de Jurisdict. omn. Judic.* non apparet ratio, cur non etiam illius Jurisdictio prorogari possit, qui eam habet mandatam ad certas solum causas & personas.

441. Neque obstat, quod obijcit Bartol. *ad cit. L. 1. ff. de Judic. n. 6.* à limitata causa limitatum produci effectum. Nam & Ordinaria Jurisdictio ad certas tantum personas ferè limitata est, ac nihilominus ad alias prorogari potest. Unde solum sequitur, quod nec hæc, nec illa adversus invitas & non consentientes personas extraneas exerceri possit; non verò, quod exerceri nequeat in consentientes. Illud porrò captu difficile est, quod asserit Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdict. c. 21. n. 26.* etiam delegatam Jurisdictionem à tempore ad tempus prorogari non posse; posse tamen prorogari tempus, intra quod Judex dirimere litem jussus est. Fieri enim nequit, ut prorogetur hoc tempus, quin simul prorogetur Jurisdictio, quam si Judex non haberet, post illud tempus à Superiore præscriptum procedere in causa non posset.

442. Æquè magna, aut etiam major controversia est de Jurisdictione Criminali, utrum videlicet prorogari possit. Affir-
mant

mant Bartol. Panor. Marian. Socin. aliique complures, quos refert, & sequitur Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 4. n. 2.* idque communi DD. opinione confirmatum esse ait Gaill. *L. 1. de Pace publ. c. 12. n. 10.* & Bocerus *de Jurisdic. c. 7. n. 23. §. Caterum.* Negant Baldus, Hippolyt. Jas. ac alij, quos allegat Barbosa *l. c. n. 3.* & Maranta in *Praxi Judic. p. 4. dist. 6. n. 60.* Sequuntur Bocer. *l. c. Vult. ad L. 1. C. ubi de crimin. agi oport. n. 30.* Umm. *ad Process. Judic. disp. 4. thesi 17. n. 94.* Mihi prima sententia, ut communior est, ita probabilior videtur. Nam ex una parte Jura prorogationem permittentia non distinguunt inter Jurisdictionem Civilem & Criminalem. Ex altera verò rationes, quæ pro negativa afferuntur, non concludunt: quas tamen discutere operæ pretium non esse videtur, tum quòd hodiernis moribus Rei criminum ibi judicantur, ubi deprehenduntur, ut dixi suprà *n. 149. §. 150.* & sic vix locus esse poterit prorogationi in criminalibus: tum quòd hodie contra criminosos ferè proceditur per viam Inquisitionis. Fatentur autem etiam illi, qui in criminalibus concedunt prorogationem, eam locum non habere, quando per inquisitionem proceditur, cum desit persona actoris, quæ in prorogationem unà cum reo consentire deberet. Quæ tamen ratio non convincit, cum ibi, ubi non est contradictor, sufficiat ad prorogationem consensus unius, ut mox dicitur *n. 445.* Præterea non pauci eorum suam opinionem ita restringunt, ut dicant, eam solum procedere quoad præjudicium partis, non verò quoad præjudicium Judicum, quibus de Jure competit jurisdictio in delinquentem: hos enim non obstante prorogatione posse procedere, & iterum de crimine cognoscere, illudque punire, ne occasio detur fraudibus. Unde ex hoc quoque capite patet, hanc de prorogatione Jurisdictionis criminalis quæstionem parum utilitatis habere.

443. Similis ferè quæstio est, an jurisdictio Revisorum Cameralium prorogari possit. Multum hinc referre existimant Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 24.* ac alij, sitne hæc jurisdictio Ordinaria,

ria, an Delegata? Ordinariam facit Gaill. *L. 1. observat. 54. n. 1.* Quod & Bender. *de Revision. concl. 4. n. 31.* & Vultei. *ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 90.* verissimum esse opinantur, si ipsi Status Imperij, quibus ex ejusdem Ordinatione visitatio, seu revisio competit, considerentur. Controversum magis est, an quoque, qui à Statibus, quos revidendi ordo tangit, mittuntur, ordinariam jurisdictionem habeant. Negat Bender. *cit. n. 31.* Affirmat Gaill. *L. 1. observat. ult. n. 6.* Sed tamen si delegatam diceremus, ex hoc capite non impediretur prorogatio, cum hæc locum etiam in delegata jurisdictione habeat, ut paulò antè dictum est *n. 439.* Alio tamen ex capite dicendum videtur cum Bocero *l. c. §. Ceterum, Vultei l. c. n. 97.* ac Ummio *ad Proceff. Judicial. disp. 4. thesi 17. n. 93.* prorogari non posse, quia videlicet Revisores à Statibus Imperij ad hoc solum mittuntur, ut Revisionum duntaxat causis in sententijs in Camera Imperiali datis operam navent, uti patet ex *Ordinat. Cameræ Imper. p. 1. tit. 50. & p. 3. tit. 53.* Idem de Judicum Austregarum jurisdictione statuunt Vultejus *l. c. n. 86.* Bocer. *cit. c. 7. n. 26* & Ummius *l. c. cum certum sit, quòd Austregarum judicium, de quo supra n. 339. & seqq.* ex singulari gratia Statibus aliisque immediatis subditis Imperij concessum sit. Ut adeò si prorogationem hinc admittamus, id si non contra, certè præter mentem Imperatorum & reliquorum Imperij Statuum facturi simus. Accedit, quòd hoc judicium ad unam aliquam, aut plures quidem, sed numero definitas causas pertinet, quòdque Judices Austregarum haud certi sint, sed eligantur vel Imperatoris vel partium arbitrio, quoties inter Imperij Status lis quædam orta est, ut arguit *Ordinatio Cameralis part. 2. tit. 2. 3. & 4. & docent Gaill. L. 1. observat. 1. ac Mynfinger. cent. 1. observat. 91. & cent. 5. observat. 1. 444.* Neque obest, quòd juxta *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* Jurisdictio Procuratoris Cæsaris, tametsi pertineat solum ad Fiscus causam, quæ vertitur inter Fiscum & privatum, prorogari nihilominus ad alias causas potest. Hæc enim Jurisdictio pertinet

net ad integram aliquam speciem causarum: illa verò Revisorum & Judicum Austregarum magis restricta est, & ad causas duntaxat certarum personarum circumscripta, ac proinde non extendenda ad alias *arg. L. in agris limitatis* 16. ff. de *acquir. rerum dom.* Si quis tamen prorogare Jurisdictionem Judicum Austregarum vellet, non ut Jurisdictionem Judicibus Austregarum propriam, sed ut eam, quam suis in territorijs habent, exerceant, jure subsisteret hujusmodi prorogatio, ut benè observat Bocerus *l. c. n. 27. §. si qui tamen.*

445. Haecenus de prorogatione Jurisdictionis Contentiosæ egimus. Videndum nunc est, an idem statui debeat de Voluntaria, ad quam pertinet emancipatio, datio Tutoris & Curatoris, insinuatio testamentorum, donationum &c. Hanc quoque prorogari posse contra Andr. Siculum aliósque nonnullos tradunt Bald. in *L. Secundum C. de Donation. lect. 2.* Paul. Castr. *L. 1. consil. 84. n. 4.* Felin. in *C. Caterùm de Judic. n. 2.* Anton. in *C. Pastoralis de Offic. Ordinar. n. 4.* ac passim alij, idque desumunt ex *L. 1. C. de Emancipat. liberor. L. Emancipari ff. de Adoption. L. 2. ff. de Offic. Proconsul. L. Etiam §. fin. ff. de Manumiss. vindict.* Neque obest, quod contrariæ opinionis DD. ajunt, in prorogatione requiri consensum duarum partium; in prorogatione autem voluntariæ non dari duas partes, sed tantùm unam, quæ petit hanc in se jurisdictionem exerceri. Respondetur enim, requiri consensum partium, si partes dentur, quæ inter se contendunt; secùs si non sit contradictor. Hinc etiam ad prorogandam jurisdictionem voluntariam non sufficit consensus unius, si quispiam adest, cujus interfit non exerceri hanc jurisdictionem; v. g. non approbari donationem, quam unus insinuat, eò quòd illa tertio alicui præjudicet; aut non absolvi excommunicatum, antequam læso satisfaciatur. Pariter non obstat textus *L. penult. §. ult. C. de Emancipat. liberor.* ubi dicitur, adeundum in liberorum emancipatione esse Judicem competentem. Respondetur enim, Judicem quamvis aliàs incompetentem fieri competentem per pro-

rogationem jurisdictionis, dummodo jurisdictionem jam antè habeat in eo genere, in quo ipsi prorogatio fit.

446. Excipiunt tamen hîc DD. Legitimationem. Nullus enim Princeps, inquiunt, potest natalibus restituere, vel legitimum efficere non subditum, quoad bona intra alterius Imperij aut Regni limites existentia, vel quoad honores ac dignitates extrâ conferendas, etiam ex consensu legitimorum filiorum, quibus præjudicium fit, uti cum Ancharan. Panorm. Anton. Dec. Alexand. ac communi aliorum tradunt Covarr. *de Matrim. p. 2. c. 8. §. 8. n. 43.* & Pacian. *L. 2. de Probation. c. 18. n. 20.* Colligitur ex *C. per venerabilem v. Insuper Qui filij sint legit.* ubi Romanus Pontifex profitetur, se legitimare filios Regis Franciæ, quòd id fiat sine alterius injuria, cum Rex ille quoad temporalem jurisdictionem nulli sit subjectus. Ratio intrinseca est: quia jus legitimandi competit Imperatori ac Regibus, quibus legitimandi subsumunt, in signum subjectionis. *cit. C. per venerabilem, & Authent. quib. mod. natural. eff. sui §. illud.* Eaverò, quæ hac ratione Principi reservata sunt, non potest subditus ipsi tollere. Affirmat quidem Joan. Crottus apud Covarr. *l. c. n. 44.* communem esse opinionem, posse à Principe concedi legitimationem his etiam, qui subditi non sunt, etiam ratione bonorum extra ipsius Principis jurisdictionem existentium, dummodo adsit consensus illorum, quibus talis legitimatio præjudicat. Mihi tamen invenire non licuit DD. qui sint hujus opinionis; multò minùs plures, qui eam communem efficiant. Quamquam autem vera sint, quæ modò dixi à communi DD. de Legitimatione tradi: non tamen sunt exceptio à regula num. præced. positâ. Nam dum DD. ex *cit. Juribus* asserunt, voluntariam quoque jurisdictionem prorogari posse, id solum videntur velle, quòd prorogatio fieri possit ab uno Judice ad alterum, si in territorio ejusdem Principis existant, v. g. in eodem Regno aut Republica; non verò, quòd subditi unius Regni possint adire Judicem alterius Regni, suo prorogantium Principi non subjecti, ut patet ex *ijs, quæ tradunt Bartol. in L. 1. §.*
Et

Et post operis ff. de Novi oper. nunciat. Alexand. ibid. colum 3. Capyc. decis. 9. n. 3. & ex ijs, quæ supra n. 434. de prorogatione Jurisdictionis Contentiosæ tradidi. Est tamen adhuc specialis ratio quoad legitimationem, ita, ut relicto Comite Palatino Pontificio aut Cæsareo, aut Judice specialem facultatem ad legitimandum habente, alius, qui eam non habet, adiri pro restitutione natalium nequeat, tametsi in eodem Regno vel Imperio existat uterque Judex: tum quòd jus legitimandi Principi supremo competit in signum subjectionis, quâ ipsi teneantur subditi, ut modò dictum est: tum quòd Magistratus ille, qui legitimandi potestatem à Principe non habet, non habet jurisdictionem in illo genere causæ, in qua ipsi proroganda foret jurisdictio; quod tamen juxta dicta n. 406. ad prorogationem necessarium est.

447. Plerique insuper, qui Jurisdictionem Voluntariam prorogari posse contendunt, id ita limitant, ut dicant, tametsi Jurisdictio Contentiosa prorogari possit Judici, qui est minor prorogante L. Est receptum 14. ff. de Jurisdict. L. Ille à quo 13. §. Tempestivum 4. ff. ad Senatusconsul. Trebellian. Voluntariam tamen, etsi fieri possit à privatis, fieri non posse à Magistratu, nisi is, cui prorogat, sit major prorogante. Quia apud eum, cui par est imperium, manumittere non possumus, ut ait JC. L. 14. ff. de Manumission. Et apud Collegam suum prætor manumittere non potest. L. apud filiumfam. 18. §. 1. ff. de Manumissis vindictâ. Rationem diversitatis dant Bocerius de Jurisdict. c. 7. n. 16. ac alij, quòd licitum sit, actus contentiosæ Jurisdictionis per alium exercere, non autem voluntariæ Jurisdictionis negotium. L. Post mortem 25. §. Neque adoptare ff. de Adoption. ibi: neque adoptare neque adrogare quis absens, nec per alium ejusmodi solemnitatem peragere potest. Verùm hinc tantum sequitur, quòd actus legitimus & solemnus, qualis est adoptio & arrogatio, fieri nequeat à privatis alieno nomine & coram privato: non verò, quòd non coram Magistratu. Aliàs neque privati prorogare jurisdictionem alieno Magistratui possent, & nec Prætor apud Consulem manumittere posset; quod tamen fieri posse

Paulus *cit. L. 14. ff. de Manumission.* aperte asserit. Itaque dicendum videtur cum Ummio *l. c. n. 92. in fin.* Jureconsultos *cit.* Juribus considerasse dignitatem Magistratus, quasi illa minueretur, si Magistratus coram pari vel minore Magistratu actum legitimum expediret. Verum etiam hæc ratio manca est: quia alias Magistratus alteri pari aut minori neque Contentiosam Jurisdictionem prorogare posset: quod tamen fieri posse constat ex *cit. L. 14. ff. de Jurisdic. & L. 13. §. 4. ff. ad SC. Trebell.*

448. Sed & Jurisdictio Sacra Voluntaria hæc excipienda est. Neque enim absque licentia Ordinarij seu proprij Superioris prorogari potest, ut uno ore tradunt Canonistæ ex *C. Significasti 18. de Foro Compet.* ubi licet sermo sit tantum de Clericis & de Jurisdictione Contentiosa, concors tamen DD. interpretatio extendit ad Voluntariam, ac etiam ad Laicos, ita ut nec isti alieno Episcopo vel Parocho eam in se prorogare valeant absque licentia proprij, saltem quoad Sacramenta. De quo fuse Suar. *Tom. 2. de Religion. L. 6. c. 12.* & Sanchez *in Decalog. L. 4 c. 39. n. 29.* Hinc Sacerdos alienos subditos quantumvis rogantes, seque subijcientes, extra casum necessitatis, absolvere à peccatis nequit absque licentia proprij ipsorum Parochi, Episcopi, Generalis Vicarij &c. *C. Omnis utriusque Sexus de Pœnit. & remission.* & ibi DD. Eadem est ratio de alijs Sacramentis. Eadem de assistentia in ipsorum matrimonijs, seu copulatione, ut vocant. Trident. *sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* Quod si absque illa licentia alienos subditos absolvat, vel ipsorum matrimonijs assistat, actus ne quidem validus erit.

449. Episcopus quoque alienis subditis absque licentia proprij Episcopi conferre Ordines licite non potest, tametsi illi consentiant ac petant. *C. Nullus Episcopus 3. de Paroch.* Trident. *sess. 23. c. 8. de Reform.* Neque Sacramentum Confirmationis iisdem conferre. *Can. Interdicimus 16. q. 1.* Neque (ut nonnulla exempla afferamus) dispensare in impedimentis Matrimonij, in quibus cum subditis proprijs dispensare valet. Nec in Irregularitate ex delicto

delicto occulto contractâ, vel Votis, Juramentis &c. Imò nec Archiepiscopus cum subditis suorum Suffraganeorum, quamvis volentibus, dispensare potest, vel eosdem absolvere: cum subditi ipsius non fiant nisi per appellationem. *C. Pastoralis de Offic. Ordini.* Quæ vera sunt, tametsi subditus alienæ Diocesis in hac peregrinetur: absolutionem enim, vel dispensationem impetrare nequit, ut ostendit *Suar. l. c. n. 10.* nisi hîc quasi domicilium constituat. Poterit tamen Episcopus alienis subditis Beneficia sibi subiecta conferre. *C. ad decorem §. de Institution.* Qua ratione mox fiunt ejus subditi. *C. cum nullus de Tempor. Ordinat. in 6.* Possent vero Regulares Exemptos in se prorogare Episcopo Jurisdictionem Voluntariam, dixi supra n. 415.

§. VII.

In quibus Causis prorogari Jurisdictio possit.

SUMMARIUM.

450. *Judici laico prorogari Jurisdictio Spiritualis nequit.*
 451. *Neque Episcopo alieno sine licentia proprij.*
 452. *Clerici alieno Episcopo sine consensu proprij nec in profanis causis prorogare jurisdictionem possunt.*
 453. *Possunt vero Laici Judici Ecclesiastico in causa etiam profana.*
 454. *Victi coram eodem non possunt appellare ad Judicem secularem.*
 455. *In causa Appellationis non habet locum prorogatio.*
 456. *Nec in Feudali.*
 457. *Nec in illis, quæ sunt reservata Principi.*
 458. *Aut, quas iste ad se advocavit.*
 459. *Multiplex advocandi modus affertur.*
 460. *Si advocatio facta est favore publico, non potest in causa advocata Judici inferiori prorogari jurisdictio.*
 461. *Secus, si facta est in favorem partium.*

450. Certum est, & receptum apud omnes Theologos, Canonistas, & Legistas, etiam Heterodoxos, non posse Judicis profani Jurisdictionem prorogari in causis spiritualibus vel spirituali annexis, tametsi qui prorogare velint, sint laici: neque ad hoc licentiam dare posse Episcopum. Ratio patet: quia, ut supra resolvi *n. 406.* prorogatio locum non habet in causis, de quibus Judex prorogatus inter suos subditos cognoscere non potest: non enim hæc esset prorogatio, sed Jurisdictionis concessio. At Judex secularis non potest cognoscere inter subditos de causis spiritualibus vel spirituali annexis, cum sit omnino incapax & incompetentens ad cognoscendum de illis. *C. Decernimus 2. & C. Quanto 3. de Judic. C. Tuam de Ordine Cognition.* Quam inhabilitatem partes tollere non possunt, ut per se patet. Nec etiam Episcopus causas hujusmodi laicis committere potest. Panorm. *in cit. C. 2. n. 4. Felin. n. 6. & 8. Decius n. 5. v. secundo non obstat.*

451. Sed neque laici prorogare Jurisdictionem alieno Episcopo possunt sine licentia proprii in causis, ut vocant, Sacramentalibus, id est, quoad Sacramenta, ut videlicet ea ab alieno Episcopo percipiant, prout constat ex dictis *n. 448.* An autem possint in alijs causis spiritualibus non Sacramentalibus, quales sunt causæ Decimarum, Juris Patronatus &c. controversum est. Affirmant Panorm. *in C. Significasti de Foro comp. n. 15.* Felinus *ibid. n. 1.* Decius *ibid.* aliique, quos allegant Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 206.* & Oliva *de Foro Ecclesiæ p. 3. q. 14. n. 83.* Rationem dant: quia *cit. C. Significasti* solum Clericis prohibetur, ne alieni Judicis Ecclesiastici Jurisdictionem in se prorogent. Laicis autem nec ibi nec alibi id prohibitum est. Verum prohibitio ista etiam quoad laicos contineri videtur *C. 3. de Parochis & alien. Parochian.* ubi dicitur: *nullus Episcopus alterius Parochianum judicare presumat: nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare potest.* Ubi paritas instituitur inter collationem Ordinum Ecclesiasticorum, & inter causarum cognitionem: atqui certum est juxta dicta *n. 449.* non posse Episcopum alienos subditos ordina-
re

re absque consensu proprii ipsorum Episcopi: ergo eosdem nec poterit judicare. Eadem habentur *Can. Nullus 1. 9. q. 2.* Unde etiam laicos in nulla causa prorogare alieno Judici Ecclesiastico Jurisdictionem sacram absque consensu proprii posse, tenent Hostiens. & Joan. Andreas in *C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Idemque Hostiens. in *Summa Tit. de Foro comp. n. 14. V.* Et numquid laicus, Ant. Butrio in *cit. c. significasti n. 10.* Geminian. ac alij. Addit Oliva *l. c. n. 84.* ita praxi observari.

452. A fortiori Clerici alieno Episcopo absque consensu proprii nec in spiritualibus nec in profanis causis Jurisdictionem prorogare possunt: cum hoc ipsis expressè sit prohibitum, ut fuis dictum est supra *n. 412.* Idemque tenendum est de Regularibus aliisque quibuscunque personis Ecclesiasticis juxta communem DD. excepto casu, de quo supra *n. 415.* Et quidem sive laicus in causa sacra, sive Clericus in sacra aut profana, jurisdictionem absque consensu proprii Judicis Sacri alteri prorogent, prorogatio, & per consequens processus & sententia non valebunt. Ubi enim deficit jurisdictio, ibi invalidus est processus & sententia. At deficit jurisdictio, ubi prorogatio locum non habet, cum dari illa nequeat, nisi per prorogationem legitime factam. Ita tenet Panorm. in *cit. C. significasti de Foro compet. n. 21.* ubi dicit esse communem. Quin communis pariter receptaque doctrina est contra Glossam in *cit. C. significasti V. Clerici,* non convalescere & validari sententiam ab alieno Judice Ecclesiastico latam, tametsi postea accedat rati habitio proprii.

453. Sed jam quæstio superest de Laicis, utrum in causa temporali ad Judicem laicum pertinente, hoc relicto, Judici Ecclesiastico prorogare iurisdictionem possint. Possè supponit Mindanus *L. 1. de Process. formand. c. 11. n. 4. & 5.* ac passim alij, nullo, de quo mihi constet, negante, & solo Bocero dubitante. Obstare tamen videtur textus *C. Ex tenore 11. de Foro compet.* ubi cum quædam femina causam profanam introduxisset apud Judicem Ecclesiasticum, ad querelam Comitum Britanniarum causa ad ipsum

requis-

remissa fuit tanquam ad Judicem competentem. Nec causas profanas etiam Viduarum recipi à Judice Ecclesiastico vult ibidem Pontifex, nisi ipsis à Judice Seculari negetur justitia. Verùm ibi fermo est solùm de ea Vidua, quæ causam profanam absque consensu adversarij proposuit coram Tribunali Sacro. Unde nihil obstat, quò minus laici mutuo consensu possint in causis etiam profanis adire Judicem Sacrum. Præcipuè cum olim, & quidem primis etiam Ecclesiæ Seculis Episcopi passim causas etiam profanas inter laicos deciderint, uti patet ex Concilio Carthagin. III. *Can. 9.* qui refertur *Can. Placuit 43. 11. 9. 1.* Anacleto Pontifice *epist. 1. in fin.* & *L. 1. C. Theodos. de Episcopali Judicio*, ubi Constantinus statuit, ut *quicumque litem habens, sive possessor sive petitor erit, inter initia litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam cœperit promi sententia, judicium eligit Sacrosanctæ Legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etsi alia pars refragetur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur.* Eandem jurisdictionem sequentibus Seculis exercuisse Episcopos apud Visigothos, constat ex Cassiodoro *L. 3. epist. 37.* nec non apud Gallos ex *L. 7. Capitul. 107.* Et S. Augustin. *in Psal. 118.* & *epist. 147.* fâteretur, laicorum lites ad fastidium & magnâ suâ molestiâ ad seidentidem deferri, & judicari. Idem de se testatur S. Ambrosius *epist. 24.* Complura alia hac super re congerunt Baronius *ad annum Christi 57. n. 24.* Filescus *in C. 1. de Offic. Judic. Ordin.* Rouselius *L. 6. Histor. Pontifi. Jurisdic. c. 1. § 2.* Josephus Stephanus *de Potest. Clarvium L. 1. c. 12. n. 9.* Germonius *L. 2. Sacr. c. 12. § 13.* Emman. Gonzalez *in cit. C. 1. de Offic. Judic. Ordin. n. 6. & in C. 2. de Judic. n. 7.*

454. An verò laicus à sententia Judicis Ecclesiastici, cui in causa profana jurisdictionem prorogavit, provocare possit ad Judicem secularem, dubitatur. Affirmit Mindanus *l. c.* tum quòd renunciatio Fori competentis, uti omnis alia renunciatio, odiosa est, ac idcirco ultra mentem renuntiantis non extendenda. *L. 1. ff. si quis in jus vocat. nonjer. & L. eum 13. ac L. ult. ff. de Jurisdic. tum*

tum quòd reductio cujusvis rei ad statum pristinum est favorabilis. *L. Voluntate 10. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca sol. L. Si unus §. Pactus ff. de Pactis.* Verùm hæc opinio rejicienda est. Nam appellatio non datur, nisi ad Judicem superiorem illo, à cuius sententia appellatur. *L. 1. §. penult. ff. de Appellat. L. 1. prin. ff. Quis & à quo appelletur. C. Dilecti 66. de Appellation.* At Judex secularis non est superior Judicis Sacri. Forètque admodum absurdum & monstrosum, ut ait Bocerus *de Jurisdic. c. 7. n. 39.* sententiam datam à Judice Ecclesiastico, postmodum per appellationis viam censuræ subjici Judicis secularis. Accedit, quòd juxta *C. Si duobus 7. §. Denique de Appellat.* à Civili Judice, qui non est de temporali jurisdictione Ecclesiæ, appellari non potest ad Papam. Multò igitur minùs à Judice Sacro appellari poterit ad secularem. Neque valet prior illa ratio Mindani: nam etsi renuntiatio sit de se odiosa, non tamen derogari debet Juri communi, quo statutum est, ut appellatio fiat ad Superiorem, qualis, ut dixi, respectu Ecclesiastici non est laicus. Neque secunda: est enim intelligendum illud axioma de reductione rei ad pristinum statum, de ea re, quæ Jure permittente ad pristinam suam causam redire potest; non de alia. *argum. L. Adeo 7. §. cum quis ex aliena v. est tamen. ff. de Acquir. rer. domin. §. cum aliena v. & post multam Inst. de Rer. division.* Pariter non valent rationes Bocerii *l. c. n. 35.* in dubium vocantis, an laicus in causa profana prorogare possit jurisdictionem Judicis sacri. Ut Ecclesiastici litigatores, ait, sua in causa prorogare nequeunt jurisdictionem secularem, ita vicissim nec laici in sua causa seculari prorogare jurisdictionem Ecclesiasticam posse videntur. Sed mala est hæc sequela. Ideò enim seculari Judici Clericus prorogare in se jurisdictionem nequit, quia is jurisdictionem spiritualem, qualis requiritur ad judicandum Clericum, nec habet, nec ejusdem, absque concessione SS. Pontificis, est capax. Est verò capax jurisdictionis in causis profanis Judex Ecclesiasticus, & constat, eam à Prælati Ecclesiæ passim exerceri. Addit, Clericis vetitum esse se immiscere

A aa

negotijs

negotijs secularibus *Can. Episcopus dist. 88. nec Ecclesiasticos secularia negotia curare. Can. 1. § seqq. 21. q. 3.* Verum hoc intelligendum est de casu, quo id fieret absque iusta & rationabili causa, & nisi aliud suadeat charitas. Aliàs dicendum foret (quod esset impium dicere) S. Ambrosium, S. Augustinum, aliòsque sanctissimos Ecclesiæ Præsules, peccasse causas profanas suorum Dioecesanorum decidendo, quas frequentissimè deciderunt, ut ostensum est *num. preced.*

455. Hucusque de causis Ecclesiasticis quoad Judicem secularem, & de secularibus quod Judicem Ecclesiasticum: nunc universim de causis Judici utrique communibus agendo dubitatur, an in causa appellationis locum habeat prorogatio, seu utrum relicto superiore Judice, ad quem provocandum de Jure foret, quispiam alius adiri possit. Negandum est cum Baldo *ad tit. de Pace Constantiæ col. 13. V. secundum mores. Alexand. in Addition. ad Bartol. in L. 2. prim. ff. de Judic. Speculat. Tit. de Appellat. §. Nunc tractemus V. Quid si defacto. Felin. in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 7. Maranta in Praxi Judic. p. 4. dist. 12. n. 22.* aliorumque communi. Quia appellatio fieri gradatim debet, hoc est, à Judice inferiore ad superiorem. *L. 1. §. penult. ff. de Appellat. & L. 1. princ. ff. Quis & à quo appelletur. C. Dilecti 66. de Appellat. L. Imperatores 21. ff. eod.* Nihil tamen obstat, quò minus relicto Judice inferiore primæ instantiæ prorogari jurisdictio possit Judici appellationis, & coram ipso in prima instantia agi. Nec enim in tali casu datur appellatio, quæ gradatim facienda est, sed agitur prima instantia, in qua, paucis casibus exceptis, licita est prorogatio, & reus juri suo, videlicet fori præscriptioni, libere renuntiare potest. *L. penult. ff. de Pact. L. si quis in conscribendo § 1. C. de Episc. & Cleric.*

456. Similiter dubitatur de causa Feudali, an scilicet in ea prorogari jurisdictio possit alieno vel feudali vel allodiali Judici. Affirmant aliqui, quos tacito nomine refert Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 30.* Negat communissima DD. testaturque Olivap. 3. de Foro

Foro Eccles. q. 14. n. 115. se nullum contradictorem invenisse. Mihi quoque non licuit ullum invenire. Rationem dant: quia §. ult. tit. 55. L. 2. Feud. ait Frideric. Imperator: *Si inter duos Vasallos de Feudo sit controversia, Domini sit cognitio, & per eum controversia terminetur.* Quin dubitat Schraderus p. 10. de Feud. sect. 3. n. 133. utrùm etiam consentiente Feudi Domino prorogatio in causa feudali fieri possit, adductis non paucis rationibus: quæ tamen tanti ponderis esse non videntur, ut propter eas à communi & unanimi DD. sententia (de qua ipsemet testatur l. c. ac propterea contrarium asserere non audeat) recedatur. Nec immeritò asserit Bocer. cit. n. 30. §. *Etsi verò*, non esse dubitandum de prorogationis valore cum consensu Domini factæ; cum enim quilibet juri pro se introducto derogare possit, L. si quis 51. C. de Episcop. & Cleric. L. penult. C. de Pact. non est ratio, cur hoc non possit etiam Feudi Dominus, utpote in cuius favorem statutum est, ut de causa Feudali nemo alius, quàm ipse, cognosceret, eò quòd ipsius plurimùm intersit, sententiam inter Vasallos ritè ferri, utpote per quam ipse æquè, ac Vasallus condemnatus, lædi posset. Quod porrò idem Schraderus l. c. n. 142. ex Panorm. Barbat. Præposit. Curt. Jun. ac alijs addit, Domino Feudi à Vasallis prorogari jurisdictionem ad causas sive lites non feudales non posse, intelligendum est de illo Feudi Domino, qui vel nullam aliam jurisdictionem, nisi feudalem, vel certè in eo genere causæ, in quo facienda foret prorogatio, non habet. Si enim aliàs jurisdictionem habet ordinariam, & quidem ejusdem generis, cujus est illa, quæ ipsi prorogaretur, nihil obstat, quò minus ipsi æquè, ac alteri Judici ordinario, prorogetur. Cæterùm dictam regulam de nullitate prorogationis in causa feudali, Felin. in C. Cæterùm 5. de Judic. à n. 6. limitat tredecim modis, seu, ut vocat, fallentijs. Verùm nulla ferè earum huc pertinet, cum sint tantùm ij casus, in quibus Dominus Feudi jus dicere in causa Feudi nequit, v. g. quando Vasallus omnino negat ipsum esse Feudi Dominum, aut Vasalli con-

tendunt de aliqua re non feudali, aut unus Vasallus cum Domino, aut hic esset suspectus &c. Idem dicendum est de limitationibus, quas hinc affert Socin. *Tract. de Regul. V. Jurisdi. Etio.*

457. Quemadmodum verò causa feudalis inter Vasallos agitata prorogari nequit, quia reservata est Domino Feudi: ita universim prorogari nequeunt, quæ sunt reservata Principi, tamen prorogatio fiat in habentem æqualem potestatem & prerogativam. Ita communissima DD. per textum *C. per venerabilem, insuper Qui filij sunt legitim. juncto S. fin. in Authent. quib. mod. natural. efficiunt. sui collat. 7.*

458. Ob eandem rationem locus non est prorogationi in causa, quam Princeps ad se avocavit: nisi hic consenserit. Cum enim reservata Principi, ut modò dictum est, prorogari nequeant, consequens est, neque illa prorogari posse, quæ ad se avocavit: cum avocando sibi reservaret. Ita Baldus in *C. 1. S. Præterea de prohibet. alien. Feud. Felin. in C. P. & G. de Offic. & Potest. Judic. Deleg. Maranta in Praxi Judic. p. 4. dist. 12. n. 26.* Unde communiter receptum est, quòd exempti per SS. Pontificem non possint prorogare jurisdictionem Ordinarij Judicis absque licentia ipsius Pontificis, non ea solum ratione, quòd Clericus absque licentia sui Superioris ac Ordinarij (qui respectu Exemptorum est solus Papa) prorogare jurisdictionem alterius Judicis etiam Ecclesiastici nequit: sed etiam, quia SS. Pontifex illos eximendo à Jurisdictione Ordinarij, & eorum causas sibi reservando, tacitè disposuit, ne illi sine ipsius voluntate alium Judicem inferiorem adirent.

459. Habent tamen ista, quæ modò de avocatione dicta sunt, aliquam distinctionem & explicationem opus. Ut verò ritè & absque confusione (quæ Doctoribus hinc passim obrepit) procedatur, prænotandum est, quòd avocatio fieri potest vel expressè vel tacitè. Expressè fit, quando Superior inferiori Magistratui præcipit, ut huic vel illi causæ se non immisceat, ejusque cognitionem non

non assumat, vel ut à coepto jam negotio desistat, & ad suum avocantis tribunal remittat. Tacitè fit avocatio, quando Superior manum apponit, & de causa vel ipse cognoscit, vel eam alicui delegat, sive iatroducta jam fuerit apud Ordinarium Judicem inferiorem sive non. Deinde fieri potest avocatio vel in favorem partis utriusque vel alterutrius partis litigantis (uti plerumque contingit) idque aut motu proprio, aut ad instantiam partis, vel non in favorem partium, sed aliam ob causam, v. g. quia est suspicio collusionis cum Judice inferiore, vel quia in hac causa diffidit Princeps peritiæ, vel æquitati, vel fortitudini Judicis inferioris. Tandem avocatio fieri potest simpliciter, solum præcipiendo Judici, ut hanc illamve causam non assumat cognoscendam, vel in ea non pergat ulterius, sed ad Superiorem remittat: aut cum clausula irritante, videlicet addendo irritum fore & esse, quidquid post inhibitionem attentaverit.

460. His prænotatis dicendum est: quando Superior causam ad se avocet à Judice inferiore, non in favorem partium, sed alia de causa, idque vel expressè vel tacitè, non possunt illæ prorogare jurisdictionem. Sic tenent omnes, patetque ratio ex hæcenus dictis: quia hic non agitur de ipsarum favore, cui renunciare possint; sed de tertij vel publico, cui nemo privatus suo pacto derogare potest. Sed dubium est, utrùm avocatio irritum reddat, quidquid post eam à Judice inferiore avocationis etiam ignaro actum fuerit. Affirmant Panorm. Imola, Franc. ac alij apud Covarr. *Pract. qq. c. 9. n. 7. conclus. 2.* si avocatio, ut aiunt, motu proprio facta sit, tametsi absque clausula irritante. Rectius tamen idem Covarru. *l. c.* cum alijs tenet, non esse invalida acta Judicis inferioris, quamdiu avocationis à Superiore factæ ignarus est. *arg. C. sanè 2. de Offic. S. potest. Judic. Deleg. & L. Hæc autem §. Non defendit ff. Quib. ex caus. in possess. eat.* Nisi clausula irritans fuerit addita: avocatio enim causæ cum hac clausula facta operatur, ut acta Judicis inferioris post illam, etiam ignorantis, sint omnino irrita, uti patet ex *C. Si postquam 13. C. Dudum*

14. §. *Considerantes*, & C. *Quodam* 40. de *Præbend. in 6.* tenetque Glossa communiter recepta in C. 1. de *Concess. Præb. in 6. V. Refferri.*

461. Jam verò agendo de avocatione factâ in gratiam partis, statuendum est cum Bald. in L. 1. C. *Ut lite pend.* Innocent. in C. *Audita de Restit. Spoliat.* Panorm. in C. *Ceterum de Rescript.* & *ibid.* Felin. n. 11. & 12. Dominic. in C. 1. §. *Ex parte de Concess. Præbend. in 6. n. 12.* Covarr. cit. n. 7. *conclus. 1.* Lancellot. de *Attentat. c. 10. n. 18.* per eam non suspendi vel tolli Judicis inferioris potestatem, donec pars, in cujus gratiam avocatio facta est, ea uti velit, & causam coram Judice superiore agitandam dicat. Cum enim favori pro se introducto renuntiare possit, idque facere censeatur, nisi rescriptum, quo causa ab inferiore Judice avocatur, producat, séque eo frui velle ostendat, consequens est, quòd jurisdictionem Judicis inferioris agnoscat, & consequenter acta valeant. Limitant quidem Panorm. Felin. Dec. aliique, quos refert Gabriellus L. 6. *Commun. Opin. tit. de Clausulis conclus. 3. n. 8.* aiuntque, hoc non procedere, quando decretum avocatorium habet clausulam irritantem: per hanc enim omnem jurisdictionem adimi Judici inferiori autumant; hancque proinde à parte litigante dari non posse, eò quòd partes, ut multoties jam dictum est, non conferant jurisdictionem, sed priùs jam existentem solum prorogent, seu extendant. Verùm non placet hæc restrictio. Absolutè itaque assero cum Dominic. l. c. Felin. in C. *Ceterum de Rescript. n. 19.* Dec. *ibid. n. 6.* Covarr. cit. *conclus. 1.* Tiraq. in L. *Si unquam V. Donatione largitus C. de Revocand. donation. n. 321.* Menoch. de *Arbitrar. casu 1. n. 7.* non obstante clausulâ irritante liberum esse parti, in cujus gratiam rescriptum avocatorium emanavit, coram Judice inferiore causam introducere, vel introductam continuare. Nam sicut ipsum rescriptum causam avocans non nisi in gratiam partis datum est, ita ut Princeps hoc suo favore uti quidem concesserit, non tamen cogere intenderit: ita pariter clausula irritans, quæ apponitur, in ejusdem partis favorem

rem adiicitur, videlicet ut irriti sint omnes actus Jurisdictionis in partem invitam exercita. Quin ulterius dico contra Panorm. Felin. Dec. ac aliorum communem *in cit. C. Caterum de Rescript.* valere acta Judicis inferioris parti volenti jus dicentis, tametsi motu proprio & non ad instantiam partis emanarit rescriptum avocatorium etiam cum clausula irritante: dummodo constet, in gratiam partis emanasse. Manet enim etiam hic illa regula, quod quilibet favori pro se introducto possit renuntiare, & quod Princeps non obrudat suos favores invitis, nec cogat jis uti, sed solum concedat. Quamdiu igitur pars, in cujus favorem rescriptum emanavit, & quæ scit illud emanasse, eo uti non desiderat, sed coram Judice inferiore litigat, tamdiu valent acta, quia non deficit jurisdictio, uti patet ex *cit. C. Audita de Restitut. Spoliat.*

CAPUT II.

De Foro Delegationis.

§. I.

Forum Delegatum quid sit.

SUMMARIUM.

462. *Discrimen inter Jurisdictionem Ordinariam & Mandatam explicatur.*
 463. *Traditur modus discernendi unam ab altera.*
 464. *In dubio præsumitur Jurisdictio esse Ordinaria.*
 465. *Forum Delegatum est, quando Jurisdictio Mandata exercetur.*

462. Non semper Judices Ordinarios Jurisdictionem in subditos per semetipsos exercere, sed alijs exercendam committere notum est. Qua ratione cum teneam comparere coram Judice, quem Jura non dederunt, sed quem fors extra ordinem obtulit, idcirco Forum hujusmodi est Extraordinarium, æquè ac illud, quod

quod ipse efficio, Judici non meo jurisdictionem in me prorogando. De hoc Foro antequam agamus, prælibari aliqua de Jurisdictione necesse est. Celebrerrimâ hæc distinctio dividitur in *Ordinariam & Mandatam*. Illam *Propriam* dicunt, hanc *Impropriam & Alienam*. Propria est, quæ eam habenti competit vel jure Magistratûs, quem gerit, vel auctoritate specialis Legis aut Constitutionis Principis. Sive: est Jurisdictio, quam quis ex munere suo ad hoc instituto & suo nomine exercet. *L. 1. prim. ff. de Offic. ejus, cui mandata est jurisdict. L. More §. & L. seq. ff. de Jurisdict.* Talem habent Imperator, Reges, aliique Principes in suo territorio, Episcopus, Capitulum Sede vacante, Legatus Apostolicus, Archidiaconus, Archipresbyter, Vicarius Generalis &c. *Aliena Jurisdictio est, quam quis ex mandato alterius, cui ea competit, vicariam præstando operam exercet*, ut ait Bocerus *Tract. de Jurisdict. c. 6. n. 3.* vel, ut definit Gregor. Tholosan. *L. 5. Partition. Jur. Canon. tit. 5.* est *Jurisdictio mandata, quam quis non suo, sed alterius nomine ac beneficio exercet*. Sed cum etiam Judices Ordinarij à Principe dati, nomine ac beneficio ipsius, vicariamque ei operam præstando ac ex ejusdem mandato jurisdictionem exercent; idcirco præplacet definitio, quam dat Molina *tr. 5. de Justit. disp. 14. n. 1.* *Est potestas, que non ex proprio munere, sed ex commissione mediata vel immediata alterius, qui id ex proprio munere habet, jurisdictionem exercere potest.* Desumitur ex *cit. L. 1. §. qui mandatum, & L. 3. ff. de Offic. ejus, cui mand. est jurisdict.* Dicitur *Potestas, que non ex proprio munere &c.* Quâ ratione distinguitur à Jurisdictione Propria & Ordinaria, utpote quæ ex proprio munere exercetur. Dicitur: *ex commissione mediata vel immediata.* Cum supremi Principis Delegatus, ut mox dicetur, subdelegare possit: quo casu subdelegatus jurisdictionem habet ex commissione solum mediata. Dicitur: *alterius, qui id habet ex proprio munere.* Quo modo distinguitur Delegatus ab Arbitro: hic enim ordinariè non accipit decidendi potestatem ab eo, qui jurisdictionem ex pro-

proprio munere habet, sed à partibus, quæ sibi illum in Judicem deligunt, non refragante Lege, sed annuente.

463. Ut verò alias definitiones, quas vel Theologi vel Jurista, vel Medici aut Philosophi, suis quique objectis adaptant, non est expeditum ad casus particulares applicare, indéque singulas species definitas eruere; ita pariter ex data Jurisdictionis Mandatæ definitione non illicò apparet, quænam in specie Jurisdictionis Ordinaria sit, aut Delegata. E. g. dubium adhuc restat, sitne Ordinaria Jurisdictio Administratoris Ecclesiæ alicui à SS. Pontifice dati, item Judicum Austregarum (de quibus supra n. 315.) an Delegata. Itaque ad eas in casibus specialibus discernendas, aliam quampiam regulam statuere placet cum Bartol. *in cit. l. 5. ff. de Jurisdic. n. 8.* Panormit. *in C. L. Relatum. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 5.* Molina *cit. disp. 14. n. 3. & 4.* & Cardin. de Lugo *l. 1. Respons. Moral. dub. 46.* Illa est Jurisdictio Ordinaria, quam confert Lex, Consuetudo, aut Princeps, commitiendo negotiorum universitatem, & nullam clausulam apponendo, quâ moneat accipientem, ut non propriâ, sed Principis conferentis auctoritate procedat. Cujusmodi clausula foret: *Nostra auctoritate facias, Appellatione postpositâ procedas.* Cùm enim, ut ponitur, negotium tale sit, in quo alioqui appellatio ad Superiorem admittenda foret, signum est, quòd dum ea excluditur, non detur Jurisdictio Ordinaria, à qua cæteroquin licitum est appellare.

464. Si dubium est, an Lex vel Princeps voluerit conferre Jurisdictionem Ordinariam, an Delegatam, præsumitur contulisse Ordinariam ad universitatem causarum: quia censetur creare Officium & Magistratum, cui sit annexa talis Jurisdictio. Hinc quia inferiores Magistratus non possunt creare Officia & novos Magistratus publicos (nisi ex Principis vel Legis consensu, prout Episcopus constituit Vicarium, ut cum ipso idem tribunal & jurisdictionem habeat) conferunt Jurisdictionem solum Delegatam, quando cuiuspiam potestatem cognoscendi & iudicandi tribuunt.

B bb

465.

465. Ex dictis consequens est, quòd sicut Judex Ordinarius est, qui ex munere & officio proprio Jurisdictionem exercet; Delegatus verò, qui non ex officio proprio, sed ex commissione sibi facta & dato mandato: ita si forum accipiatur pro loco exercendarum litium, prout accipi diximus *n. 2.* Forum Delegationis sit tribunal vel locus, ubi Jurisdictio Delegata seu Mandata exercetur. Si verò Forum sumatur pro ipso Judicio juxta dicta *n. 3.* Forum Delegatum dicendum erit Judicium à Judice Delegato institutum. Si denique juxta dicta *cit. n. 3.* per Forum intelligatur ipsa Jurisdictio & judicandi potestas, eadem erit ejusdem definitio, quâ modò Jurisdictionem mandatam descripsimus.

§. II.

Jurisdictionem delegare quis possit.

SUMMARIUM.

466. Ordinarius Judex Jurisdictionem mandare potest, nisi à Rege vel Principe id ipsi specialiter sit vetitum.
467. Non tamen totum suum Officium absque consensu Superioris committere alteri.
468. Delegatus summi Principis subdelegare potest, tametsi ad unam tantum alteramve causam determinatam sit delegatus, & non ad universitatem.
469. Nisi sit electa personæ industria.
470. Ex eo solum, quòd Delegatus jussus est personaliter exequi negotium, non censetur electa personæ industria.
471. Subdelegatus non potest subdelegare.
472. Delegatus ab alio, quàm à Principe, subdelegare nequit.
473. Nisi sit delegatus Proconsulis, aut Legati à latere.
474. Aut delegatus ad universitatem causarum.
475. Jurisdictio ratione Dignitatis aut Officij delegata in genere, potest in certis casibus subdelegari.

476. *Delegatus Ordinarij Principe inferioris de Jure non potest subdelegare, tametsi à Delegante id ipsi concedatur.*

477. 478. *Respondetur ad opposita.*

479. *Contrarium praxi receptum est.*

480. *Potest quisvis Delegatus actum non jurisdictionalem alteri committere.*

466. Ad quæstionem, quis delegare Jurisdictionem possit, sic respondet Julian. *L. 5. ff. de Jurisdic. More Majorum ita comparatum est, ut is demum Jurisdictionem mandare possit, qui eam suo jure, non alieno beneficio haberet, id est, qui Ordinariam & non Mandatam Jurisdictionem haberet. Ita pariter respondet Ulpian. L. solet 16. § L. Prætor 17. ff. eod. Quia videlicet potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. reg. Jur. 68. in 6. Concordat textus. C. Cum Episcopus 7. V. per se vel per alium de Offic. Judic. Ord. in 6. Ut adeò Judex omnis Ordinarius suam Jurisdictionem alteri mandare possit; nisi vel à Lege vel à Principe id ipsi specialiter vetitum sit. Neque enim verum est, quod Fachin. ait *L. 1. Controvers. c. 45.* majoribus duntaxat Magistratibus delegandi potestatem tributam esse *L. Cum Prætor 12. ff. de Judic.* Ibi enim Proconsul, Legatus, Præfectus Urbi, aliique Romæ Magistratus tantum exempli causâ ponuntur, neque vel ibi vel alibi Magistratus illis expressis minores excluduntur. Oportet tamen, ut qui delegat, actu Jurisdictionem Ordinariam ipse habeat. Hinc cum Proconsul, vel Legatus, Jurisdictionem, antequam Provinciam ingrediatur, non habeat, eam ante ingressum mandare nequit. *Est enim perquam absurdum* (ut ait Ulpian. *L. Observare 4. §. 6. ff. de Officio Proconsul.*) *antequam jurisdictionem ipse nanciscatur* (neque enim prius ei competit, quam in eam Provinciam venerit) *alij eam mandare, quam non habeat.**

467. Sed nec ipse Judex Ordinarius Principe inferior totam suam Jurisdictionem alteri delegare, seu totum suum officium committere potest absque consensu SS. Pontificis alteriusve supremi Principis. *L. penult. ff. de Offic. Præsid. Alexand. in L. A*

B bb 2

Judice

Judice C. de Judic. n. 8. & Jason ibid. n. 8. Felin. in C. super quaestionum §. si verò de Offic. & potest. Judic. Deleg. Tum quia committendo totam suam Jurisdictionem, non tam censeretur eam mandare, quàm omnino abdicare: quod sine consensu Principis non potest. *L. penult. junct. Gloss. V. Abdicando ff. de Offic. Praesid.* Tum quia hac ratione Judicem alium Ordinarium constitueret: quod tamen est inter regalia Principum, ut constat ex *L. 2. Feudor. tit. 56. quæ sint regalia c. un.* ubi inter regalia Principi reservata enumeratur potestas constituendorum Magistratuum ad Justitiam expediendam.

468. Sed dubium jam est, an sicut Ordinarius, ita & Delegatus Judex delegare, seu potius subdelegare possit. Dicendum est: Delegatus à Principe subdelegare potest. Ita habetur *C. ult. prin. de Offic. & potest. Judic. Deleg. & L. 5. C. de Judic. ibi: à Judice Judex delegatus Judicis dandi potestatem non habet, cum ipse judiciario munere fungatur: nisi à Principe Judex datus fuerit.* Ubi per Principem intelligitur Supremus, seu alium Superiorem non habens, uti SS. Pontifex, Imperator, Reges, Republicæ liberæ, neminique subjectæ: non autem Principes inferiores, uti observant Glossa in *C. super quaestionum de Offic. & potest. Judic. Deleg. V. Delegare*, ac passim DD. Rationem dant: quia supremi Principis Delegatus seu Commissarius, in causa sibi commissa major est quolibet Ordinario. *C. Sanè quia nos 11. eod. & C. Cum contingat 24. de Rescript.* Ordinarius autem subdelegare potest. *L. un. C. qui pro sua jurisdic. L. More majorum 5. ff. de Jurisdic.* Idem ergo poterit Commissarius supremi Principis. Hanc assertionem Scipio Gentilis *Tract. de Jurisdic. L. 2. c. 13.* & Bocerius *eod. tract. c. 6. n. 31. v. Hæc tamen*, eo solum casu admittunt, quo Princeps universitatem causarum quodam in territorio sive districtu alicui commisit. Verùm cum nec Legem aliquam aut Canonem, nec congruam rationem hujus suæ limitationis afferant, absolutè tenendum est, posse Delegatum supremi Principis causam sibi commissam subdelegare, cum *cit. C. ult.*

ult. & L. 5. universim loquantur, nec discrimen faciant inter De-
legatum ad universitatem caufarum, aut unam duntaxat alteram-
ve causam determinatam.

469. Unus igitur tantum casus excipiendus est, quo etiam summi
Principis Delegatus subdelegare non potest, quando videlicet e-
lecta fuit personæ industria. *C. si pro debilitate 3. & C. ult. de Of-
fic. & potest. Judic. Deleg.* Quondam personæ industria electa
fit, colligi debet ex verbis delegationis, vel qualitate causæ dele-
gatae, ut si sit ex illis, quæ Principi in signum supremæ potesta-
tis reservatae sunt. Quod si Pontifex Delegato committat, ut cer-
tae alicui personæ provideat de aliquo Beneficio in aliqua Ecclesia,
Diocesi, vel Provincia, non censetur electa industria personæ:
secus, si jubeat provideri alicui personæ incertae. Ita habetur *C.
Is, cui 12. de Offic. & potest. Judic. Deleg. in 6.* Ex quo infert Do-
minic. quod si testator executores constituat, quorum arbitrio &
electione legata inter pauperes distribuantur, non possint isti man-
datum hoc seu fideicommissum per alios exequi, cum censeatur
ipsorum industria & discretio electa. Secus autem, si ipsemet
testator certos pauperes aut pias Communitates, vel Ecclesias no-
minavit, quibus legata dari debeant.

470. At dubium restat, an censeatur electa personæ indu-
stria, quando Princeps mandavit, ut Delegatus personaliter ne-
gotium exequatur. Videtur absque dubio asserendum esse, in
tali casu ceneri debere electam esse personæ industriam: quam
enim aliam ob causam præcipiat Princeps, ut ipse Delegatus per-
sonaliter negotium exequatur, nisi quia specialiter confidit ejus
fidei & industriae? Respondet nihilominus Pontifex *C. ult. eod. §.
Is autem*, posse causam consentientibus partibus alteri subdelega-
ri: præterquam si mandatum sit, ut inquisitio aliqua fiat, vel Ec-
clesiis provideatur de Prælatiis aliisque Ministris: tunc enim cen-
setur singulariter electa industria ac fides personæ, cui fit commis-
sio. Cur autem seclusis his duobus casibus possit Delegatus sum-
mi Principis de consensu partium subdelegare, ratio est: quia

clausula illa, ut personaliter exequatur, in favorem partium adjecta est. At si clausula aut conditio commissioni adjecta est in favorem partium, harum consensu expresso vel tacito recedi ab ea potest, ut constat ex *cit.* §. *Is autem*, & dixi supra n. 461. Sin autem illa ob publicam utilitatem adjecta sit, tum locum habet regula, quòd forma Rescripti exactè servari debeat: alioquin acta sint irrita. *C. Venerabili* 37. *de Offic. & potest. Judic. Deleg. C. cum dilecta* 22. *de Rescript.*

471. Cùm verò supremi Principis Delegatus causam, ut modò dictum est, subdelegare possit, quæstio est, an pariter subdelegatus subdelegare possit. Respondetur, non posse. *arg. C. super quæstionum* 27. §. *si verò de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Tamen si verò jurisdictionem alteri committere nequeat, poterit tamen nudum ministerium, v. g. absolvendi, absque cognitione causæ subdelegare, ut cum Navarro *c. 27. Manual. n. 45.* observat Laym. in *C. ult. de Offic. Judic. Ordin. c. 4.* Dummodo ipse subdelegans Jurisdictione aliqua præditus sit, & non nudum ipsi ministerium commissum ad absolvendum, dispensandum &c. Id enim plerumque personaliter ipse exequi, & non alteri delegare debet, ut constat ex *C. ult. de Offic. & potest. Judic. Deleg. §. Caterum*, ac notant Glossa fin. in *cit. C. ult. de Offic. Judic. ordin.* Innocent. & Joann. Andr. n. 3. ac Imola n. 2.

472. Possè delegatum summi Principis causam sibi delegatam subdelegare, hætenus dictum est. An idem possit Delegatus alius, nunc statuendum est. Non posse, deciditur *L. More* 5. ff. *de Judic. L. A Judice* 5. *C. eod. C. cum causam de Appellat.* ex quibus Juribus regula generalis traditur, quòd delegatus ab alio, quàm à Principe, subdelegare non possit. Ratio est: quia Delegatus non habet plus juris, quàm ipsi mandatum sit; est autem ipsi mandata solùm jurisdictio, seu ut eam exercent. Exercere verò jurisdictionem ac alij exercendam committere, diversa sunt, nec unum involvit alterum; ergò commisso uno non committitur & alterum. Accedit, quòd bonum publicum ac privatum

tum litigantium exigebat, ut non cuivis Delegato licitū esset mandatum sibi jurisdictionem alteri mandare, quod multi Delegati vel laboris tædio, vel declinandæ invidiæ causâ facturi essent, substituto sæpè parūm perito aut æquo Judice.

473. Verūm hæc quoque regula suas limitationes patitur. Nam juxta Baldum *in cit. L. A Judice* ac Glossam *ibid. V. sed & contra*, ac alios, Delegatus Proconsulis subdelegare potest. *arg. L. Legatus 12. ff. de Offic. Proconsul.* Ex quo DD. cum eodem Baldo inferunt; quòd delegatus à Legato à Latere subdelegare possit: quia Legatus à Latere, dum in Provincia est, Proconsuli comparatur. *C. 2. de Offic. Legati in 6.* Sed huic assertioni non immeritò refragantur Glossa *in cit. L. Legatus sol. 3.* Felin. *in C. 3. de Offic. & potest. Judic. Deleg. col. 1.* Decius *ibid.* ac alij. Ad *cit. L. Legatus*, ubi asseritur, Legatum mandata sibi jurisdictione Judicis dandi jus habere, responderi potest, ideò Legatum Proconsulis unam alteramve causam subdelegare, quia est delegatus ad universitatem causarum: quod fieri posse à delegato ad universitatem causarum, mox dicemus. Ex quo non sequitur, quòd sicui à Proconsule vel Legato à Latere una causa commissâ sit, is subdelegare possit.

474. Altera exceptio est, quòd si quis etiam ab inferiore Judice & Principe non supremo, delegatus sit ad universitatem causarum, unam vel plures causas in particulari, committere alteri possit: quia censetur veluti Ordinariam Jurisdictionem habere. Ita sumitur ex *L. 1. §. Ab eo ff. Quis & à quo appelletur*, traditque communissima DD. apud Sanchez *L. 1. de Matrim. disp. 31. n. 2.* Sed totam universitatem causarum alteri mandare non potest, cum, ut paulò antè dictum est, officium totum, munusque sibi commissum, nemo in alterum conicere possit, absque Juris, vel Principis licentia. Cæterum ad universitatem causarum delegatus dicitur is, cui non una vel plures causæ particulares, sed omnes, saltem in aliquo genere, v. g. Mutui, Decimarum, Matrimonij, commissæ sunt: quamvis restrictio fo-

ret

ret ad certum locum aut tempus, v. g. ut intra hoc territorium, aut intra annum omnes Mutui controversias decidat. Quòd si causæ restringantur ad certas personas, & particulares controversias, quæ sunt v. g. inter Titium & Cajum, non generalis, sed particularis delegatio erit, ut cum Baldo ac alijs observat Sanchez *cit. disp. 31. n. 4.*

475. Ex modò dictis consequens est, quòd si Episcopus Decano Rurali, vel Superiori Regularium Locali Generalis vel Provincialis, deleget facultatem absolvendi à peccatis reservatis, dispensandi &c. idque ratione Dignitatis vel Officij, ita ut talis Jurisdictio delegata sit velut Ordinaria, ac ad Successorem transeat, is hanc facultatem in certis casibus alteri delegare possit. *C. ult. junct. Gloss. V. Casibus de Offic. Judic. Ordin. & notat Navarr. in Manuali c. 27. n. 45.* Secus, si concessa fuerit illa facultas solum ut privilegium personale, propter industriam ac peritiam Delegati, aut specialem Delegantis in ipsum favorem: subdelegare enim tunc nequit, cum sit jus specialiter concessum personæ. Ex quo ulterius consequens est, quòd Cooperatores Parochorum, quibus delegata est facultas absolvendi à peccatis, assistendi Matrimonij &c. alteri committere eam nequeant absque speciali consensu Ordinarij: propterea quòd hujusmodi facultates non ratione Officij, sed merè delegato & commissio jure ipsis competant. Neque delegatus ad universitatem causarum subdelegare potest, nisi ratione delegationis sibi factæ censeatur Officium velut ordinarium habere: quod de Cooperatoribus, suam operam veluti locantibus Parocho præsentis, dici non potest. Præterquam quòd facultas subdelegandi, quam delegatis ad universitatem causarum competere modò dixi, ex Jure, vel Consuetudine vim Juris habente, provenire debet. Consuetudo autem Ecclesiarum non fert, ut Cooperatores Parochorum sine eorum præsentium consensu alicui eam potestatem committant. Non ignoro, contrarium quoad Matrimonium teneri à Sanchezio *l. c.*

n. 21. Sed quod dixi, satis evinci videtur ex Trident. *sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim.*

476. Tertiam exceptionem faciunt Bartol. Alberic. Fulgos. Alexand. Zasius, aliique non pauci in *L. More 5. ff. de Jurisdic. nec non Gloss. in C. Is cui 12. de Offic. & potest. Judic. Deleg. in 6. V. per alium*, Panorm. in *C. cum causam 62. de Appel. lat. n. 4.* Silvest. *V. Delegatus q. 8. dicto 3.* aliique complures, quos refert & sequitur Sanchez *l. c. n. 7.* ajuntque, posse cujuscunque Judicis Delegatum subdelegare, si hoc ipsi concessum fuerit à delegante, tametsi non sit delegatus ad universitatem causarum. Verum dicendum est cum Archidiacono in *C. quamvis de Offic. & potest. Judic. Deleg. in 6.* Cardin. Zabarella in *Clement. 1. eod.* Molina *Tract. 5. de Justit. disp. 15. n. 4.* Fachin. *L. 1. Controvers. c. 45.* ac alijs, non posse inferiorem Principe hanc subdelegandi potestatem concedere. Ratio est: quia Judicem dandi & subdelegandi potestas nemini competit, nisi cui à Lege vel Principe id concessum est: atqui eam potestatem Leges non dederunt Judicibus Principe inferioribus, sed potiùs negârunt, uti patet ex *cit. L. More 5. ff. de Judic. cit. L. A Judice C. eod. & cit. L. Cum causam.*

477. Neque obstat textus *C. 18. de Sent. & re judic.* ubi refertur subdelegatio facta ab eo, qui solùm erat delegatus ad causam particularem: nec illa subdelegatio improbatur. Nam respondetur: tametsi non reprobetur, nec tamen approbatur. Rationem, cur nullitatis non fuerit facta mentio, assignant Interpp. quia de nullitate subdelegationis non erat ibi quæstio, neque de illa à partibus aliquid fuit motum, ipsaque causa per appellationem jam fuerat devoluta ad Curiam Romanam, & nihil ampliùs ab illa delegatione dependebat.

478. Pariter non obstat, quam hîc faciunt, paritas cum Procuratore, qui accepta facultate substituendi, alium validè substituere potest. Idcirco enim mandans dare eam facultatem Procuratori potest, quia agit rem suam privatam, cui potest pro ar-

C çc

bitrio

bitrio præjudicare. At verò delegans agit causam publicam & nomine Principis vel Reipublicæ, & idcirco plus non potest, quam Jura ipsi indulgeant.

479. Verum quia contraria opinio praxi recepta est, uti testatur Glossa in cit. C. Is cui. quòd videlicet Episcopi frequenter causas committant cum clausula *per te vel per alium*: idcirco Dominic. in cit. C. Is cui in fine, Felin. in C. super questionum 27. §. si verò de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 18. Laymannus *ibid.* n. 10. ac alij asserunt, quòd licet inferior Principe committere non possit suo Delegato facultatem subdelegandi, possit tamen facultatem ipsi concedere, ut subdeleget nomine ipsius Ordinarii delegantis. Ut adeò tertius seu subdelegatus non accipiat jurisdictionem à secundo seu delegato, sed à primo, id est, Ordinario delegante. Qua de causa, ut ajunt, si appellatur à subdelegato, non ad Delegatum, sed ad Delegantem appellandum erit. Sed non apparet, quid intersit inter hunc subdelegandi modum, & illud alterum, de quo initio n. 476. nec minor jurisdictio exercetur in uno quàm in altero, ac utrimque evertitur illa regula, quòd delegatus à Judice, qui est Principe inferior, subdelegare nequeat. Cæterum ex citata praxi consequens est, quòd licet Cooperatores Parochorum alteri facultatem audiendi Confessiones committere non possint, ut diximus paulò antè n. 475. quia potestas absolvendi ipsis concessa est, non item potestas delegandi, ut notat Suar. p. 3. tom. 4. *diff.* 26. *sect.* 1. n. 4. possit nihilominus Parochus suo Cooperatori mandare, ut si v. g. in hac sua Ecclesia, ad quam ipsum mittit, confitentium copia requirat, quemcumque approbatum Sacerdotem nomine ipsius Parochi constituat ad Confessiones ibi excipiendas.

480. Quartò demum, tametsi Delegatus à non Principe alteri causam vel articulum causæ jurisdictionalem subdelegare nequeat, poterit tamen committere articulum non jurisdictionalem. Ita Maranta in Speculo p. 4. *dist.* 5. n. 50. cum Alexand. & Pannorm. in C. cum super de Offic. & potest. Judic. Deleg. & sumitur

ex cit. C. 27. eod. v. Nos autem. Articulus Jurisdictionalis est, qui causæ cognitionem continet, ideóque Judicis personam requirit: non jurisdictionalis est, qui non requirit causæ cognitionem, sed nudum ministerium vel executionem aliquam habet, ac idcirco etiam in alia quàm Judicis persona fundari potest, juxta doctrinam Glossæ communiter receptam in *Clement. un. de Offic. & potest. Judic. Deleg. V. Judices.*

§. III.

Jurisdictio delegari cui possit.

SUMMARIUM.

481. *Jurisdictio delegari etiam privatis potest. Delegatus tamen & Subdelegatus SS. Pontificis debet esse constitutus in aliqua Dignitate vel Personatu, aut esse Canonicus Ecclesie Cathedralis.*
482. *Sufficit tamen Dignitas aut Præminentia ad Superioris nuntum auferibilis.*
483. *Delegari Jurisdictio potest etiam extraneo seu non subdito Delegantis.*
484. *Delegatus Supremi Principis cogere subditos Delegantis potest ad acceptandam subdelegationem.*
485. *Delegatus esse potest, qui nec naturá nec Legibus prohibetur.*
486. *Minor 25. annis non potest esse Judex Ordinarius.*
487. *Potest tamen esse Delegatus.*

481. Delegari Jurisdictio non tantum Magistratui potest, sed etiam privato, nullam prius jurisdictionem habenti. *L. Etsi Prætor 3. & L. ult. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdictio.* Dum enim mandatur Jurisdictio, datur & conceditur; non verò solum extenditur & dilatatur, uti fit in Prorogatione. Delegatus tamen SS. Pontificis debet vel esse in Dignitate vel Personatu

natu constitutus, vel Canonicus Ecclesiæ Cathedralis. Ita statuitur *C. Statutum 11. prin. de Rescript. in 6.* Eademque qualitates requiruntur in Subdelegato Summæ Sedis. *cit. C. Statutum S. in nullo 3.* nisi aliquis tantum articulus causæ delegaretur, ut cum Glossa excipit Molina *l. c.* Hinc statuit Sancta Synodus Tridentina *sess. 25. c. 10. de Reform. in singulis Concilijs Provincialibus aut Diœcesanis aliquot personas, quæ qualitates habeant juxta Constitutionem Bonifacij VIII. quæ incipit Statutum, & alioquin ad id aptas designari, ut præter Ordinarios locorum jis etiam posthac causæ Ecclesiasticæ & Spirituales, & ad Forum Ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur. Et si interim aliquem ex designatis mori contigerit, substituatur Ordinarius loci cum consilio Capituli alium in ejus locum, usque ad futuram Provinciam aut Diœcesanam Synodum: ita ut habeat quævis Diœcesis quatuor saltem aut etiam plures probatas personas, ac ut supra qualificatas, quibus hujusmodi causæ à quolibet Legato vel Nuntio, atque etiam à Sede Apostolica committantur: alioquin post designationem factam, quam statim Episcopi ad Summum Romanum Pontificem transmittant, delegationes quæcunque aliorum Judicum, alijs quàm his factæ, surreptitiæ censeantur.*

482. Quamvis autem, ut modò dictum est, Delegatus SS. Pontificis esse nequeat, nisi qui in Dignitate aliqua Ecclesiastica vel Præeminentia constitutus, aut Canonicus est Ecclesiæ Cathedralis: sufficit tamen Dignitas aut Præeminentia, tametsi ad nutum Superioris sit auferibilis, uti patet cum ex *Clement. 2. de Rescript.* tum ex eo, quòd passim delegationes fieri solent Vicarijs Generalibus Episcoporum, cum tamen ad nutum Episcopi sint amovibiles. Pariter Delegatus esse potest Prior Conventualis, seu is, qui Congregationi Regularium præest cum jurisdictione, tametsi non sit per electionem constitutus, sed per alium Superiorem Regularem, ac ad nutum sit amovibilis. *cit. Clem. 2. & Statutum 11. de Rescript. in 6.* Nisi in aliquo Ordine Religioso peculiare Constitutiones obstant. Ratio est: quia Conventua-

his Prior & Superior dignitatem Ecclesiasticam gerit, cum habeat præminentiam cum jurisdictione super certo Collegij Corpore ac Congregatione Regularium. Prior verò, quem vocant Claustralem, seu qui Abbati, & Superiori locali subiectus est, esse Delegatus nequit, cum non dignitatem, sed sollicitudinem potius & curam Regularis disciplinae gerere censeatur, ut notant Panorm. in *C. Nisi essent de Præbend. in 6.* ac alij. Similiter Cancellarius in Universitate Studiorum à Romano Pontifice approbata Delegatus Pontificis esse valet, ut cum Azor notat Laym. in *cit. C. Statutum n. 5.* Tametsi enim per se loquendo & præcisè vi Cancellariatus, jurisdictionem non habeat, habet tamen Dignitatem, vel Personatum, seu præminentiam Ecclesiasticam. Quòd si Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, postquam directæ ad eum sunt Papales Literæ, Religionem ingrediatur, eas nihilominus exequi potest, uti in *cit. C. Statutum* docent Anton. *n. 14.* & Francus *n. 8.* Quia Status Religionis incapacem non reddit: dummodo licentia Prælati accedat. Et capacitas Delegati consideratur secundum tempus factæ delegationis: quemadmodum in Delegante idem tempus attendendum est. *arg. reg. 73. Juris in 6.* & tradunt Speculator *p. 1. tit. 1. §. fin. n. 22. V. quid si causa*, Francus *cit. n. 8.* ac alij. Hinc à fortiori Summæ Sedis Legatus & Delegatus esse potest Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, tametsi Præbendam non habeat. Anton. *l. c. n. 3.* cum Joan. Andr. ac aliorum communi. Sumitur ex *C. siis cui 39. junct. Gloss. de Præbend. in 6.* ubi dicitur, si in Ecclesia statutum sit, ut Dignitas non conferatur, nisi Canonico, sufficere, si quis Canoniam habeat, etsi non Præbendam; secus, si in in statuto expressè dicatur, ut illa Canonico Præbendato conferatur. Ratio est: quia non Præbenda, sed jus spiritualis Officij, Canonicum facit. Denique Romani Pontificis Legati ac Delegati esse possunt Professi alicujus Ecclesiæ Cathedralis Regularis, uti post Panorm. in *C. causam de Judic. n. 9.* notat Sanchez in *Decalogum L. 6. c. 13. n. 83.* contra Archidiacon. Ancharan. Franc. Dominic. Felin. ac alios: quia

& ipsi sunt Canonici Cathedrales, nec Status Religionis repugnat, eo ipso, quòd Abbates & Priores Conventuales, tameti veri Religiosi sint, delegationes Pontificias suscipere possunt, ut modo dixi ex *Clement. 2. de Rescript.*

483. Quemadmodum verò mandari Jurisdictio potest etiam privato, ita mandari potest extraneo seu non subdito Delegantis. Sufficit enim causam esse de Jurisdictione Delegantis, licet is, cui delegatur, non sit de ejus Jurisdictione. Cogi tamen non subditus non potest ad acceptandam delegationem: potest verò subditus. *C. Pastoralis 11. de Offic. Judic. Ordin. C. Pastoralis 28. prin. & C. Prudentiam 21. §. Adjicimus de Offic. & potest. Judic. Deleg. & L. un. C. Qui pro sua Jurisdictione. Judices dare darive possunt.* Ipse quoque non subditus, postquam sponte acceptavit mandatum, cogi potest ad procedendum in causa delegata, uti sumitur ex *cit. C. Pastoralis 11.* ubi additur, non posse Suffraganeum cogi ab Archiepiscopo ad acceptandam delegationem in causa per appellationem ad Archiepiscopum devoluta.

484. Quin Delegatus Supremi Principis cogere ad subdelegationem acceptandam potest quemcunque subditum Delegantis, uti sumitur ex *cit. C. Pastoralis 28.* Ratio dari debet: quia Delegatus à Principe est major & dignior alijs Judicibus Ordinarijs, & in causa delegata ipsis imperare potest. *C. Sanè quia nos 11. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Non tamen debet sine urgente necessitate subdelegare Superioribus in Dignitate constitutis, uti additur *cit. C. 28.* Cæterum circa hanc coactionem geminum dubium emergit. Primum movet Glossa in *cit. C. 21. V. Redarguendus*: quisnam Superior punire debeat Delegatum, si mandatum Apostolicum (idem est de mandato Imperatorio alteriusque Superioris) nolit exequi. Et respondet, quòd Delegans, ad quem illa causa pertinet. Quam responsionem communiter receptam esse ait Imola *ibid. n. 40.* Quamvis Panorm. *ibid. in fin.* velit, quòd etiam ab immediato suo Ordinario perinde, ut alij criminosi, puniri possit, eò quòd mandatum sui Superioris-

perioris exequi contempserit. Alterum dubium est, quomodo intelligendum sit, quod dicitur *cit. C. Sanè 11.* posse à Delegato ob contumaciam vel rebellionem Episcopi, si causæ gravitas exigere videatur, terram, quæ ad ejus jurisdictionem pertinet, interdicto subijci. Sufficere, terram esse subjectam Jurisdictioni spirituali Episcopi, nec requiri, ut sit subjecta temporali, asserunt Felin. *in cit. C. 11. n. 2.* Decius *n. 5.* Covarr. *in C. Alma Mater p. 2. §. 1. n. 4.* Suar. *de Censur. disp. 36. sect. 3. n. 7.* ac alij post Archidiacon. *in C. Si sententia 16. de Sent. Excomm. in 6.* E contrario opinantur cum Vincentio, Panormit. *in cit. C. 11. n. 6.* & Barbatia *col. 5.* terram interdicto subijciendam temporali Episcopi contumacis dominio debere esse subjectam. Quod placet etiam Laymanno *ibid. n. 2. §. Quod denique:* eò quòd *cit. C.* dicat Pontifex, quòd Delegatus terram ad Episcopi jurisdictionem specialiter pertinentem interdicto subijcere possit. Quasi diceretur, si terra alium dominum non habeat, sed Episcopi propria sit, tum interdicti posse. Verùm hoc argumentum corrui, si textus ipse inspiciatur. Sic ille habet: *Ita quòd Judex (Delegatus) secundum negotij qualitatem temperatè procedens, Episcopo vel ingressum Ecclesiæ, vel Sacerdotale Officium interdicat, aut etiam terram illius, quæ ad Jurisdictionem suam pertinet, specialiter Interdicto supponat.* Ubi vides, adverbium *specialiter* non conjungi verbo *pertinet*, sed *supponat*. Unde præferenda est prior opinio, cum posterior nec Jure nec ratione fundata sit. Nam *cit. C. Sanè* absolute & absque distinctione inter Jurisdictionem spiritualem & temporalem dicitur, Judicem Delegatum Pontificis, si Episcopus ei obedire nolit, posse propter ejus contumaciam terram ejus jurisdictioni subjectam interdicto supponere. Neque est ulla ratio, ob quam subjectio temporalis ad hoc sufficiat, non verò spiritualis.

485. Quibus verò qualitatibus præditum esse oporteat, cui mandatur jurisdictio, non est hujus loci explicare. Cum constet, eandem ferè, exceptâ atate, in eo requiri, quæ in Judice Ordinario.

rio. Judex autem Ordinarius esse potest, qui nec naturâ prohibetur, ut Surdus, Mutus, perpetuò amens, & Impubes. *L. 12. §. 2. ff. de Judic.* Nec legibus: uti prohibetur Imperitus *Novell. 82. prin. Infamis L. 2. §. si miles ff. Ex quib. caus. infam.* Excommunicatus *C. 24. de Sent. & re judic.* & Bannitus. Nec moribus, uti *Feminae & Servi cit. L. 12. §. 2. ff. de Judic.*

486. Quoad ætatem differentia est inter Ordinarium Judicem ac Delegatum. Ordinarius enim in foro externo constitui nequit minor 25. annis. *L. Cum lege 41. ff. de Receptis, qui arbitr. receper. L. Non tantum 11. ff. de Decurion. L. 8. ff. de Munerib. & honor.* ubi JC. ait: *ad rempublicam administrandam ante vigesimum quintum annum, vel ad munera, quæ non patrimonij sunt, vel honores, admitti minores non oportet.* Cùm enim minores 25. annis ad propria administranda non satis idonei judicentur, multò minùs apti censendi sunt ad Rempublicam administrandam, ut ait Panorm. *in C. cum vicesimum 41. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Potest tamen minorennis esse Judex Ordinarius, si id alicubi permittat consuetudo: quæ *cit. L. Non tantum 11. ff. de Decurionib.* non improbatur. Dubium quoque non est, posse à Principe conferri Ordinariam Jurisdictionem minorenni. Quia conferendo censetur dispensare in ætate: dummodo ex certa scientia egerit. *L. Quidam 57. junct. Gloss. V. Decrevit. ff. de Re Judic. & tradit Glossa communiter recepta in L. cum Prator. ff. de Judic. V. Et Impubes.*

487. E contrario minor 25. annis potest esse Judex Delegatus, adeò ut partes ratione solius ætatis recusare ipsum nequeant. Dummodo annum vigesimum compleverit. *cit. C. cum vicesimum 41. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Sed neque vicesimus annus necessarius est, si ante hanc ætatem jurisdictionem ipsi mandet Princeps ex certa scientia, cùm tunc censeatur in ætate dispensare. Si tamen non constat de Principis scientia, rescriptum tanquam subreptitium impugnari potest. Quin existimant *I-mola in cit. c. 41. n. 12. & Panorm. n. 2.* quòd Princeps impubere

berem ad judicandum inter partes habilitare non possit. Cùm Principi concessum non sit, Jura naturalia, & quæ Gentibus omnibus communia sunt, mutare. §. *Naturalia Instit. de Jure N. G. & C.* Sed ut Impuberes Judices constituentur, à natura & omnium Gentium consuetudine alienum est: cùm judicij maturitatem non habeant. *cit. L. Cùm Prætor 12. ff. de Judic.* ubi dicitur, eos, quòd judicio careant, naturà arceri à judicandi munere. Poterit tamen Minorennis etiam à non Principe delegari: dummodo partes consentiant, & octodecim annos compleverit. *cit. C. 41. & L. Quidam 57. ff. de Rejudic.*

§. IV.

Qua Jurisdictio delegari possit.

S U M M A R I U M.

- 488. Mandari potest Jurisdictio, quæ jure Magistratûs competit.
- 489. Secus, si nominatim ac specialiter à Principe concessa sit.
- 490. Merum Imperium quid sit, explicatur.
- 491. Merum Imperium de Jure Civili nequit mandari.
- 492. Nisi ratione absentia vel infirmitatis.
- 493. Mandari potest de Jure Canonico.
- 494. Ac universim de consuetudine.
- 495. Voluntaria Jurisdictio Sacra delegari potest. Non item universim Profana.
- 496. Causa Appellationis delegari potest de Jure Canonico, non item de Civili.

488. Regulæ hic instar traditur, quòd mandari possit Jurisdictio, quæ jure Magistratûs competit. *L. 1. prim. V. quæ verò ff. de Offic. ejus, cui mand. est Jurisd. & Gloss. ibi, ac DD. communiter.* Hinc eo ipso quòd quis creatus est Magistratus, proprio quodam suo jure jurisdictionem mandare potest alteri. *L. More majorum 5. ff. de Jurisdic. Cùm igitur Prætor Jurisdictionem habeat vi sui Magistratûs, eam alteri mandare potest. L. Solet prætor 16. & L. seqq. ff. de Jurisdic. Et ita passim Magistratus*

D dd

stratus

stratus in casum absentiae vel gravis impedimenti Jurisdictionem ad tempus mandare alteri solent, videlicet uni ex Judicibus & Assessores suis. Rector verò Universitatis peregrè abiturus, vel morbo aliòve impedimento detentus, vi Statutorum Academicorum, suam jurisdictionem antiquo Rectori seu Antecessori suo mandat. Et tunc penes Prorectorem eadem est potestas, quae est penes ipsum Rectorem. Idem quoque ipsi debetur honor, qui Rectori praesenti. *arg. L. penult. circa fin. C. de Aquaductu. Cardin. Zabarella in Clement. un. de Offic. Vicar. opposit. 7. Dec. in cit. L. solet. ff. de Jurisdic. n. 3. ac alij.*

489. Si verò Jurisdictio non competit jure Magistratùs, sed specialiter & nominatim vel à Lege vel à Principe cuiquam data sit, mandari alteri non potest, sed ipse, cui data est, eam expedire tenetur. *cit. L. 1. prim. ff. de Offic. ejus, cui mand. est juris dict.* Sic quia datio Tutoris non competit jure Magistratùs, sed specialiter Lege conceditur quibusdam Magistratibus *tot. tit. Inst. de Attiliano Tutore. & L. Multo 6. §. Tutoris datio ff. de Tutel. idcirco mandari non potest. L. Nec mandante 8. prim. ff. de Tutor. & Curator. dat.* Et quia potestas cognoscendi de transactione super alimentis ultima voluntate relictis specialiter data est Praetori, & Praesidi, idcirco eam alteri mandare nequeunt. *L. Cumbi 8. §. sed nec 18. ff. de Transaction.* Competunt autem pleraeque causae tam simplicis Jurisdictionis, quàm Mixti Imperij, Magistratibus jure Magistratùs, ac per consequens mandari queunt. Scipio Gentil. *L. 2. de Jurisdic. c. 14. Umm. ad Process. Judic. disp. 4. n. 83.* Caeterum, quod modò dixi, dationem Tutoris mandari non posse, procedit solum de Jure communi, non verò de Jure novo S. R. J. Cum enim hodie juxta Recessum Imperij anno 1548. *tit. von Pupillen §. So sollen* quilibet competens Magistratus & Judex loci ordinarius tutores constituere possit, sicque tutoris datio in Romano Imperio modò sit simplicis jurisdictionis, ac jure Magistratùs competat, consequens est, quòd delegari possit per *L. 1. ff. de Offic. ejus, cui mand. est juris dict.* Manz. in §. Nos autem *5. Inst. de Attiliano Tut. n. 10.*

490. Jam verò singillatim examinandum est, quæ Jurisdictio delegari possit. Dubium est de Mero & Mixto Imperio. Meri Imperij (ut hoc obiter præmittamus) RR. Legistæ contra Bartol. aliòsque antiquos ferè communiter tres solum gradus constituunt. Primus, inquit, continet poenas, quæ vitam adimunt naturalem. Secundus poenas, quæ adimunt civilem, per deportationem videlicet, & bannum Imperiale. Tertius eas, quæ vitam & æstimationem afficiunt, vel corpus affligunt citra mortem. Quæ tamen solum procedunt de Jurisdictione Judiciali, & quidem duntaxat de Vindicativa. Gratis autem Imperium Merum restringitur ad solum jus vindicandi. Sunt enim aliqui actus Supremi Imperij, & Jurisdictionis summæ, uti ferè Leges, bella indicere, inire foedera totum Imperium aut Regnum, nec solum subditos, sed & Successores Reges obstrictura, Concilia, & Comititia totius Imperij vel Regni indicere, cudere monetam &c. qui non nisi ad Merum Imperium spectare possunt. Hinc ineptum est, quod ait Zæsius *ad Tit. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 18.* penes Ecclesiam non esse Merum Imperium, eò quòd gladium solum spiritualem habeat. Neque obest, quod Ulpian. *L. Imperium 3. ff. de Jurisdic. ait: Merum est Imperium habere gladij potestatem ad animadvertendum in facinorosos homines.* Voluit enim exempli causâ unum tantum gradum Meri Imperij ponere, non excludendo alios. Aliàs solo jure gladij circumscriberetur hoc Imperium: quod falsum esse constat, cum sub eo præter jus gladij contineantur duo alij gradus, ut ipsimet RR. volunt, ab Ulpiano non allati. Nec satisfacit, quod non nemo dixit, ultimos duos gradus sub jure gladij jam comprehendi: si enim sub eo comprehenduntur, poni non deberent tanquam gradus diversi & distincti à jure gladij, & mala foret illa Meri Imperii in tria membra divisio, si membrum primum reliqua membra dividenda involueret. Ad Mixtum Imperium hos ferè actus referunt: concedere Minoribus veniam ætatis; legitimare; restituere famam; remittere poenam delicti, quando nemo est, qui se læsum dicat,

D dd 2

aut

aut injuriam persequatur; coërcere carcere vel multâ pecuniariâ primariò in bonum privatorum; concedere, ut procedatur appellatione postpositâ; restituere in integrum; dare Tutorem, aut Curatorem &c.

491. His breviter p̄notatis dicendum in primis est de Imperio Mero. Jure Civili hoc Imperium mandari nequit. *L. 1. prin. v. & ideo ff. de Offic. ejus, cui mandat. est jurisdict. L. Solent prin. ff. de Offic. Proconsul. L. Nemo potest ff. de R. J.* Rationem dant: Merum Imperium jure Magistratûs non competit, sed ex speciali sive Legis, sive Imperatoris concessione: quæ autem sic competunt, mandari nequeunt, juxta paulò antè dicta *n. 465.* Neque obest, quòd Proconsul cognitionem de criminalibus suo Legato mandare potest. *cit. L. Solent 6. prin. ff. de Offic. Proconsul.* Hoc enim singulare est in Proconsule & ejus Legato, ut apparet ex textu *cit. L. 6. V. sed hoc genus, & ex Novell. 128. c. 20. V. Antequam verò,* ac proinde ad alios Judices extendi non debet. *arg. L. penult. V. Neque enim ff. de Reb. credit.*

492. Sed dubium est, an non saltem propter necessarium Judicis Ordinarii impedimentum hoc Imperium Jure Civili mandari possit. Quòd possit in crimine vi commissò ob necessariam absentiam, patet ex *cit. L. 1. prin. V. Hujus rei ff. de Offic. ejus, cui mandat. est Jurisdict.* An etiam ob infirmitatem in casu *Legis Julia de vi* mandari queat, controversum est. Affirmandum contra Fulgos. aliòsque videtur cum Bart. & communi DD. cum eadem sit infirmitas, quæ absentis ratio. *arg. L. un. ff. de Offic. Consul. & L. questum 60. ff. de Re judic.* Gravius dubium est, an idem dicendum etiam de alijs publicis Judicijs, puta *Lege Julia Majestatis, Lege Julia de Adulterijs, Lege Cornelia de Sicarijs & Veneficijs, Lege Pompeja de Parricid.* Negant cum Cujacio, Bronchorst, ac alijs Obrecht. *Disp. de Jurisdict. thesi 264. & Bocerus Tract. de Jurisdict. c. 6. n. 23.* quia *cit. L. 1.* delegatio ob absentiam solum concessa est quoad judicium *de vi*: exceptio autem firmat regulam in oppositum. Verùm benignè receptum est, ut obabs-

sentiam Reipublicæ causâ Imperium merum delegari possit non tantum in casu *L. Julia de vi*, sed indistinctè in omnibus alijs Judicijs publicis. Scipio Gentil. *L. 3. de Jurisdic. c. 28.* Ummius *l. c. n. 84.* Mentio *Legis Juliae de vi* videtur facta esse solum exempli causâ, & non cum exclusione aliorum Judiciorum publicorum. Et numquid ibidem pariter fit mentio solius absentiae? Et tamen communiter DD. ipsèque etiam, ut modò vidimus, Bocerus, admittunt etiam causam infirmitatis. Hæc de Judicijs criminum Ordinarijs maximè procedunt. Facilius videtur concedenda delegatio Judiciorum Extraordinarij, ob rationes non leves, quas adducit Bocerus *l. c. n. 24.* Sed quia textus *L. ult. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdic. cit. L. Solent 6. prim. ff. de Offic. Proconsul. L. Nemo potest gladii 70. ff. de R. J.* universim negant, Imperium merum prorogari, meliùs cum eodem *l. c.* ac alijs idem statuitur de Extraordinarijs Judicijs.

493. Hactenus dictum est, de Jure Civili mandari non posse Merum Imperium. Aliter loquendum est de Jure Canonico: hoc enim Jure delegari istud Imperium posse communissimè tradunt. DD. dissentiente Obrecht. *l. c. c. 5. n. 20.* Muscorn. *de Jurisdic. n. 132.* Fachineo *L. 9. Controvers. c. 99.* & Molina *Tract. 5. de Just. disp. 17. n. 2.* Sed suam opinionem nullo Juris Canonici textu muniunt. Fateor equidem, communem DD. opinionem non probari omnibus, quæ adducunt, locis, veluti textu *Can. Illud 23. q. 4. Can. Sicut 2. q. 7. C. In archiepiscopatu de Raptoribus*, quod, ut maximè pro communi opinione allegetur, revera tamen nihil pro ea probat: quia in ejus casu Siciliae Rex Merum & Mixtum Imperium contra Saracenos delegabat. Possè autem Principem hanc delegationem facere dubium non est. Ex eo autem, quòd ipse possit, neutiquam sequitur, quòd etiam Judices Principe inferiores, de quibus hîc quæstio est. At non desunt alij Canones, quibus communis sententia satis evincitur, ut *Clement. 1. §. de Heretic. C. licet de Offic. Vicarii in 6. C. ult. de Offic. Ordin.* Respondet quidem Fachineus *l. c.* eos tantum loqui de specialibus

D d d 3

casibus

casibus: sed hæc responsio tamdiu non valebit, donec producantur aliæ Constitutiones Sacræ, quibus Meri Imperij delegatio prohibeatur. Ut enim aliquos casus Jure expressos dicamus esse singulares & exceptos, prius ostendenda regula est, à qua illi sint excepti & speciale quid ac extra ordinem habeant.

494. Verùm quidquid sit de Jure Scripto, sive Civili sive Canonico, de Consuetudine delegari potest etiam Merum Imperium, teste Guidone Papæ in *Decision. Gratianopolit. q. 624. in fin.* Goeden. *consil. 39. n. 21.* ac alijs, quos refert & sequitur Emeric. à Rosbach in *Processu Judicario tit. 2. n. 33.* eò quòd hodie Imperium etiam Merum non ampliùs speciali Legis privilegio Magistratibus competat, sed jure Magistratùs & cum jurisdictione detur. De quo post alios Cujacius in *L. 2. §. Deinde cum ararium ff. de Origine Juris.* Hinc non vacat disputando ingredi alteram illam celeberrimam inter DD. controversiam de Mixto Imperio, utrùm videlicet de Jure æquè parùm, ac Imperium Merum, mandari possit. Constat enim hodiernis moribus posse: & à fortiori, quia etiam Imperium Merum. Delegari, etiam spectato Jure communi, posse Mixtum, abundè evincit textus *L. Cognitio 4. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict. junctà L. 3. v. Mixtum, & L. seq. ff. de Jurisdict. ac L. Ea quæ 26. ff. ad municipalem.* Certè restitutio in integrum est Mixti Imperij. *cit. L. 26. ff. ad municipalem.* attamen mandari potest. *L. ult. C. ubi & apud quem restitut.* Pluribus qui oppugnatam volet opinionem Bartoli, Jasonis, ac aliorum, etiam Mixti Imperij delegationem non admittentium, nisi in casu absentia, adeat Duarenus in *L. 5. ff. de Jurisdict. & in L. 15. prim. ff. de Re judic. Muscorn. l. c. à n. 127. Obrechtum l. c. c. 10. à n. 8. Bocerum cit. c. 6. à n. 11. Scipion. Gentil. L. 2. de Jurisdict. c. 24. August. Morla cod. tr. q. 16.*

495. Alterum dubium est de Jurisdictione Voluntaria, an mandari possit. Posse mandari Sacram Jurisdictionem Voluntariam vel ex sola praxi constanti & universali Ecclesiæ abundè patet: modò ratione Officij aut Dignitatis perpetuò à Canone vel

vel Lege data sit, tametsi speciali privilegio vel jure, ut notat Covarr. *L. 3. Variar. c. 20. n. 6.* Nisi Jurisdictio sit magni valde & gravis momenti. Quare ratione obtinuit, ut Episcopus non possit committere potestatem conferendi Beneficia alteri, quam suo Vicario Generali, uti cum Glossa in *C. Statutum de Præbend. in 6. & in C. Deliberatione v. quicumque de Offic. Legati in 6.* tradunt communiter DD. cum collatio Beneficiorum sit maximi momenti & diligentissimam Prælatorum curam requirat: Jurisdictionem Voluntariam profanam universim mandari non posse receptum est apud Legistas. Sic nec emancipationem, nec manumissionem, nec adoptionem, nec unionem prolium, nec transactionem super alimentis in testamento relictis, nec alienationem prædiorum minoris, mandari posse ex *L. Suggestente 2. C. de Offic. ejus, qui vicem alicu. Judic. vel Præs. obtin. deducunt Scipio Gentilis L. 2. de Jurisdic. c. 16. Ummius ad Process. Judicial. disp. 4. n. 86. Accurs. in cit. L. 2. Donell. L. 7. c. 8. ac alij.*

496. Tertium dubium est de causa appellationis, utrum videlicet Judex appellationis, seu ad quem, delegare eam possit. Discordant hinc Jus Canonicum & Civile. Illud enim concedit causam appellationis delegari *C. Pastoralis 11. de Offic. Judic. Ordin. & C. Super questionum 27. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Negat delegationem Jus Civile *Auth. Ad hæc C. de Judic. ibi: Judex appellationis rem per se audiat.*

§. V.

Qua sit Potestas Judicis Delegati.

SUMMARIUM.

497. Delegantis & Delegati potestas est distincta.
 498. Cognoscere Delegatus potest, num sua sit Jurisdictio.
 499. Tametsi incompetentem se pronuntiet, potest nihilominus partem, quæ Rescriptum invalidum produxit, condemnare in expensas.

500. *Potest in dubio Rescriptum interpretari, nisi de re magni momenti agatur.*
501. *Si duo Rescripta contraria exhibeantur, procedere potest iuxta prius, si de hoc in posteriore non sit mentio.*
502. *Delegatus Principis mandata Ordinariis locorum Judicibus dare potest in iis, quæ ad causæ delegatæ expeditionem pertinent.*
503. *Jurisdictionem exercere in omnes potest, qui eam turbare volunt.*
504. *Potest admittere transactionem partium, quamvis iussus causam decidere.*
505. *Nec non pœnas imponere iuxta causæ ac delicti qualitatem.*
506. *Et mulctâ impositâ compellere partem contumacem.*
507. *Respondetur oppositis.*
508. *Habent Delegati Principis non tantum cognoscendi & decidendi potestatem, sed etiam exequendi sententiam à se latam.*
509. *Imò etiam alii Delegati.*
510. *Refelluntur opposita.*
511. *Habet Delegatus annum integrum ad exequendam sententiam à se latam.*
512. *Non potest, cui delegata est causa Possessorii, cognoscere de causa Petitorii.*
513. *Causæ cognitione simpliciter commissâ potest Delegatus etiam sententiam ferre, nisi aliunde constet de contraria mente Delegantis.*
514. *Potest Delegatus SS. Pontificis armatâ manu executionem facere, si opus sit.*
497. *Alia sunt, quæ possumus; alia, quæ etiam debemus facere. Hæc Officij dicuntur, illa Potestatis. Ut pateat, quomodo Forum acquiratur per delegationem, utrumque hic explicetur necesse est, videlicet, quæ sit Potestas Judicis Delegati, & quod ejus Officium. De Potestate primo loco differere placet. Hanc in-*
primis

primis non esse eandem cum potestate & jurisdictione Delegantis, sed diversam eique subjectam, certum est ex *L. ult. ff. de Offic. ejus, cui mandata est jurisdict.* *C. Querenti 26. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Ex quo insuper patet, verum non esse, quod quidam asserunt in *L. Ant. prator 5. ff. de Re judic.* Judicem Delegatum non habere jurisdictionem, sed duntaxat cognitionem seu notionem. Diversam esse jurisdictionem Delegati à Delegante, ex eo insuper perspicuum est, quòd ad hunc ab illo appelletur: hoc enim fieri nequiret, si eadem utriusque esset jurisdictio; sicut quòd eadem est Episcopi & Vicarij Generalis, ab hoc ad illum appellatio non datur.

498. Potestatem suam exercere Delegatus potest primò, non tantùm, si certa sit & à partibus agnita; sed etiam, quando in dubium vocatur. Cùm cognoscere valeat, num sua sit jurisdictio, ut constat ex *C. Ex parte 33. de Rescriptis*, & explicavi supra *n. 18. & seqq.* Hic solùm addendum est, quòd pronuntiatio, quàm se Judicem edicit, sit quidem Sententia Interlocutoria, uti dicitur *cit. C. Ex parte 33.* habens tamen vim Definitivæ, ita ut etiam de Jure Civili ab ea appellari possit, juxta Gloss. in *Auth. Habi a in fine C. Ne filius pro patre*: quia adfert gravamen, quod per appellationem à Definitiva reparari non possit. *C. Significante de Rescript. L. Ante sententiæ C. Quorum appellat. non recip. Gaill. L. 1. observat. 130. n. 9. Mynsing. cent. 3. observ. 35. post Bartol. Alberic. Fulgof. Jason. ac alios.*

499. Secundò. Tamet si Judex Delegatus incompetentem se pronuntiãrit, v. g. quia Rescriptum, quo mandata ipsi est jurisdictio, cognovit à parte sub vel obreptitiè obtentum, poterit illam nihilominus in expensas condemnare, ut dixi *n. 29.* & tradunt DD. cum Glossa in *C. ult. de Rescript. V. Expensis*. Quia licet literæ ad eum impetratæ infirmæ sint, propter fraudem tamen impetrantis, & ne ex sua malitia commodum reportet, condemnare eum poterit. Ac idcirco licet super causa principali jurisdictionem per illas non acquirat, acquirat tamen super questionibus incidentibus, ut videlicet cognoscat, num rescriptum

propter malitiam impetrantis, sit vitiosum, & iste ad præstandas expensas condemnari debeat. Notant tamen eadem Glossa & Panorm. *ibid. n. 5.* quòd tum demum partem ad expensas condemnare debeat, si adversarius petat, juxta regulam, quam cum Bartol. in *L. Diem §. Hoc autem judicium ff. de damno infect.* tradunt DD. quòd Judex non tenetur interponere suum officium, nisi parte petente, quando agitur de utilitate privatâ: exceptis causis miserabilium personarum, aut quæ ad pietatem vel misericordiam spectare videntur.

500. Tertiò. Sicut quilibet Judex orto dubio circa sensum Legis, eam interpretari potest, ut sciat, quomodo sententiam ferre possit. *L. Non possunt 11. ff. de Legibus.* ita Delegatus Principis interpretari ejus rescriptum ac mandatum potest, ut appareat, quomodo illud exequi seu in causa sibi commissa procedere debeat, uti colligitur ex *C. ad hæc 1. de Postul. Prælator. & C. super literis 20. in fin. de Rescript.* traduntque Innocent. in *cit. C. 1. n. 6.* Joan. Andr. *n. 28.* & Panorm. *n. 18.* qui tamen benè excipit: nisi dubium difficile & arduum magnique momenti sit; quia tunc consulendus Delegatus foret, ejusque declaratio (quam secundam Jussionem vocant) expectanda. *C. cum in Jure de Offic. & potest. Judic. Deleg. Novell. 17. c. 4. V. si quis autem.*

501. Quartò. Delegatus juxta Rescriptum, quo sibi mandata est jurisdictio, procedere potest, tametsi pars altera posterius aliud Rescriptum proferat, quo causa alteri cuiquam demandatur: si in hoc posteriore Rescripto non fit mentio prioris. *C. Caterum 3. de Rescript. C. Ex literis 29. de Offic. & potest. Judic. Deleg. C. 2. de Dolo & Contum.* Si tamen Judex in posteriore Rescripto nominatus juxta illud procedat parte non excipiente, validus erit processus, ex DD. communi apud Panorm. in *cit. C. 3.* Si quidem Rescriptum sit Justitiæ: quia Rescripta Justitiæ, obtenta per obreptionem, non antè irrita sunt, quam per exceptionem elidantur *C. Si autem 9. & C. Plerumque 23. de Rescript. C. Ut debitus 59. de Appellat.*

502. Quintò. Delegatus Papæ Ordinarijs locorum mandata dare potest in ijs, quæ ad expeditionem commissæ sibi causæ pertinent. *C. cum contingat 24. de Rescript.* Quia in ea vicem SS. Pontificis repræsentat, ideóque major est Ordinarijs. *C. sanè 11. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Necesse tamen est, ut literas suæ delegationis exhibeat, quò fidem de accepta potestate faciat, uti dicitur *cit. C. 24. C. cum in iure 31. de Elect. & L. 1. C. de Mandatis Principum.* Idem, quod de Delegato Pontificio, dicendum ob paritatem rationis est de Delegatis Imperatoris, aliorumque Principum.

503. Sextò. Judex Delegatus exercere suam jurisdictionem potest non tantum in ipsas partes contendentes; sed etiam in alios, qui illam & processum causæ turbare vel impedire volunt: tamen id in delegatione non fuerit expressum. *C. quia quæsitum 1. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Neque obest, quòd Jurisdictio Delegata sit stricti Juris, nec extendenda ultra causam vel personas in Rescripto expressas. *C. cum olim 32. & C. P. & G. 40. eod.* Nam Delegatus non excedit fines mandati, si facit ea, quæ ad causam & delegationis executionem pertinent. Ad hanc autem pertinet removere obices, & obstacula interjecta. Ratio ulterior est: quia concessio uno, censentur concessa alia omnia, si ne quibus illud expediri non potest. *C. præterea 5. & C. prudentiam 21. eod.*

504. Septimò. Potest Delegatus admittere transactionem partium, tamen si Superior controversiam ipsi delegarit, ut secundum Jura illam decidat. *C. contingit. 3. & C. de cætero 5. de Transaction.* Quia ad Judicem pertinet, partes, si fieri possit, ad concordiam reducere, juxta *C. ult. eod.*

505. Octavò. Quemadmodum Judex Ordinarius, ita & Judex Delegatus poenas imponere potest juxta causæ & delicti qualitatem, contumaces consuetis remedijs compellere & coercere. Idque de ipsis partibus contendentibus expressum est *C. præterea 5. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* De alijs personis du-

bitari potest, v. g. utrum testem, qui coram ipso falsum dixisse convictus aut confessus est, punire possit; an verò cognitionem ac punitionem ad Delegantem remittere teneatur. Distinguunt Panorm. *in cit. C. 5. n. 4.* & Felin. *in C. 1. eod. n. 15.* aiuntque, si per hoc, quòd testis in iudicio falsum dixit, Delegati iurisdictio impediatur & retardetur, posse ab ipso puniri; secus, non posse, cum Lex in eum iurisditionem directè non concesserit, sed solum in consequentiam, quatenus ea necessaria est ad causam expediendam. Arbitratur tamen Decius *in cit. C. 5. n. 5. in fin.* quòd testis falsum deponens regulariter puniri possit à Delegato: quia, nisi tali potestate præditus esset, non timeretur, sed facile eludetur eius potestas. *arg. L. Nullum 14. C. de Testibus.*

506. Hinc non placet, quòd tradit Alexand. *in L. ADivus Pio 15. prin. ff. de Re Judic. n. 6. in fin.* quem sequitur Menoch. *L. 1. de Arbitr. Judic. q. 74. n. 8. & seqq.* non posse Delegatum multam dictare, sive multando coercere partem contumacem. Nam *C. de causis 4. §. ult. cit. C. 5. prin. & C. Pastoralis 28. §. Item cum totum de Offic. & potest. Judic. Deleg.* generaliter cautum est de omni Iudice Delegato, quòd citatum contumacem pro arbitrio punire possit: arbitraria autem poena pecuniaria nihil aliud est, quàm multa. *L. Aliud est fraus 131. §. Et multa quidem ff. de V. §. Accedit,* quòd ei, cui mandata est iurisdictio, mandata pariter tacitè sit potestas pro suo arbitrio modicè coercendi contumaces. *L. ult. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mand. est iurisdict.* Quæ potestas nihil aliud est, quàm jus dicendæ multæ. *cit. L. 131. §. Et multa.* Et Iudex ex eo, quòd causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, ut dicitur *cit. C. præterea 5. & L. 2. ff. de Jurisdict.* Committitur igitur etiam potestas multandi partem contumacem; quia sine hac potestate suam iurisditionem exercere non posset. Demùm is, cui mandata est iurisdictio, negligentem executorem multare potest. *L. omnibus 3. C. de Sportulis.* Poterit ergo similiter multare negligentem & contumacem litigatorem, cum

cum hic per contumaciam suam æquè sufflaminet processum iudicij & cursum Justitiæ, quàm negligens executor.

507. Non obstat, quem objicit Menoch. *l. c. n. 9.* textus *cit. L. Aliud est fraus §. item multam ff. de V. S.* ubi dicitur, solos Magistratus multam dicere posse. Cum enim Delegatus eam dicit, ipse Magistratus delegans id facere censendus est, quia ejus nomine & auctoritate agit Delegatus. *L. 1. §. qui mandatam ff. de Offic. ejus, cui mandata est jurisdict.* Eadem responsio valet ad ea, quæ idem opponit *l. c. n. 8.* ex *L. 2. §. ult. ff. de Judic.* Pariter non obstat, quod ajunt, multæ dictionem esse Meri Imperij, quod generali delegatione non continetur, cum mandari non possit. *L. 1. ult. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mandata est jurisdict.* Nam multam dicere, cum id fit ad tuendam & facilius explicandam jurisdictionem, non ad Merum, sed ad Mixtum pertinet Imperium. *L. 2. §. 1. Si quis in jus vocat. cit. L. 2. §. ult. ff. de Judic. & cit. L. Aliud est fraus §. Item multam, & §. seq. ff. de V. S. L. 1. §. quid ergo 3. ff. de Inspec. Ventr. cit. L. Omnibus Judicibus 3. C. de Sportul.*

508. Nonò. Delegatus, cui causa absolutè mandata est, non solum potestatem habet cognoscendi & decidendi, sed etiam exequendi. Quod quidem de Delegato Principis certum est, ita ut non tantum exequi ipse sententiam à se latam possit, sed etiam alteri executionem committere, ut apertè traditur *C. Significasti 7. & C. Ex literis 29. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Et quidem Delegati SS. Pontificis sententiæ à se latæ executionem frequenter committere solent Ordinarijs locorum, utpote per quos melius id fieri potest, cum Officiales idoneos habeant, quibus ferè caret Judex delegatus. Si tamen velit & possit, non prohibetur exequi per se vel proprios ministros, ut *ad cit. C. 7.* docent Innocent. Panorm. Barbat. Dec. ac alij.

509. An verò etiam Delegatus Judicis Ordinarij Principe inferioris exequi suam sententiam possit, controversum est. Negant Maranta *in Speculo Judic. p. 4. dist. 5. n. 45. & p. 6. n. 4.* Wurmbser *L. pract. observat. tit. 2. de Judicib. Deleg. observ. 2.*

Menoch. *cit. q. 74. à n. 36. Mynsing. cent. 4. observ. 83. n. 2.* Mihi præplacet opinio Alciati *L. 2. Paradoxor. c. 4.* ac aliorum, etiam huic Delegato executionem sententiæ à se latæ concedentium. Nam *C. In literis 9. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* supponitur universim de Delegatis, eos posse suam sententiam exequi, dum dicitur, si sententiam executioni mandarunt, vel mandari præceperunt, eorum auctoritatem & jurisdictionem cessare. Idemque supponitur *C. Pastoralibus 28. §. quia verò. eod.* Accedit primò, quòd cum Judex Ordinarius sententiæ à se dictæ executionem mandare possit *L. pen. §. ult. ff. de Offic. ejus, cui mandata est jurisdict.* *L. ult. ff. de Confess. & cit. C. Significasti 7.* censendus est Delegato, cui causæ definitionem committit, pariter committere ejus executionem, cum longè minus sit exequi, quàm decidere, eo ipso, quòd in executione versetur de se solum factum, quod nudo meròque executori liberè mandari potest. *L. Executorem C. de Executione rei judic.* Accedit secundò, quòd Delegatus fungitur partibus Ordinarij in causa sibi commissa. *L. 3. ff. de Offic. ejus, cui mand. est jurisdict.* Utigitur Ordinarius, si ipse causam definiret, ejus executionem haberet, ita & Delegatus. Accedit tertio, quòd Judex datus sive pedaneus sententiam à se latam executioni mandare nominatim prohibetur *L. A Divo Pio 15. prin. ff. de R. J.* At Judici Delegato nec Pontificio nec Cæsareo Jure prohibita est executio. Censetur autem concessum, quod prohibitum non intelligitur. *L. Cum Prætor 12. prin. ff. de Judic.* Maximè cum Delegatus facere ea omnia possit, & exequi, quæ ad causam expediendam pertinent. *cit. C. præterea 5. & L. suspicionis ff. de Offic. ejus, cui mand. est jurisdict. L. ad rem mobilem 56. & L. ad legatum 62. ff. de Procurat.* Demum executio judicati est mixti Imperij, ut omnes farentur. Mixtum autem Imperium regulariter competit Judici Delegato, saltem de consuetudine, ut dixi supra *n. 470.*

510. Neque verum est, quòd dicunt Adversarij ex *L. Judex 55. ff. de Judicijs*, quòd Judex functus sit suo officio & desinat esse

esse Judex, postquam sententiam tulit. Sermo enim ibi est de Judice pedaneo. Quòd verò Delegati officium non expiret per pronunciationem sententiæ, patet ex *cit. C. literis 9. & C. Pastoralis 28.* Nec obest, quòd delegatio jurisdictionis juxta *C. cum dilecta 22. de Rescript.* est stricti juris, ac idcirco non extendenda. Nulla enim hîc fit extensio jurisdictionis mandatæ ultra fines mandati, cùm hoc includat etiam executionem, ut probant rationes modò pro nostra opinione allatæ.

511. Decimò. Judex Delegatus integrum annum habet ad exequendam sententiam à se latam. *C. querenti 26. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Ubi tamen cum Glossa, ac Panorm. *n. 7.* distinguendum est. Vel enim Judex Delegatus sententiam nondum tulit. Et tunc ejus jurisdictio semper durat: quia Rescripta, si certum tempus definitum non sit, sunt perpetua, nisi revocentur. *C. si autem 9. de Rescript.* Vel tulit sententiam, sed executus non est; & tunc annus ipsi ad exequendum conceditur. Vel denique sententiam executus est: & jurisdictio ejus expirat. *C. in literis 9. eod.* dummodo sententiæ paruerint partes. Quòd si condemnatus paulò post ab executione recessit, iterum turbans victorem, perinde est, ac si non paruerit. *arg. C. Divortium 21. dist. 1. de Pœnit.* Unde Delegatus reassumere in tali casu poterit jurisdictionem, non ut iterum de causa cognoscat, sed ut ad veram & stabilem executionem victum compellat, si annus nondum finitus est. Glossa in *C. querenti V. ad integrum annum.*

512. Verùm ex dictis Dubitatur primò: an ille, cui simpliciter delegata est jurisdictio in causa possessorij, possit vi hujus delegationis cognoscere de causa petitorij. Negandum est cum Gaillio *L. 1. observat. 35. n. 11.* ac communi aliorum: si quidem causa possessorij nuncupatim & in specie commissâ sit. Partim quia delegatio jurisdictionis est stricti Juris, ut modò dictum est ex *C. 22. de Rescript.* ac proinde non censetur commissum, nisi quod palàm verbis in Rescripto est expressum. *L. quidquid 99. prim. de V. O.* Partim quia de se nihil commune habet proprietatis

tas cum possessione. *L. Naturaliter* 120. §. 1. ff. de acquir. vel amitt. possess. Partim denique, quia juxta praxin causa possessionis & proprietatis expressè & nominatim delegari solet, si Delegatus de utraque cognoscere debeat, uti patet ex *C. cum ad sedem* 15. prin. de Restitut. spoliat. *C. significaverunt* 36. prin. de Testib. & attestat. Si tamen causa simpliciter & in genere commissa sit, non solum nudum possessorium, sed etiam petitorium commissum intelligitur, uti patet ex *C. 1. de sequestrat. poss. & fruct.* & tradunt ibi Glossa *V. Indistinctè*, & DD. Censetur enim propter connexionem causarum, ne hæc dividatur, utraque esse commissa. Quin etiam si sola possessorij causa nominatim commissa fuerit, incidenter nihilominus per viam reconventionis cognoscere super petitorio poterit Delegatus, si status causæ reconventionem patiatur. Glossa in cit. *C. 1. Panorm. ibid. n. 15. arg. C. 1. & 2. de mutuis petition. & L. 1. C. de Ordine cognit.*

513. Dubitatur secundò : an sicui simpliciter delegata fuerit certæ cujuscumque causæ cognitio, censeatur esse delegata etiam potestas ferendæ sententiæ. Negativam, quam tenet Glossa in *L. Qui procuratorem* 57. ff. de Procurator. *V. peragere*, Zasius in *L. à Divo Pio* 15. ff. de Re Judic. ac alij, sequitur praxis Camera Imperialis, teste Mynsing. cent. 4. observ. 93. Si jure standum sit, videtur dicendum esse, concessâ causæ cognitione etiam ejus decisionem per sententiam definitivam concedi ; nisi de mente contraria Delegantis vel ex verbis Rescripti vel aliunde constet. Ratio est : quia verba *Notio & Cognitio* complectuntur etiam jurisdictionem, ac per consequens potestatem causæ per sententiam definiendæ. *L. 99. prin. ff. de V. S.* Et, ut ait Julian. *L. 74. prin. ff. de Judic. de qua re cognoverit Judex, pronuntiare quoque cogendus erit.* Ergo cujus est de causâ cognoscere, ejusdem pariter erit de ea pronuntiare : & cui commissa fuerit cognitio, eisdem pariter commissa censenda erit pronuntiatio sententiæ. Neque verum est, quod ait Mynsing. *l. c.* pro prima opinione optimum esse textum *L. Ubi* 22. *C. ad L. Cornel. de Falsis.* Quia nihil

hil aliud ibi dicitur, quàm quòd Judex non interlocutione, sed definitivâ sententiâ procedere debeat, quod suum fit de causa falsi judicium. Nec eidem opinioni suffragatur textus *L. solent 6. prin. ff. de Offic. Proconsul.* ubi causæ cognitio, non etiam definitio, & sententiæ pronuntiatio Legato Proconsulis mandata dicitur. Nam, ut ibidem additur, *hoc genus mandati extraordinarium est.* Cùm enim jus gladij, de quo ibi sermo est, nemo transferre in alium possit, Legato suo Proconsul solùm mandare poterat cognitionem de criminibus poenâ gladij dignis, non item decisionem. Non denique obest decantatum illud, jurisdictionem delegatam esse stricti juris, ac proinde delegationem cognitionis extendi non debere ad decisionem. Negamus enim hic fieri extensionem, cùm sub cognitione, ut dictum est, decisio per sententiam comprehendatur. Saltem concedenda videtur Delegato Principis decisio causæ, si mandata ipsi sit ejus cognitio, cùm apertè dicant Impp. *L. 1. C. si contra jus vel utilitat. public.* eum judicare posse, cui ex suo Rescripto Imperatorio cognitio delata est.

514. Dubitatur tertio: cùm Delegatus exequi sententiam à se latam possit, utrùm Delegatus Papæ armata manu executionem facere valeat. Certum est, quòd brachium seculare in subsidium invocare possit, si aliter causam sibi commissam expedire, aut sententiam exequi nequeat. Innocent. & Joan. Andr. in *C. Significasti 7. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 7. Panorm. n. 8. Barbat. col. 6. Dec. n. 4. Zarabella in Clement. un. eod.* Cùm enim Episcopo talis potestas invocandi brachium seculare concessa sit juxta communem DD. *arg. Can. Administratores 26. 24. q. 3.* à fortiori concessa ea est Delegato SS Pontificis, utpote qui quoad causam delegatam major est potestate & auctoritate, quàm Episcopus. *C. Sanè 11. eod.* Et quidem invocare potest, tametsi in Rescripto addita non fuerit solemnis illa clausula *invocato etiam, si opus sit, auxilio brachij secularis.* cùm semper subintel- ligatur, eò quòd de Jure insit: alias potestas Judici Delegato com-

missa sæpe manca foret & inutilis, quia executioni mandari non posset. Neque vel novum vel rarum est, ea in Rescriptis exprimi, quæ rei vel jure vel naturâ insunt. Ordinariè verò armatam manum ad executionem faciendam cogere non debet, sed in primis Judicis Ordinarij Ecclesiastici auxilium accersere, vel executionem ipsi committere: quod in Romano Imperio, ubi Episcopi temporalem simul jurisdictionem habent, non erit difficile: cum in ipsorum territorio temporali executio fieri possit. In defectum verò Ordinarij Ecclesiastici, Laici auxilium implorandum erit. Si neuter succurrere possit aut velit, poterit armatam ipse manum conducere, uti docet Decius *cit. n. 4.* & hac ratione dissidentes DD. opiniones conciliat. Quin etiam Episcopus, qui temporali jurisdictione caret, Officiales armatos habere potest, paratos ad executionem Justitiæ, si opus sit, adversus contumaces, ut post Bald. in *L. Nam salutem §. fin. ff. de Offic. Præfecti Vigil.* tradunt communiter DD. apud Barbatia *l. c. col. 7.* Decium *n. 6.* Marta *p. 1. de Jurisdic. c. 50.* contra Panorm. in *cit. C. 7. n. 10.* Nam licet Clericis interdictum sit usu armorum, excipiendus tamen est casus necessitatis, si videlicet sua jura contra impediētes aliter exercere, aut defendere non valeant. *arg. C. Dilecto 6. de Sent. Excomm. in 6.*

§. VI.

Quod sit Officium Judicis Delegati?

SUMMARIUM.

515. *Fidem mandati facere debet Delegatus, si pars alterutra potestulet: secus non valebit processus.*
 516. *Et formam mandati servare.*
 517. *Nec non tempus præscriptum.*
 518. *Quod tamen partium consensu prorogari potest.*
 519. *Nisi prorogationem vetuerit Delegatus.*

520. Debet admittere exceptiones rationabiles, & secundum Juris
equitatem procedere.

521. Gratis item judicare, nec acceptare munera.

522. Nec extra locum constitutum de causa cognoscere.

523. Aut assessorem sine necessitate assumere.

515. Postquam actum est de Potestate Delegati, subjungi
oportet, quæ ad ejus Officium pertinent. Fidem ante omnia de
mandata sibi jurisdictione facere debet Delegatus, ut partes ad
comparendum compellere possit. Neque enim ante factam de-
legationis fidem citatus comparere tenetur. *C. Cum in Jure 31. de*
Offic. & potest. Judic. Deleg. C. Cum contingat 24. de Rescript. C.
2. de Dilation. quia factum non præsumitur, sed probari debet; præ-
sertim si in alterius præjudicium allegetur. Quod procedit de
quibuscunque alijs Mandatarijs, Procuratoribus, imò & Legatis
Apostolicis. De quo fusè Felin. *in cit. C. 31. n. 11.* Si postulata
& non facta fide delegationis procedat Delegatus, processus erit
nullus *cit. C. 31.* Dixi: *si postulata.* nam si pars citata fidem sibi
feri non postulet, sed compareat & litem contestetur, valebit
processus, nec poterit illa postea opponere defectum jurisdic-
tionis, nisi cum onere probandi & ostendendi defectum. Panorm.
in cit. C. 31. n. 7. & Barbatia *col. 8. arg. C. inter Monasterium 20.*
de Sent. & re judic. Plerumque autem, si Delegans præsens est,
ut facillè ex ipso quæri possit, literæ delegationis non exhibentur,
uti notat Barbatia *l. c. col. 4.* Tametsi verò, ut fusè dixi suprâ à n.
18. & n. 498. Delegatus in dubio de sua jurisdictione cognoscere
possit: si tamen exhibito mandato vel pars citata vel Ordinarius
nolit parere, inficiens ejus jurisdictionem prætextu falsitatis in
Rescripto apparentis, alteriusve defectus, non habet potestatem
renuentes compellendi, nisi mandatam sibi jurisdictionem ita
ostendat, ut rationabiliter de ea dubitari non possit. Innocent.
in cit. C. 31. n. 3. Hostiens. *ibid.* Barbatia *col. 5.* ac alij. Nam Ju-
dici quidem Ordinario in dubio parendum est, quia fundatam ha-
bet jurisdictionem, ac in dubio inter Superiorem & subditum præ-

sumptio stat pro illo, arg. C. *Quid culpatur* 4. 23. q. 1. Delegatus verò non habet fundatam jurisdictionem, nec præsumptionem pro se. Unde non est ratio, cur in dubio melior sit ipsius conditio, quàm Judicis Ordinarij aut partis contradicentis.

§ 16. Agnità semel à partibus jurisdictione Delegati, exercere hic eam & explicare debet, prout ipse Delegans eam expedire deberet, cum ejus, qui mandavit, utatur auctoritate. L. 1. §. 1. ff. de Offic. ejus, cui mand. est Jurisdict. proindeque non pro suo agat imperio & arbitrio, sed ejus, cujus mandato jus dicit, & cujus partibus fungitur. L. 3. ff. eod. Quem in finem in primis necesse est, ut formam factæ commissionis diligenter & exactè observet. L. Diligenter § ff. Mandati, & C. *Cum dilecta* 22. de Rescript. C. *Ex parte de Offic. & potest. Judic. Deleg.* aliàs processus est nullus C. *causam* 16. de Offic. & potest. Judic. Deleg. cit. C. 22. & cum Glossa ibi V. *Irritum* tradit communis DD. Quare si Delegatus sententiam latam contra tenorem mandati executioni mandavit, deiciendo aliquem possessione, ante omnia restituendus est spoliatus. C. 16. C. *cum causa* 22. eod. C. *conquerente* 17. de Restit. spoliat. Neque, si in sententia ferenda formam mandati neglexit, censetur functus suo officio: quare iterum judicare potest, uti colligitur ex cit. C. 16. Ratio datur cit. L. 5. nam qui excessit (fines mandati) aliud facere videtur. At qui aliud facit, quàm quod facere jussus est, nihil facit: quia ad illud non accepit jurisdictionem, sine qua actus valor consistere nequit. Opus tamen est aliquà circa formam præscriptam distinctione. Nam si in Rescripto mandatur, ut observetur forma aliqua seu conditio & ratio procedendi, quam Jus non præscribit, censetur illa esse substantialis, ita ut actus sit irritus, si non observetur. Covarr. in C. *alma mater de Sent. Excomm. in 6. p. 1. §. 9. n. 4.* Sanchez L. 3. de *Matrim. disp. 33. n. 4.* ac alij: nisi ex ipsa materia subjecta, loquendi modo, curiæ consuetudine, aliisve circumstantijs colligi possit, quòd Delegans noluerit talem conditionem tanquam formam apponere, sed solum observari voluerit pro faciliore causæ decisione. Sic v. g. si in Rescripto

scripto delegationis continetur, ut Delegatus personaliter ad certum locum accedat, ibique informationem capiat; vel ut hoc illudve Beneficium alicui conferat, qui sit Doctor Theologiæ aut Juris Canonici &c. omiſſa tali conditione actus Delegati erunt irriti. Cum enim Delegans præter Juris communis dispositionem iſta requirat, cenſetur ea ſpecialiter exigere, & ſic conſtituere formam ſubſtantialem, quâ omiſſa actus eſt irritus. Si verò aliquam conditionem, quæ Delegato aliive Mandatario præſcribitur, Jus etiam commune requirit, novam formam non inducit, ſed ſolum institutionem & commonitionem Judicis Delegati. *Gloſſa in Clement. 1. de Offic. & poteſt. Judic. Deleg. V. Repere- rint, Innocent. in C. prudentiam eod. n. 9. Gloſſa in Clement. 1. de Jure Patr. V. Inhibentes: Suarez L. 5. de Legib. c. 31. à n. 8. Sanchez l. c. n. 3.* Hinc ſi talis conditio de Jure communi non eſt ſubſtantialis, neque erit ob expreſſionem & mandatum Delegantis. Sic v. g. ſi cui facultas committatur diſpenſandi in Impedimento Matrimonij, vel Matrimonio aſſiſtendi, ſimulque addatur, ut de more nuptijs præmittantur Denuntiationes, etiam his omiſſis valida erit diſpenſatio: quia hæc de Jure communi ad valorem Matrimonij non requiruntur. Pariter ſi Delegans dicat *Confer Beneficium Titio, ſi idoneus eſt*, valebit collatio à Delegato facta, tametiſi Titius ſit minus idoneus, nec moribus aut ſcientiâ commendatus. Quia Jure communi valet collatio facta minus idoneo; modò non ſit infamis, aut omnino litteratus, aut alias de Jure inhabilis. Pòterit tamen Delegans conditionem vel formam, quæ de Jure communi ſolum accidentalis eſt, facere ſubſtantialem, ſi ſine illâ nolit valere actum. Quod utrùm nolit, ex verbis delegationis colligendum eſt.

§ 17: Secundò. Si in delegatione certum tempus præſcriptum ſit, intra quod cauſam delegatam abſolvat, debet intra illud abſolvere: quia talis præſcriptio temporis eſt forma ſubſtantialis, cum elapſo termino expiret jurisdictio Delegati, utpote quæ ſolum data eſt ad illud tempus præſcriptum. *C. de cauſis 4. de Offic.*

Et potest. Jud. Deleg. Si è contrario Superior Judici ordinatio præcipiat, ut causam intra certum tempus expediat, male quidem aget, negotium ultra illud extrahendo, non tamen propterea processus erit invalidus, ut notant DD. *in cit. C. 4. n. 9.* Discriminis ratio est: quia in priore casu Superior Delegato jurisdictionem causæ dat limitatè secundùm formam commissionis. In posteriore casu non dat jurisdictionem, sed modum tantùm & terminum causæ tempestivè expediendæ. Qui modus substantialis censi non debet, cum non sit facilè præsumendum, quòd Superior jurisdictionem alicui concessam adimere, seu ad ferevocare velit.

518. Possunt nihilominus partes litigantes terminum Delegato præfixum prorogare & communi consensu extendere. *cit. C. de causis 4. & L. 2. §. 2. ff. de Judic.* ac dixi supra à n. 439. Quia terminus causæ citius expediendæ videtur in partium favorem constitutus, cui proinde ipsæ renunciare possunt. *arg. C. ad Apostolicam 16. de Regular.* Debet tamen hujusmodi prorogatio fieri currente adhuc termino per Delegantem præfixo: nam illo semel elapso jam expiravit Delegati jurisdictio, ac idcirco prorogari amplius nequit: neque enim hac ratione prorogaretur, sed de novo concederetur; quod fieri non posse partium consensu, supra de Prorogatione n. 404. ostensum est.

519. Sed nec currentem adhuc terminum prorogare partes Delegato possunt, si prorogationem fieri vetuit Delegans. *cit. L. 2. §. 2.* Vel si appareat, terminum præfixum fuisse non in favorem partium, sed ob bonum publicum aut cujuspiam tertij, cujus interest causam inter litigantes celeriter expediri, v. g. ne in præjudicium animarum & Ecclesiæ, aut dispendium Cultûs Divini, Beneficium Ecclesiasticum, de quo lis est, diu vacet. Quæ causâ est, quòd terminus à Jure communi præfixus litibus expediendis à partibus prorogari nequeat, cum Juris communis publicus favor privato prævaleat. DD. *in L. properandum, 13. C. de Judicijs.* Cæterùm terminus causæ expediendæ à Delegante præfixus, sumi tantùm debet de causæ absolute per sententiam definitivam.

fnitivam. Hujus proinde executio fieri potest post lapsum illius termini præstituti. *arg. C. significasti 7. de Offic. & potest. Judic. Deleg. Panorm. ibid. n. 2. Joan. Andr. in cit. C. 4. n. 19.* Nisi forte præfixus terminus fuerit vel ipsi jurisdictioni Delegati, v. g. si Delegans dixit: *Concedimus tibi jurisdictionem ad unum annum.* Tunc enim post annum ne quidem sententiam exequi potest: cum etiam executio sententiæ sit actus jurisdictionis; vel præfixus terminus fuerit ipsi executioni: quia post hujus lapsum ipsa fieri nequiret. Si ipsi jurisdictioni vel executioni sententiæ terminum non præfixit Delegans, integer annus concessus est Delegato ad exequendam, ut dictum est supra n. 511.

520. Tertiò. Debet Delegatus exceptiones partium rationabiles admittere, & secundum Juris æquitatem procedere. *Can. In istis dist. 4. Auth. Jubemus in fin. C. de Judic. Novell. 126. c. 1.* tametsi Delegans certam formam præscripserit: quia Princeps in Rescriptis ad lites, quæ propriè ad Justitiam administrandam tendunt, non censetur derogare Juri communi. *C. causam quæ 18. de Rescript.* ac idcirco non debet formam procedendi à Delegante præscriptam observare cum magno præjudicio partis. *C. Ex parte 13. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Hinc etsi præfixus illi fuerit terminus, intra quem causam definire debeat, si tamen pars dilationem petat v. g. quia propter gravem infirmitatem causam instruere non potest, concedenda ea est, tametsi terminus ille præfixus propterea sit protrahendus. Quia Princeps non censetur præjudicare velle juri partium, præsertim naturalis defensionis. *C. super eo 15. cod.* Indidem consequens est, quòd etsi Princeps scribat, ut procedatur nullà admittà exceptione, intelligi id solum debeat de exceptione irrationabili. Nisi in Rescripto excludatur omnis etiam rationabilis exceptio. Quod in civilibus causis ob gravem rationem quandoque ex plenitudine potestatis facere is potest, præsertim si aliud defensionis remedium parti litiganti superfit, ut docet Barbatia *in cit. C. 13. col. 6.*

521. Quartò. Debet Delegatus gratis & cum omni puritate jurisdictionem exercere, ut dicitur *C. Statutum 11. §. Insuper de Rescript. in 6.* Ac idcirco nullum munus aut quidvis aliud à litigantibus, vel horum intuitu ab alijs, acceptare potest. Nisi forsàn (ut *cit. §. Insuper* dicitur) *esculentum aut poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus, vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas.* Additur ibidem §. si quid teneri Judicem ad restituendum, quod accepit, non obstante dantis remissione. Circa quod nonnulla hìc breviter observanda sunt. Primum est, quod *cit. C. Statutum* dicitur de Delegato SS. Pontificis ad lites deputato circa moderata esculenta & poculenta, non debere trahi ad alios Commissarios, quibus v. g. dispensationes super votis, aut matrimonij impedimentis committuntur, ut benè notat Laym. *in cit. C. n. 14.* Alterum est, non posse eadem trahi ad Judicem Ordinarium. Tametsi enim *L. Plebiscito 18. ff. de Offic. Præsidi.* idem tradatur de Præside Provinciae, qui Judex est Ordinarius, quod *cit. c. Statutum* de Judice Delegato ad lites, ut videlicet munus & donum non capiat, nisi *esculentum poculentumve, quod intra dies proximos prodigatur:* id tamen revocatum prohibitumque postea fuit *Novella 8. c. 7. & Novell. 80. c. 10.* ubi iisdem præcipitur, ut nihil penitus præter ea, quæ constituta ipsis sunt, videlicet sua salaria, accipiant. Tertium est, licet multi Theologi teneant, Judicem non teneri ad restitutionem munerum sponte oblatorum, priusquam accedat sententia saltem declaratoria criminis, hoc tamen non esse intelligendum de ijs muneribus, quæ dantur ad redimendam, ut aiunt, vexam, quando videlicet pars aliquid dat, quia putat, se aliàs suum jus non consecuturam. Cum enim in tali casu litigans det invitus, Judex non accipit absque injuria, & sic restituere tenetur ante omnem sententiam. Pariter restitui munera debent ante omnem sententiam, quando Lex vel Canon acceptionem non tantum illicitam, sed etiam invalidam statuit, uti statuit quoad Delegatum

gatum Pontificium *cit. C. Statutum §. si quid*, quoad Visitatores Ecclesiarum *C. Exigit 2. de Censib. in 6.* quoad Episcopum circa Ordinum collationem, literas dimissorias ac testimoniales Trident. *sess. 21. c. 1. de Reform.* De hac munerum vetita acceptatione, & obligatione restituendi plura Theologi, præsertim Card. de Lugo *de Justitia disp. 18. sect. 3. & disp. 37. sect. 11.* ac Molina *tr. 2. de Justit. disp. 83. §. seqq.*

522. Quintò. Non debet Delegatus in alia Dioecesi aut Civitate, nisi ad quam deputatus est, de causa cognoscere: præterquam si partium expressus consensus accedat. Aut nisi ob malitiam adversarij vel aliud impedimentum Delegatus Papæ in loco sibi constituto procedere nequeat. *C. Statuimus 13. de Offic. §. potest. Judic. Deleg. in 6.* Sed neque alteri causam subdelegare potest quam in locum in Rescripto designatum. *cit. C. Statutum §. in nullo 3.* Imò si Actor & Reus ejusdem Dioecesis & Civitatis sint, causa committi non potest extra Dioecesin aut Civitatem. Exceptis quibusdam casibus: ut si actio ab Episcopo vel Capitulo contra aliquem de Dioecesi; vel vice versa ab aliquo de Dioecesi contra Episcopum aut Capitulum; vel contra universitatem Civitatis, Villæ aut Castri dirigenda sit; vel denique si Actor Civitatem aut Dioecesin, in qua judicium agitandum est, ob justum periculum intrare non audet. His, inquam, casibus extra Dioecesin aut Civitatem commissio fieri potest: ita tamen, ut ultra unam dietam netno à finibus suæ Dioecesis trahendus sit. *cit. C. Statutum §. cum verò 1.* Quòd si partes sint diversarum Civitatum aut Dioecesium, & Actor in Civitate vel Dioecesi Rei Judicem habere recuset, poterit quidem in alia Civitate aut Dioecesi Judicem impetrare, non tamen in sua, nec Judex ultra unam dietam à Dioecesi Rei remotus esse debet, ut habetur *eod. C. §. cum autem 2.*

523. Sextò. Non debet Delegatus assessorem sibi assumere, nisi eo indigeat. Quod conscientia ipsius committitur. Si sine necessitate assumat, ex proprijs ei providere cogitur. Si indiget, assumat, qui neutri parti sit suspectus. Curètque, ne ille ultra mo-

deratum stipendium aliquid exigat. *cit. C. Statutum de Rescript. in 6. §. Assessorem. 5.* Pariter curare debet, ne Notarius, quem in causa adhibet, in exigendo salario æqui & iusti metas excedat. *cit. C. §. Notarium 6.* Denique non debet testes vocare, nisi quantum causæ conditio & status postulat. Is verò, qui testes produxit, competentes illis expensas subministrare debet, ut dicitur *cit. C. §. penult.*

§. VII.

Quid Juris sit, si plures sint Delegati aut Subdelegati.

S U M M A R I U M.

524. *Causa delegatur pluribus vel conjunctim, vel in solidum. Quod ultimum non presumitur, nisi in rescripto exprimat.*
425. *Pluribus si commissa simul est causa, nequit unus valide procedere sine altero.*
526. *Et mortuo uno vel inhabili reddito jurisdictionem amittit etiam alter.*
527. *Si facta est delegatio cum clausula, ut si unus non possit, procedant reliqui, possunt isti procedere, si alii nolint, tametsi possent.*
528. *Si plures sunt Delegati, major pars votorum obtinet.*
529. *Causa pluribus in solidum delegata locum habet preventio.*
530. *Si simul ceperint cognoscere causam, unus sine reliquorum consensu eam expedire non potest.*
524. *Cum frequenter eadem causa pluribus simul delegatur, aut à Delegato Principis pluribus subdelegatur, explicandum est, quomodo plures hujusmodi Delegati aut Subdelegati in causa procedere possint ac debeant. Potest autem causa delegari vel subdelegari pluribus aut conjunctim, aut singulis in solidum. In solidum nunquam censetur pluribus delegata, nisi in Rescripto id exprimat. C. Causam 16. & C. Prudentiam 21. de Offic. & potest. Judic. Deleg. 525.*

525. Si pluribus simul seu conjunctim, ut ferè fit, causa committitur, omnes ad eam concurrere debent, ita ut si unus non concurrat, processus sit nullus; nisi aliud in forma Commissionis expressum sit. *cit. C. 16. & L. Duo 39. ff. de Re Judic.* Secus est in Judicibus Ordinarijs, si plures jurisdictionem actualem habeant: poterunt enim & simul & seorsim judicare, uti colligitur ex *L. un. ff. de Offic. Consul.* & tradit ibi Bartol. *n. 1. § 2. Gloss. in C. ut Officium 11. de Heret. in 6. Gloss. in cit. C. 21. V. Teneatur*, ac Panorm. *ibid.* Idemque communis DD. tradit de Judicibus delegatis ad universitatem causarum, v. g. duobus Visitatoribus Dioecesis: quòd eorum jurisdictio Ordinariæ æquiparetur.

526. Ex dictis consequens est, quod traditur *C. uno 24. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* si unus ex pluribus nominatim delegatis, moriatur, vel incapax fiat jurisdictionis, etiam reliquorum jurisdictionem expirare, & recurri ad Delegantem debere: nisi aliud in delegatione fuerit expressum. Idque verum esse existimo cum Molina *tr. s. de Just. disp. 24. n. 1. §. quia ergo*, & Haunoldo *Tom. s. de Justit. tr. 1. n. 126.* etiam tunc, quando unus eorum moritur re non amplius integrâ, dummodo moriatur ante sententiam. Sumitur ex *cit. C. 42. & C. licet 30. eod.* Ratio est: quia sicut si unus tantum sit delegatus, & durante processu incapax reddatur jurisdictionis, pergere in causa non potest, tametsi coepta jam sit: ita si complexum illud Delegatorum, cui Delegans jurisdictionem alligavit, non amplius detur, pergere reliqui nequeunt, quia sublato complexo vel Collegio Delegatorum sublata est jurisdictionis. Si tamen unus ex Delegatis Pontificijs aliquem ex suis Collegis subdelegarit, poterit subdelegatus in causa procedere tam subdelegantis quam proprio nomine, si subdelegans re non amplius integrâ mortuus, aut incapax jurisdictionis factus sit. *C. Quamvis 6. § C. Licet undique 30. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Idemque dicendum universim videtur de Delegatis Principum, quando causam subdelegant. Quòd si unus ex pluribus,

non nominatim, sed sub conceptu alicujus Dignitatis vel Officii, delegatis moriatur, vel incapax fiat, suspensa manet reliquorum jurisdictio, donec alius in Dignitate vel Officio succedat. *C. quoniam* 14. *eod.* Nam commissio facta intuitu Dignitatis aut Officii transit ad Successorem, tametsi res adhuc sit integra seu causa nondum coepta, ut *in cit. C. 14.* tradunt Panorm. *n. 3.* & Decius *n. 3.* aliique ferè communiter apud Sanchez *L. 8. de Matrim. disp. 27. n. 7.* Quando nam verò commissio facta sit potius intuitu Dignitatis quàm Personæ, desumendum est cum ex subjecta materia, tum ex adjunctis, maximè verò ex verbis commissionis. Sic v. g. si absolute Officiali Episcopi, aut Decano Cathedralis Ecclesiæ vel Abbatii certi Monasterij, sine expressione nominis personæ delegatæ, fiat delegatio, facta censetur intuitu Dignitatis. Sin fiat alicui expresso ejus nomine non factâ mentione Dignitatis, aut factâ quidem etiam hujus mentione, sed cum addito *ob perspectam nobis tuam fidem, peritiam &c.* aut *ex singulari, quam in tua persona habemus, fiducia &c.* censetur facta intuitu personæ. De quo fusè Sanchez *l. c. à n. 15.* & Laym. *in cit. C. 14. n. 1. & 2.*

527. Si plures sunt delegati cum clausula, ut si omnes non possunt, unus vel duo reliqui judicent, possunt illi duo procedere, si reliqui nolint, tametsi possent. *C. Prudentiam 21. §. Adjicimus de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Quia etsi tergiversatio non sit impossibilitas ex parte nolentis, est tamen ex parte alterius Judicis Delegati, qui cum nolente causam cognoscere non potest, ut advertit Panorm. *in cit. C. 21. n. 2.* Si verò plures sint delegati cum dicta clausula, & unus vel plures judicio interesse aut nolint aut non possunt, possunt reliqui procedere soli, neque tenentur admittere subdelegatos eorum, qui non possunt, aut non volunt. *C. coram dilecto 34. eod.* Is tamen, qui impeditus fuit, cessante impedimento recuperat jurisdictionem, quippe quæ non censetur amissa, sed solum suspensa fuisse. Eademque est ratio de successore ejus, qui mortuus fuit: is enim in Jurisdictione succedit defuncto, & cum reliquis Delegatis exercere eam poterit, fi

si quidem defuncto fuerit mandata ratione Dignitatis aut Officij, uti patet ex *C. quoniam 14. eod.*, & *L. cum aliis C. de Curatore furiosi*. Si denique causa sit pluribus commissa sub dicta clausula, & unus Delegatorum recusetur à partibus, vel à tertio, cujus interest, & causa recusandi probabilis videatur, potest quidem ille, qui recusatus non est, solus procedere: si tamen alter, qui recusatus est, concurrat, processus erit nullus. *C. cum super 23. eod.* De causa autem suspicionis & recusationis, cognoscere ille vel illi debent, qui recusati non sunt. Si clausula illa appolita non fuit, super recusatione recurrendum est ad arbitros: si recusatur Delegatus Episcopi, ad Episcopum; uti etiam tunc, quando recusatur Episcopi Vicarius. *C. si contra 4. eod. in 6.*

528. Quando plures sunt delegati, major eorum pars obtinet, v. g. si ex tribus Delegatis duo in eandem sententiam conveniant. *cit. L. 39. ff. de Re Judic.* Excipitur casus, qui affertur *C. Pastoralis 14. de Rescript.* Quando videlicet inter plures, qui per diversa Rescripta delegati sunt, oritur controversia: tunc enim, etiam si plures ex ijs super quaestione Jurisdictionis concordent, recurrendum nihilominus est ad arbitros. Si verò Delegatorum vota contraria, sint paria numero, recurrendum est ad Delegantem, & interim, donec ipse decidat, sententia est in suspensio. *C. fin. de Sent. & re judic. L. 28. ff. eod.* Aliud statuitur de Judicibus Ordinarijs *cit. C. fin. & L. 38. ff. eod.* Horum enim vota contraria si paria sunt, illorum sententia praevalet, quae favet Reo. Nisi causa sit favorabilis, videlicet Matrimonij, Libertatis, Dotis, Alimentorum, Testamenti &c. tunc enim eorum sententia praevalet, quae ejusmodi causae favet.

529. Haecenus de ijs Delegatis, quibus conjunctim causa commissa est. Si plures sint delegati in solidum, ita ut etiam seorsim & singuli jurisdictionem exercere possint, datur locus praevencioni, ita ut si unus eorum causam coeperit, reliqui se intrmittere nec licite nec valide possint: nisi is ex infirmitate aliòve justo impedimento progredi non possit; aut malitiosè nolit.

C. cum plures §. de Offic. & potest. Judic. Deleg. & L. un. ff. de Offic. Consul. Quòd si ex pluribus in solidum delegatis unus negotium inchoavit, censetur jurisdictio perpetuata etiam quoad reliquos, ita ut si Delegans moriatur, itémque Delegatus, qui causam præoccupavit, reliqui Delegati eandem finire possint: quia ab initio Judices dati sunt cum quadam communione, ut non solum conjunctim procedere possint, sed etiam seorsim, & ita quidem, ut si is, qui præoccupavit, impeditus sit, vel longè abeat, aut moriatur, alter in ejus locum succedat, & causam perficiat.

530. Dubium híc movet Lopus *ad cit. c. 8. n. 3.* an si Delegati in solidum simul cognoscere inceperint causam, unus eorum sine reliquis expedire eam possit. Respondendum cum eodem est, non posse unum eorum, nisi reliqui tacitè saltem consentiant, vel impediti sint: quia sicut uno inchoante & præoccupante procedere reliqui nequeunt, ita pariter si omnes inchoarunt, & velut præoccuparunt causam, unus sine alijs procedere non poterit.

§. VIII.

Quomodo cesset Jurisdictio Delegata.

SUMMARIUM.

531. *Jurisdictio mandata cessat vel omnino, vel solum ad tempus. Et vel ex parte Delegantis, vel ex parte Delegati.*
532. *Cessat revocatione Delegantis.*
533. *Delegatus non potest subdelegationem revocare, cceptá iam causá per subdelegatum.*
534. *Si subdelegata est causa, non ad subdelegantem, sed ad primum Delegantem appellandum est.*
535. *Revocatio publicè ignorata, aut non intimata Delegato vel Subdelegato, non impedit valorem processus.*
536. *Jurisdictio Delegati finitur morte Delegantis, re adhuc integrá.*

537. Non item, si ante mortem Delegantis coepta jam sit à Delegato causa.
538. 539. Coepta esse dicitur per solam citationem.
540. Tametsi hæc solum emanarit à Judice, nec intimata fuerit parti.
541. Dummodo validè facta sit.
542. Per solam subdelegationem non perpetuatur jurisdictio Delegati.
543. Nec per hoc, quòd Delegatus acceptavit rescriptum delegationis.
544. Re adhuc integrâ per mortem Delegantis expirat jurisdictio etiam ad universitatem causarum delegata.
545. Jurisdictio delegata non expirat morte Delegantis, quamdiu hæc publicè ignoratur.
546. Subdelegatâ totâ causâ non extinguitur jurisdictio Subdelegati per mortem Subdelegantis, quando vivit Delegans; se-cus, si pars tantum delegata fuit.
547. Si coepta jam fuit causa à Subdelegato, non expirat ejus jurisdictio per mortem Subdelegantis, tametsi hic eam non coe-perit.
548. Idem dicendum est, si coepta causa fuit à Delegato ante mor-tem Delegantis, tametsi coepta non fuerit à Subdelegato.
549. Morte Delegantis, re integrâ, delegata jurisdictio ipso jure extinguitur, ita ut opus non sit exceptione.
550. Non tamen extinguitur, si sit accessoria gratiæ jam factæ.
551. Nec quando facta est nomine Dignitatis.
552. Finita est jurisdictio Delegati, si functus est suo officio.
553. Non item jurisdictio Judicis Ordinarij.
554. Ratio discriminis assignatur.
555. Cessat jurisdictio Delegati lapsò termino per Delegantem præ-scripto.
556. Aut si amisit dignitatem, cujus intuitu facta est delegatio.
557. Idem dicendum est de jurisdictione Subdelegati, si hic negotium ante dignitatem à Delegato amissam non inchoavit.
558. Si delegatio facta est intuitu personæ, expirat re integrâ juris-dictio

dictio Subdelegati, si Subdelegans deponitur dignitate: secus, si renuntiat, aut ad aliam transfertur.

559. *Suspenditur jurisdictio Delegati per impedimentum temporale superveniens Deleganti.*

560. *Nisi ante impedimentum causam inchoarit Delegatus.*

531. Jurisdictio Delegata vel omnino cessare potest: quâ ratione propriè dicitur expirare. Vel cessare potest solum ad tempus, quamdiu v. g. durat impedimentum aliquod aut jurisdictio- nis exercendæ inhabilitas: quod si fit, dicitur Jurisdictio suspendi. Præterea cessare potest vel ex parte Delegantis vel ex parte De- legati aut Subdelegati. De singulis hisce modis Jurisdictionis aut interrumpendæ aut finiendæ ordine agemus.

532. Finitur in primis & expirat Delegata Jurisdictionis, si eam revocet Delegans: nam, ut ait J. C. L. 58. ff. de Judic. *Judicium solvitur vetante eo, qui judicare iusserat: vel etiam eo, qui majus imperium in eadem jurisdictione habet.* Revocare autem delegationem potest Ordinarius, imò & alteri subdelegare, re- etiam non amplius integrâ; saltem validè, imò & licitè, si justa re- vocandi causa subsit, ut quia sublato impedimento, quo prius te- nebatur, ipsemet causam cognoscere vult, vel quia fides & inte- gritas Delegati merito ipsi fit suspecta, vel quia postea ipsi inno- tuit, Delegatum non esse causæ tractandæ satis peritum, aut pa- rùm industrium &c. Et quidem revocare arbitrato suo potest, etiam si eam mandarit ad universitatem causarum, & sive Con- tentiosam sive Voluntariam delegarit, sive pro foro interno sive pro externo, ut cum communi DD. tradunt Suar. Tom. 4. in 3. P. disp. 26. sect. 3. n. 3. & Sanchez. L. 8. de Matrim. disp. 33. n. 6. Ratio- nem dat Baldus in L. qui se patris 3. C. Unde liberi: quia utitur jure suo & re quasi propria. Dummodò Delegatum indemnem servet, ne ipsi suum officium damno sit. Neque hic discrimen est inter De- legatum aliòsque Mandatarios. Nam licet §. Rectè Insit. de Man- dato re integrâ revocari mandatum posse dicatur, & sic à sensu contrario dicendum videatur, non posse revocari re non am- plius

plius integrâ, hoc tamen DD. solùm admittunt, quando nulla iusta revocandi causa subesset; vel quando contradiceret is, cum quo negotium cœptum geritur; aut quando ex revocatione damnum aliquod illi tertio vel mandatario aut in re aut in fama emergeret. Subdit tamen *l.c.* Suarez, Superiorem Delegantis non posse absque causa delegationem revocare: eò quòd injuriam irrogaret ipsi deleganti, eum privando absque causa jure delegandi, quod ex sua Jurisdictione Ordinaria habet. Et adeò, ait, manifestè injusta revocatio esse posset, ut videretur nulla. Sicut si Superior vellet injustè & absque ulla causa subditum privare munere suo, nihil validè efficeret. Quam doctrinam non vacat hîc examinare.

533. Si Delegatus Principis totam causam subdelegavit, eamque agere Subdelegatus jam cœpit, non potest commissiõnem factam revocare, aut alteri committere, aut se amplius immiscere. Imò moriente Subdelegato, aut quovis alio modo jurisdictionem subdelegatam post causam jam cœptam amittente, non redit jurisdictio ad Subdelegantem. *C. Venerabili 37. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* & ibi Glossa communiter recepta *V. Vices suas.* Quia per exercitium & inchoationem à Subdelegato factam jurisdictio Subdelegantis penitus expirat, eò quòd tunc censetur jam esse functus suo officio. Si autem res adhuc est integra, seu Subdelegatus nondum uti cœpit jurisdictione, poterit etiam Subdelegans potestatem revocare, ut monet Glossa *ibid. V. Non potuit*, & traditur *C. quamvis 6. eod. in 6.* Id enim commune est omni commissiõni & mandato, ut dum res integra est, potestas commissã ad mandantem magis spectare videatur, quàm ad mandatarium, ideòque illius arbitrato revocari possit.

534. Ex modò dictis consequens est, quod traditur *C. super questionum 27. eod.* quòd si Delegatus Principis totam causam subdelegavit & pars à Subdelegato appellet, non ad Subdelegantem, sed ad Principem Delegantem appellandum sit: quia, ut dictum est, Subdelegantis jurisdictio expiravit. Si verò solùm partem

H h h

causæ

causæ subdelegavit, vel cum aliqua restrictione, ratione cuius possit jurisdictionem in aliquo eventu reassumere, appellandum erit ad Subdelegantem.

535. Sed si Ordinarius revocet delegationem, si Delegatus subdelegationem, revocatio vim non habebit, nec valorem processûs impedit, nisi illi, cuius potestas revocatur, intimata fuerit ab ipso revocante vel ejus nomine per missum nuntium, procuratorem, vel literas, ut post Bartol. in *L. Barbarius ff. de Offic. Prætor. sect. 2. n. 18.* Bald. *ibid. sect. 2. n. 28.* ac communem aliorum docent Rebuff. in *Praxi Benef. tit. de Forma Vicariatus n. 212.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. L. 2. casu 185. à n. 40.* & Sanchez *L. 3. de Matrim. disp. 30. n. 11. arg. L. Si fortè 17. ff. de Offic. Præsid. junct. Gloss. V. Cognoverit.* Eademque est ratio de casu, quo potestas Delegati est revocata, sed revocatio publicè ignoratur, de quo mox plura *n. 545.*

536. Secundò. Finitur jurisdictio Delegati morte Delegantis, re adhuc integrâ seu nondum cœpto ante ejus mortem negotio. *L. Et quia 6. ff. de Jurisdic. C. Gratium 20. de Offic. & potest. Judic. Deleg. & C. Licet undique 30. eod.* Aliter discurrendum est de jurisdictione Judicis Ordinarij non vicaria: hæc enim per mortem conferentis non finitur, tametsi Ordinarius ea uti nondum cœperit. *cit. L. Et quia 6. ff. de Jurisdic. & C. 2. de Offic. Legati in 6.* Rationem dat Panorm. in *C. Relatum de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 4.* quia Jurisdictio Ordinaria à Lege vel Principe concessa, cum primùm acceptata est, tanquam gratia, vel potius tanquam jus quoddam, inhæret personæ, conferens ipsi statum ac dignitatem Judicis ac Superioris. Gratia autem, Jus, seu Beneficium alicui à Principe concessum, morte concedentis non expirat. *C. si super 9. eod. in 6.* ergo neque Jurisdictio Ordinaria. Quin firmior de se est ista Jurisdictio, quam alia gratiæ Principis. Hæ enim ordinariè expirant cum Principe, si concessæ sint ad beneplacitum concedentis. *C. si gratiosè 5. de Rescript. in 6.* at Jurisdictio Ordinaria etiam tali formâ concessa, propter

propter favorem & utilitatem publicam non extinguitur cum concedente, ut post Baldum aliosque docent Menoch. *L. 1. de Arbitrar. Judic. q. 69. n. 9.* Ant. Gabriel. *Tom. 3. Comm. opin. tit. de Prabend. conclus. 1. n. 32.* & Sanchez *L. 8. de Matrim. c. 28. n. 5.* E contrario Jurisdictio Delegata, cum sit instar mandati, quod in gratiam mandantis fieri solet, potius spectat ad Delegantem quam Delegatum; unde illius veluti ossibus inharet, donec per usum & exercitium eam sibi velut appropriare & suam facere incipiat Delegatus, uti sumitur ex *C. quamvis §. de Offic. & potest. Judic. Deleg. in 6.* Varias alias rationes afferunt alij, quas refert & expendit Emman. Gonzalez in *C. Gratum 20. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 5.* Dixi autem, Jurisdictionem Ordinariam non vicariam morte concedentis, etiam re integrâ, non extingui. Vicarij enim jurisdictio, utpote eadem cum jurisdictione constituentis Vicarium, expirat hoc ipso, quando desinit in concedente, adeoque etiam re non integrâ: quod etiam de alijs Officialibus ad nutum amovibilibus dicendum est.

537. Si verò cœptum jam fuerit à Delegato negotium ante mortem Delegantis, perpetuatur ejus jurisdictio, nec cum Delegante expirat. *cit. C. 20. §. 30.* Quia tunc jam propriam velut ac suam fecit jurisdictionem Delegatus. Idemque dicendum est de Jurisdictione, quæ stabili Lege delegata est, prout per Concilium Tridentinum Episcopi in multis, præcipuè circa Exemptos ab ipsorum jurisdictione, constituti sunt Sedis Apostolicæ Delegati: durat enim hujusmodi jurisdictio, quamdiu durat & non tollitur Lex, tametsi Legislator mortuus sit: quia ipsa Lex censetur continuo delegationem confirmare.

538. Nonnullæ jam, quæ ex dictis emergunt, quæstiones breviter examinandæ sunt; quia ijs non decisæ manca & inutilis foret doctrina modò tradita. Itaque dubitatur primò, quando nam res non sit amplius integra. Pugnare hîc inter se videntur *C. Relatum 19. & C. Gratum 20. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* quorum priore dicitur, si lis ante obitum Delegantis fuerit con-

testata, ejus morte non extingui mandatum seu delegationem. Requiritur ergo ibi litis contestatio ad hoc, ut jurisdictio delegata perpetuetur, seu non extinguatur cum Delegante. Altero verò asseritur, cum per citationem causa sit veluti coepta, posse Judicem Delegatum, imò debere in causa procedere, si post citationem Delegans fuerit mortuus. Sufficit ergo sola citatio ad perpetuandam Delegati jurisdictionem. Varias hinc conciliationes moliuntur DD. quas videre est apud Emman. Gonzal. *l. c. n. 4.* & Sanchez *L. 8. de Matrim. c. 28. n. 9.* quarum celeberrima est, quam afferunt Innocent. Joan. Andr. Hostiens. ac plerique alij in *cit. C. Relatum*, supplendum esse *maximè*, ita ut sensus sit, rem non esse integram, siquà ratione negotium à Delegato ceptum jam sit, *maximè*, si lis fuerit contestata. Quam tamen expositionem satis refellunt ultima textus verba: *Si verò ante litis contestationem decessit, non est à Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum.* Itaque meliùs cum Panor. Decio, Felino, ac alijs dicitur, quamvis Lucius VIII. *cit. Relatum* censuerit tutius, non esse procedendum à Delegato, si mors Delegantis ante litis contestationem contigerit, nihilominus aliam sententiam amplexum esse ejus Successorem Urbanum III. *cit. C. Gratium*, voluisseque, ut ad perpetuandam jurisdictionem Delegati sufficiat citatio.

539. Igitur contra Germonium, Vega, Perez, Arellanum, aliosque, quos refert ac sequitur Emman. Gonzalez *l. c. n. 4.* dicendum est cum comunissima reliquorum DD. de Jure Canonico non finiri morte Delegantis jurisdictionem Delegati, si citatio patris eam præcessit, etsi absque litis contestatione. Cum ita statutum sit *cit. C. gratium 20.* quod est posterius illo altero, nimirum *C. 19.* cum Urbanus fuerit Successor Lucij. Neque aptæ sunt illæ explicationes, quas Emman. Gonzalez *l. c.* alijque pro sua opinione illi adhibent. Imò juxta Joan. Andr. Ancharan. Hostiens. Bald. ac alios, quos citat Sanchez *l. c. n. 8.* ne quidem citatio est necessaria, sed sufficit ad hoc, ut res coepta dicatur, Judicem

cem quomodocunque coepisse uti jurisdictione, exercendo quem-
cunque actum judicialem. Certè juxta praxim sufficit citatio, &
complures Legistæ contendunt, eam sufficere etiam de Jure Ci-
vili. Hinc verò

540. Dubitatur secundò, an ad hoc, ut coeptum esse dica-
tur negotium per citationem, & res non sit integra, sufficiat,
eam à Judice Delegato esse egressam, etiamsi necdum ad citan-
dum pervenerit, antequam moreretur Delegans. Negant, re-
quiruntque, ut pervenerit ad partem, Cardin. Zabarella in *Clem.*
2. *Ut lite pend. n. 11. opposit. 6.* & nonnulli alij, quos sequitur Mo-
lina *Tr. 5. de Just. disp. 19. n. 3.* dicens, citationem, antequam ad
partem citandam perveniat, non esse citationem, sed expeditio-
nem citationis. Quod juxta Haunold. *Tom. 5. de Just. tr. 1. n.*
111. perinde est, ac si quis diceret, formationem vocum in aëre
non esse locutionem, antequam alter audiat, sed expeditionem
locutionis. Sed reverà per hoc solum, quòd citatio emanavit
à Judice, non potest dici partem esse citatam, nisi citatio ipsi in-
timata fuerit. Nihilominus dicendum est cum Glossa magna
communiter recepta in *Clement. 2. Ut lite pend.* sufficere ad per-
petuandam Delegati jurisdictionem, emanasse citationem à Ju-
dice, nec opus esse, intimatam parti fuisse. Nam in primis *cit.*
C. 20. non requiritur, citatam fuisse partem, sed propositum fuisse
citationis edictum. Deinde quamvis completa citatio tribus
partibus constet, mandato Judicis de parte citanda, executione
nuntij, & relatione ejusdem, asserentis se citasse: solum tamen
mandatum de citando propriè est actus jurisdictionalis. Sola igitur
sufficit, ut dicatur Judex coepisse uti jurisdictione. Demum
ut res dicatur non amplius esse integra, solus actus Judicis con-
siderandus est, qui perfectus est per solum citandi mandatum, ut-
pote quod est quædam Sententia interlocutoria, juxta Glossam
in *L. cum Clericis C. de Episc. & Cleric. V. Sententiarum.* Hinc
multò minùs necessaria est trina citatio, nec una peremptoria, ut
contra Ancharan. docent Archidiacon. Joan. Andr. Panorm. Felin.

H h h 3

Imola,

Imola, ac alij apud Sanchez *l. c. n. 14.* Non tamen sufficit Citatio anomala, ea videlicet, quam absque Judicis auctoritate facit creditor debitori fugitivo. Quamvis enim permessa sit à Lege, ut observat Bartol. in *L. Neminem C. de exhibend. reis*, per textum *L. ait Prætor §. si debitorem ff. de his, quæ in fraud. credit.* non tamen est legitima, utpote facta absque Judicis auctoritate, neque est actus jurisdictionalis. Anton. in *C. 1. de Judic. n. 22.* Panorm. *ibid. n. 33.* Felin. in *cit. C. Gratum. n. 5.*

541. Dubitatur tertio, an si citatio ex defectu alicujus requisiti sit nulla, nihilominus dici possit, coeptum jam esse negotium nec rem amplius esse integram. Affirmant Hostiens. in *C. Licet 30. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 2.* & Roman. in *L. More ff. de Jurisdic. quia* Judex, ut ajunt, præcipiendo citationem, etsi invalidè, verè uti jam coepit suâ jurisdictione. Sed placet opinio negans Glossæ in *C. cum plures de Offic. Deleg. in 6. & ibid.* Joan. Andr. in *fin.* Ancharan. *n. 6. q. 3.* ac aliorum, quos refert Sanch. *l. c. n. 16.* quia juxta *C. quamvis eod. in 6.* ad perpetuandam jurisdictionem requiritur ejus usus & exercitium. At tale exercitium non est actus invalidus, quia est abusus, non usus jurisdictionis. *Can. ubi ista dist. 73. & Can. Privilegium 11. q. 3.* Hinc *C. penult. de Foro comp.* requiritur, ut reus sit legitime citatus, seu, uti supra interpretatus sum, ut citatio legitime emanarit: quia citatio nulla nullum effectum producere potest, cum perinde sit, ac si omnino facta non fuisset.

542. Dubitatur quarto, an jurisdictio eo ipso perpetuata esse censeatur, quòd Delegatus causam subdelegavit. Affirmant Glossa in *C. penult. de Offic. Deleg. in 6. V. Processum*, Hostiens. in *C. Licet undique eod. n. 2. & ibid.* Joan. Andr. *n. 6.* Angel. in *L. Et quia ff. de Jurisd. n. 6.* Paul. Castr. in *L. More ff. eod. n. 9.* ac alij. Rationem dant: quia Jurisdictio perpetuatur, quamprimùm Delegatus eâ uti coepit. *cit. C. Licet.* At subdelegando utitur Jurisdictione sibi delegata. Sed asserendum est cum Panorm. Dec. Imol. Felin. ac alijs, quos refert Sanchez *l. c. n. 18.* per solam subdelegationem

nem non perpetuari Jurisdictionem, sed necesse esse, ut citatio facta sit vel ab ipso Delegato vel à Subdelegato. Hæc sententia manifestè supponitur *C. penult. de Offic. & potest. Judic. Deleg. in 6.* dum ibi appellatio agnoscitur rationabilis & justa ex eo, quòd Subdelegatus admittere noluit exceptionem, quâ recusabatur tanquam carens Jurisdictione, eò quòd Delegans fuerit mortuus, antequam vel ipse Subdelegatus vel Delegatus in causa processisset. Eadem supponitur *C. ult. in fin. de Offic. Legati.* Ratio est: quia delegare & subdelegare, sicut & Notarium eligere, non sunt actus judiciales: quamvis rem etiam extra territorium Judicis Ordinarij seu Delegantis fieri possunt, ut notat Felin. *in cit. C. Relatum 12.* ac idcirco per exercitium talis actus non est coeptum iudicium.

543. Ex quo consequens est, admittendum non esse, quod cum Hostiens. Bald. ac Joan. Andr. docet Silvester *V. Delegatus q. 6. n. 8.* rem non ampliùs esse integram, si Delegatus acceptat præsentatum sibi à parte Rescriptum delegationis, aut Subdelegatus Rescriptum subdelegationis. Nam acceptare Rescriptum est solum acceptare Jurisdictionem Delegatam, non autem eam exercere. Atqui ad perpetuandam Jurisdictionem requiritur ejus exercitium & coeptum iudicium, ut constat ex *cit. C. Relatum, C. Gratum, C. Licet undique.*

544. Dubitatur quintò, utrùm Jurisdictio Contentiosa ad universitatem causarum delegata, mortuo Delegante expiret. Negat Ancharan. *in cit. C. licet q. 4.* quia hujusmodi Delegata Jurisdictio æquiparatur Ordinariæ; at Ordinaria non finitur morte Delegantis. Sed affirmandum est cum Panorm. *in cit. C. Relatum n. 7.* Bald. *in cit. C. Licet n. 6.* Felin. *in cit. C. Pastoralis §. quoniam de Rescript. n. 3. fallent. 4.* Alexandr. *in L. Moreff. de Jurisdict. n. 29. & 37.* ac communi aliorum. Sumitur ex *C. Ne aliqui de Heret. in 6.* ubi deciditur, favore Fidei officium Inquisitorum non cessare morte concedentis re integrâ, cum tamen eorum potestas sit delegata ad universitatem causarum, ut notant Joan. Andr.

Andr. & DD. in C. per hoc de Hæret. in 6. ergo ubi favor Fidei non est, cessat morte concedentis re integrâ. Eadem quoque ratio, quam universim attuli n. 536. in fin. pro jurisdictione delegata, hîc militat etiam pro ea, quæ mandata est ad universitatem causarum. Quod dicitur, hanc Jurisdictionem Ordinariæ æquiparari, tunc solum procedit, quando in Delegatum transijt, ipsique plenè acquisita est per aliquem actum judicialem vi ipsius exercitum: tunc enim, etiamsi unam tantum causam tractare coeperit Delegatus, ejus Jurisdictio etiam quoad alias nondum coeptas stabilita & perpetuata manet, propter earum connexionem in delegatione factam. Aliud foret, si plures causæ in commissione specificè expressæ fuissent: nam tunc unâ earum coeptâ Jurisdictio quoad alias non coeptas morte Delegantis cessaret, ut docent Bartol. in L. Moreff. de Jurisdict. Paul. Castr. ibid. n. 10. Dec. n. 56. Jason n. 36. Curt. Jun. n. 84. Angel. in L. Et quia ff. de Jurisdict. n. 5. Bald. in C. Pastoralis §. quoniam de Rescript. ac alij. Præterquam si causæ inter se connexionem habeant, ita ut una alteram secum trahat: tunc enim juxta L. ult. C. de duobus reis perpetuata Jurisdictio quoad unam causam, erit perpetuata etiam quoad alias.

545. Dubitatur sextò, utrùm Jurisdictio Delegata, si nondum exerceri coepta sit, per mortem Delegantis expiret, si hæc ignoretur. Distinguendum hîc est inter ignorantiam publicam & privatam Delegati. Si hic mortem illam ignoret, extincta nihilominus est ejus Jurisdictio, ita ut licèt bonâ fide procedat, acta nihilominus sint invalida, ut cum communi DD. tradunt Covarr. Pract. qq. c. 11. n. 2. & Sanchez L. 3. de Matrim. c. 22. n. 55. § 59. quia Jura suprâ allegata n. 536. absolutè pronuntiant, re adhuc integrâ morte Delegantis extingui Jurisdictionem Delegati. Si verò mors Delegantis eo in loco, ubi Delegatus Jurisdictionem exercet, publicè ignoretur, valent, quæ ab ipso acta sunt, tametsi ipse privatim mortem illam sciat. arg. L. Barbarius ff. de Offic. Prætor. Cùm hîc concurrant titulus coloratus, ac publica ignorantia defectûs ex morte provenientis; quo casu in impedimentis,

mentis, quæ Juris duntaxat humani sunt, uti hoc est, de quo agimus, Lex & voluntas Principis ob publicam utilitatem supplet defectum, ut ad *cit. L. Barbarius* tradunt Juristæ, consentientibus, etiam quoad Sacram Jurisdictionem, Theologis.

546. Dubitatur septimò, an expiret Jurisdictio Subdelegati per mortem Delegati, si adhuc vivit Ordinarius, qui delegavit, & res adhuc est integra quoad Subdelegatum. In diversas, si unquam, opiniones hîc abierunt DD. Omissis illis, qui ambigunt loquuntur aut fluctuant, uti Innocent *in C. Licet undique de Offic. Deleg. n. 5. V. alijs autem*, Hostiens. *ibid. n. 4.* Joan. Andr. *n. 18.* Speculat. *tit. de Judice Deleg. §. Restat videre n. 7.* omisâ item aliquorum sententiâ simpliciter affirmante, ut Angel. *in L. Ut quia ff. de Jurisdic. n. 3.* Cacialup. *in L. More ff. cod. n. penult.* ac aliorum simpliciter negante, ut Anchar. *in cit. C. Licet q. 5.* præferenda videtur opinio Barth. Socini *in cit. L. More n. 74.* sic distinguentis. Aut subdelegatio facta est in totum, nimirum committente Delegato omnes vices suas. Et tunc eo mortuo, vivente adhuc primo Delegante, non extinguitur Jurisdictio Subdelegati, tametsi causa coepta nondum fuerit à Subdelegante. Extinguitur verò, si partem tantum causæ subdelegavit Delegatus: sive ipse causam jam coeperit, sive non. Ratio discriminis est: quia quando subdelegatio fit in totum, Delegatus totam à se Jurisdictionem abdicat, ac ideo non appellatur tunc ad ipsum, sed ad Delegantem juxta *C. Super questionum §. Porro de Offic. Deleg.* & Jurisdictio subdelegata tunc pendet à solo Delegante, ac propterea non perit, quamdiu ipse est superstes, quamvis moriatur Delegatus nondum coepta per Subdelegatum causâ. At quando subdelegatio fit pro parte, Delegatus non abdicat à se totam Jurisdictionem, & idcirco ad ipsum appellatur juxta *cit. §. Porro.* quia Jurisdictio subdelegata ab ipsius Jurisdictione pendet, quo fit, ut ipso moriente pereat Jurisdictio Subdelegati, si iste causam tractare nondum coepit. Æque probabilis, & prioribus duabus opinionibus pariter anteferenda videtur quarta Jasonis *in cit. L. More n. 13.* sic distinguentis. Quando

do Delegatus ex speciali potestate sibi à Delegante tradita subdelegat, non perit potestas Subdelegati per mortem Subdelegantis, quamvis negotio per Subdelegantem nondum coepto, si Delegans superstes est: quia ipse est prima radix, & censetur substituens. Secus, si Delegatus subdelegat jure proprio: quia tunc non primus, seu Judex Ordinarius & Delegans, sed ipse Delegatus censetur substituere.

547. Dubitatur octavo, an expiret jurisdictio Subdelegati per mortem Delegantis coepto jam per ipsum Subdelegatum negotio, nondum tamen per Delegatum. Dicendum est, non expirare. Ita supponitur *C. penult. de Offic. Deleg. in 6.* & tradunt *ibi*, Dominic. *n. 5.* Franc. *n. 2.* & Imola *in cit. C. Licet de Offic. Deleg. n. 2.* quia si Subdelegatus uti coepit jurisdictione, hæc jam radicata est se ipsâ, ac proinde jam non pendet amplius à primo Delegante & Subdelegante.

548. Dubitatur nono, an expiret subdelegata jurisdictio, quando Delegans moritur adhuc integrâ quoad Subdelegatum, non tamen quoad Delegatum, sive si coeptum quidem fuit negotium à Delegato ante Delegantis mortem, non verò à Subdelegato. Dicendum est, neque in hoc casu expirare. Quia ut perpetuetur, satis est alterutrum, videl. vel Subdelegantem vel Subdelegatum, uti coepisse jurisdictione ante mortem Delegantis, ut constat ex *C. penult. de Offic. Deleg. in 6.* & tenent *ibi* Glossa *V. Processum*, Domin. *n. 5.* Franc. *n. 1.* Ferretus *vol. 1. consil. 158. n. 1. & 2.*

549. Dubitatur decimo, an potestas delegata per mortem Delegantis expiret ipso jure. Affirmandum est cum Bart. Bald. Panor. Joan. Andr. Dec. ac communi aliorum, quos refert & sequitur Sanchez *L. 8. de Matr. disp. 28. n. 41.* ubi ait, id esse verissimum. Patet ex *C. fin. v. Officium de Offic. Deleg. in 6.* *ibi*: *Officium autem quorumcunque Conservatorum, ipso jure, quoad non coeptanegotia per obitum concedentis volumus expirare.* Et *C. Si cui 36. de Præbend. in 6.* de delegata potestate Beneficia

confe-

conferendi ait Pontifex: *illa quidem expirat omnino, si concedens
re integrâ moriatur.* Accedit, quòd *cit. C. Gratum & C. Licet
undique de Offic. Deleg. ac L. 6. ff. de Jurisdic. absolutè & sine
mentionem exceptionis traditur, per mortem mandantis expirare
mandatam jurisdictionem exerceri nondum cœptam. Contra-
rium tenent, & non expirare jurisdictionem ipso jure, sed solum
ope exceptionis, adeoque, si hæc non opponatur, valere acta
Judicis Delegati, tradunt Innoc. in *cit. C. Licet n. 2. v. Aliis au-
tem*, Hostiens. in *summa tit. de Offic. Deleg. §. Et qualiter*, Ar-
chidiac. in *C. pen. eod. in 6. n. 2. Speculat. tit. de Offic. Deleg. §. Re-
stat n. 7.* cum Goffred. Franc. & Brixienti Moventur I. quia *cit. C.
penult.* admittitur appellatio partis contra Subdelegatum, quia
hic exceptionem de morte Delegantis admittere recusarat. Ve-
rum in casu *cit. Cap.* intervenerat quidem exceptio; at non dici-
tur, eam fuisse necessariam ad excludendam jurisdictionem Sub-
delegati. Moventur II. quia tempus datæ inspiciendum est juxta
C. Eam te 7. de Rescript. & tempore præsentationis imprimatur
Delegato jurisdictione: ergò hanc non extinguit ipso jure mors De-
legantis postea superveniens. Sed negatur hæc consequentia: quia
etiam per rescriptum concedatur jurisdictione, non tamen radicatur
& stabilis est in Delegato, nisi postquam eâ uti cœperit, ac ante
hunc usum pendet à Delegantis jurisdictione; hæc autem ipsius
morte extinguitur, ac per consequens etiam jurisdictione Delegati
ab illa dependens. Moventur III. quia mortuo Delegante re ad-
huc integra, potest Delegatus procedere ex partium consensu,
uti sumitur ex *C. Cum venissent 25. de Testib.* At si jurisdictione expi-
rasset, non posset partium consensus illam conferre, ut dictum
est supra n. 404. Verùm *cit. C. 25.* solum dicitur, quòd per ap-
pellationem interpositam non possit impediri confirmatio sen-
tentiae, si appellans post appellationem interpositam coram Ju-
dice à quo egit & respondit, cum is, qui post appellationem re-
spondet, illi renuntiet. Interim non negatur, posse ipsum age-
re adversus sententiam de nullitate, si Delegatus ante mortem*

Delegantis uti non coepit jurisdictione, sed primum post illam.

550. Dubitatur undecimò, utrum universim procedat regula haec tradita, videlicet expirare mandatam Jurisdictionem, si mandans re integrâ moriatur. Respondetur, hîc quoque, ut ferè in alijs regulis, dari exceptiones. Nam imprimis non procedit, si delegata jurisdictione sit accessoria gratiæ jam factæ: sicut enim gratia non perit, tametsi moriatur, qui eam concessit, etiam antequam eâ uti coeperim; ita nec potestas accessoria, quia sequitur naturam gratiæ principalis. *Si super gratia* (inquit Pontifex C. 9. de Offic. Deleg. in 6.) *cuiquam à Sede Apostol. factâ executores fuerint deputati, æquum esse censemus, ut sicut ipsa gratia (licet nondum sit in ejus executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integrâ perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omninò inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius dispendio, cui facta extitit) differri contingat.* Hæc decisio procedit, etiamsi gratia facta non sit ab ipso Principe, v. g. SS. Pontifice vel Imperatore, sed etiam ejus Legato, uti cum Archidiacon. Anchar. Joan. Andr. Dominic. Franc. ac alijs docet Gabrielius L. 6. Concluf. commun. conclus. 1. de Præb. n. 4. quia militat eadem ratio. Procedit item, tametsi is, cui facta est gratia, eam nondum acceptarit ante mortem concedentis, sed primum postea: quia gratia semel facta non expirat morte concedentis, tametsi eam nondum acceptarim vel per me vel per alium, ut post Lap. Dominic. Franc. Portium, ac alijs docent Sanchez cit. disp. 28. n. 43. & Suar. L. 8. de Legib. c. 31. n. 21. ubi id fusè probat: & ferè nemo est, qui acceptationem requirat ad hoc, ut gratia dicatur esse facta, uti loquitur Palao tr. 3. disp. 4. pun. 16. §. 2. n. 5. Denique procedit non de mero tantum executore, ut aliqui volunt; sed etiam de eo, qui aliquam causæ cognitionem habet, ut cum Franc. in cit. C. 9. n. 4. ac alijs tradit Sanchez l. c. E. contrario non pro-

procedit, quando potestas executoris non est accessoria gratiæ : quia tunc militat ratio *cit. C. 9.* assignata. Hinc si lite inter partes super privilegio ortâ impetretur Judex, perit ejus jurisdictio morte Delegantis re integrâ. *Dominic. in cit. C. 9. n. 6. Franc. l. c. Sanchez. l. c.* Nec procedit quoad Judices privilegiorum conservatores : nam eorum potestas expirat morte concedentis re integrâ. *C. fin. de Offic. Deleg. in 6.* Ratio est partim, quia horum Conservatorum potestas propriè non est accessoria privilegi, cum ex hoc agere privilegiatus & excipere possit absque Conservatore ; partim quia etiam extinctâ Conservatoris potestate non redditur privilegium inutile, & sic cessat hîc illa ratio decisionis Pontificiæ. Denique non procedit de gratia solùm faciendâ : tum quòd Pontifex solùm loquitur de gratia factâ ; tum quòd gratia faciendâ perit morte concedentis re integrâ, ut tradunt omnes, & patet ex *C. Si cui 36. de Præbend. in 6.* Gratia facta est (ut hoc obiter notem) quando rescriptum directè alloquitur privilegian- dum, concedendo ipsi aliquam facultatem, tametsi usus ejus facultatis requirat cooperationem alterius tanquam delegati, v. g. sicuti detur facultas eligendi confessarium, suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo, petendi dispensationem, Beneficium Ecclesiasticum &c. aut sicuti delegatur facultas indefinite respectu personarum, v. g. absolvendi ad se accedentes, aut absolvendi à calibus reservatis, dispensandi in votis, impedimento aliquo matrimonij, cum quibus dispensandum censuerit. Gratia concedenda est, si facultas delegatur non in favorem Delegati, sed præcisè ut favor exerceatur erga personam determinatam, v. g. ut cum Titio dispenset in hoc vel illo impedimento, vel irregularitate, aut eum absolvat à peccatis, censurâ &c. Quod verum est non tantùm si Delegato relinquatur libertas v. g. dispensandi ; sed etiam, si jubeatur id facere, ut contra Sanchez *l. c. n. 87. Garc. p. 6. de Benefic. c. 2. §. 3. à n. 304. Palao l. c. n. 3.* aliòsque nonnullos, ostendunt Suar. *cit. c. 31. n. 13.* & Haunold. *de Justit. tr. 1. c. 4. à n. 232.* ac satis manifestè patet ex *cit. C. 36. de Præbend. in 6.*

551. Præterea locum non habet dicta regula, quando delegata est jurisdictio nomine Dignitatis, v. g. si Pontifex dicat *Sedes Apostolica tibi committit*, aut alijs verbis utatur, quæ denotent, non à persona, sed à dignitate committentis jurisdictionem proficisci. Patet ex *C. Si gratiose §. de Rescript. in 6.* & ratio est: quia sicut Dignitas nunquam perit, ita nec jurisdictio. Qua de causa jurisdictio, quam multis in casibus concessit Episcopis S. Synodus Tridentina tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis, non extinguitur morte SS. Pontificum, quia non perit Lex seu Constitutio Concilij, per quam illa jurisdictio est concessa. Eandem ob causam non perit jurisdictio Dignitati v. g. Ducali aut Episcopali concessa, sed transit ad Successorem in Dignitate: quia Dignitas cum persona, quæ eam gerit, non extinguitur. Hinc quæ modò dixi, non tam sunt limitatio illius Regulæ, quàm explicatio: regula enim dicit, morte mandantis re adhuc integrâ, & morte mandatarij, mandatum extinguui. At quando ipsa Dignitas aut Lex mandat, aut quando Dignitati quidpiam committitur, mors non intervenit. Cæterum, ut notat, & fusè probat Sanchez *cit. disp. 28. n. 46.* commissiones factæ Ordinarijs in forma communi, v. g. ad dispensandum in impedimentis Matrimonij, censentur fieri nomine Pontificis, non nomine Dignitatis, ac propterea re integrâ cessant per mortem Pontificis. Unde cum Covarruv. *Pract. qq. c. 11. n. 2. in fin.* dicendum videtur, nunquam censi delegationem nomine Dignitatis factam esse, nisi expressè solius Dignitatis, & non etiam Pontificis aut Imperatoris, nomen sit adscriptum. Sed jam reliquos, quibus mandata jurisdictio extinguitur, modos prosequamur. Itaque

552. Tertiò. Finitur Delegati Jurisdictio, si functus est suo officio, ut patet ex *C. In literis 9. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Unde communis Canonistarum docet *in cit. C. cum Innocent. n. 2. Panorm. in C. 1. de Sent. & re judic. n. 28.* & Dyno *in Reg. 21. Jur. in 6.* quòd Judex Delegatus, postquam semel sententiam tulit, sive bene, sive malè, non possit eam revocare & iterum judicare

dicare: quia functus est officio sibi commissio, uti sumitur ex *C. Si compromissarius §. Si verò eligat de Elect. in 6.* & traditur *L. Si ut proprius 4. C. Quomodo & quando Judex sent. proferre deb.* ubi Interpp. docent, si sententia à Judice Delegato invalidè lata sit, v. g. die festo, vel contra partem non citatam, aut absentem non contumacem, finitam esse ejus jurisdictionem. Nisi Delegati sententia nulla sit ob formam mandati non observatam; tunc enim censetur non fuisse usus suà jurisdictione, uti notat Panorm. *in cit. C. p. n. 4. arg. L. Quid tamen 21. ff. de Recept. Arbitr.* Aut nisi sit Judex Delegatus ad universitatem causarum: cum hic Ordinario equiparari soleat, de quo mox. Poterit quoque executor Gratiæ, v. g. Beneficialis, si ob Juris vel facti errorem provisionem irritam fecit, aliam validè facere, ut cum Innocent. notat Panorm. *in C. 1. de Re Judic. n. 28.* Cum enim gratia jam facta effectum consecuta non sit, ideòque permaneat, ejus quoque executio permanere debet. arg. *C. Si super 9. de Offic. Deleg. in 6.* Plures alias limitationes afferunt Decius & Barbatia *in cit. C. 9.*

553. Aliud receptum est de Judice Ordinario. Hic enim, si sententiam ipso Jure irritam tulit, v. g. contra manifestum Jus, potest eam revocare, atque novam sententiam pronunciare. *L. Si Praeses 6. C. Quomodo & quando Jud.* Quia, ut ait Glossa communiter recepta *in L. Judex 55. ff. de Re Judic.* quod nullum est, nullum effectum producit. arg. *L. Si se §. Condemnatum ff. eod. & L. Si expressim 19. ff. de Appellat.* Potest tamen in tali casu etiam Superior adiri, ut revocatà seu potiùs invalidà declaratà sententià ab inferiore Judice invalidè latà aliter judicet. Bartol. *in cit. L. Si expressim n. 34.* ubi *n. 15.* regulam tradit, quòd sicut appellatio totam causam ad Superiorem devolvit, ita etiam devolvere possit nullitas sententiæ latæ. Imò hodie usu fori ubique ferè obtinuit, ut Judex superior de nullitate ab inferiore commissà cognoscat, præsertim si nullitas ex malitia vel injuria Judicis proveniat. Gaill. *L. 1. observ. 127. n. 7.* Brunnem. *in cit. L. si ut proponis n. 4.* Quod modò dictum est de Ordinario, ipsum posse emen-

emendare sententiam à se invalidè latam, Angel. ac alij, quos sequitur Menoch. *L. 1. Arbitrar. q. 67. à n. 28.* extendunt ad Delegatum Principis. Sed communior aliorum, de qua Gutierrez *L. 1. Canon. qq. c. 2. n. 17.* melius id negat, cum *cit. L. si ut proponis* hunc Delegatum non excipiat. Ipse quoque Judex Ordinarius suam sententiam revocare non potest, si ipso Jure invalida non est: quia nisi ab ea appellatum, ideòque causa ad Superiorem devoluta fuerit, transit in rem judicatam, ita tamen, ut damnum parti condemnatæ inde natum resarcire teneatur.

554. Ratio, cur Judex Delegatus officio suo functus esse censeatur, si sententiam, quamvis ipso Jure nullam, pronunciavit; vel, si alteri delegavit exequendam, ita ut eam reassumere non possit, si Subdelegatus exequi cœpit, tametsi executionem perficere nolit aut non possit: Ordinarius verò his casibus non censeatur functus suo Officio, sed immiscere se ulterius possit. Ratio, inquam, hujus differentiae est, quam Baldus *in cit. L. si ut proponis*, Felin. ac alij afferunt: quia Judex Ordinarius ampliores magisque stabilem jurisdictionem habet, quam alteri delegando aut semel sententiam proferendo saltem habitu & in radice retinet: Judex verò Delegatus potestatem habet angustam & restrictam, ac quasi momentaneam, ita ut, si semel egit, quod mandatum est, omni potestate exutus sit.

555. Quartò. Expirat Jurisdictio Delegati cum termino à Delegante præscripto, ita ut post ejus lapsum procedere amplius nequeat, tametsi res non sit amplius integra: nisi partes ipsi prorogent jurisdictionem. Videantur, quæ dixi supra *n. 517.* Quibus hinc duo duntaxat addenda sunt. Primum est. Si terminus statuatur certus & nominatus, v. g. *Delegatio valeat usque ad Natalem Domini* aut *diem primum Januarij*, nihil interest, serius an citius Rescriptum Delegationis pervenerit ad Delegatum: nam elapso Natali Dominico, aut primo die Januarij, expirat delegatio & jurisdictio Delegati. Si verò nominatus non sit dies, sed delegatio facta ad medium v. g. *annum, trimestre &c.* tale vel

seme-

semestre vel trimestre primùm incipit currere à die accepti Rescripti. *C. super eo in fine de Appellat.* ubi DD. cum Glossa notant eum diem, quo Delegatus Rescriptum accipit, non esse computandum. Alterum est. Si Judex Delegatus malitiosè impeditur, quò minùs intra præfixum terminum causam absolvat, debet eam alteri Judici, qui neutri parti suspectus sit, intra illud tempus cognoscendam remotà appellatione committere; nisi utraque litigantium pars consentiat, ut lis prorogetur. Ita statuitur *C. Pastoralis 28. §. fin. de Offic. Deleg.* Qui casus est specialis, quo subdelegatus à Delegato SS. Pontificis remotà appellatione procedere potest. Ratio danda est: quia non est consonum æquitati, ut pars una ex propria fraude, impediendo jurisdictionem Delegati, commodum ferat cum alterius partis incommodo.

§ 56. Quintò. Finitur Jurisdictio Delegati, si dignitate, cujus intuitu delegatio ipsi facta est, privatus & depositus fuerit, aut per resignationem vel promotionem eà decesserit. Ita Innocent. in *C. Quoniam 14. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 1.* Joan. Andr. *n. 4.* Panorm. *n. 8.* ubi communem dicit, contra Joan. Monach. in *C. Statutum de Rescript. in 6. n. 8.* ubi contrarium docet, si dignitas per promotionem amittatur. Ratio patet: quia cum delegatio, uti ponimus, adhæreat dignitati, non potest hâc amissâ ipsa permanere. Transit igitur unâ cum dignitate ad Successorem, & quidem, tametsi res adhuc sit integra, seu causa nondum per Antecessorem fuerit cœpta. *cit. C. Quoniam.* Quin amissâ dignitate amittit jurisdictionem Delegatus, licet judicium jam inchoarit. Innocent & Joan. Andr. *ll. cc. ac alij apud Sanchez L. 8. de Matrim. disp. 27. n. 27.* E contrario, si delegatio fuerit personalis, seu intuitu personæ, & non dignitatis vel officij facta, unâ cum dignitate vel officio non amittetur, tametsi res adhuc sit integra: dummodo Delegatus ob crimen non fuerit depositus. Glossa in *C. Statutum 11. de Rescript. in 6. V. Canonicus, Monach. ibid. n. 7.* Joan. Andr. *n. 20.* Card. Zabarella in *Clement. 2. de Rescript. q.*

6. Decius in cit. C. quoniam col. 6. Ancharan. in C. si gratiose de Rescript. in 6. Tabiena V. Delegare q. 12. n. 13. Flamin. L. 1. de Resignat. Benefic. q. 11. n. 6. Quia sicut Privilegium personale, ita & Personale Rescriptum personæ adhæret, & cum ea perpetuatur, dummodo statum impossibilem & contrarium non assumat. Addit cit. Glossa à communi DD. recepta, quòd si tempore commissionis seu datæ literarum Delegatus capax fuerit, videlicet in Dignitate constitutus vel Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, eam exequi possit, tametsi tempore præsentationis literarum Dignitatem vel Canonicatum jam resignârit. Et vice versa, si tempore præsentationis sit jam constitutus in Dignitate vel Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, nondum verò fuerit tempore commissionis, eam, si intuitu Dignitatis facta sit, exequi non possit: eò quòd in talibus initium spectandum sit. arg. C. si eo tempore 9. de Rescript. in 6.

557. Ex modò dictis dubium emergit, an si Delegatus Principis à Dignitate depositus fuerit, vel eidem renuntiârit, Subdelegatus procedere possit, si res adhuc est integra. Hic rursus distinguendum est inter delegationem factam intuitu Dignitatis, & intuitu Personæ. Si facta est intuitu Dignitatis, Delegato deposito, vel renuntiante, vel ad aliam Dignitatem translato, expirat jurisdictio Subdelegati, si res adhuc est integra, seu negotium à Subdelegato nondum cœptum. Glossa in C. Licet 30. de Offic. Deleg. V. Re integrâ Imola ibid. n. 25. ac alij, contra Hostiens. Panorm. & Barbat. ibid. Ratio est: quia re adhuc integra per mortem Delegati à Principe expirat jurisdictio Subdelegati: ergò etiam per depositionem aliâmvè privationem. Cùm mors naturalis & civilis æquiparentur, quando eadem militat ratio; hîc autem eadem militat, quia per depositionem æquè ac per mortem naturalem Delegatus amittit jurisditionem, si hæc concessa fuerit intuitu Dignitatis. Neque valet, quod contrariæ opinionis DD. dicunt, eo jure causam à Delegato subdelegari, quo eam accepit; cùm igitur eam acceperit jure Dignitatis, eodem

dem eam subdelegare, ac idcirco cum Dignitas non expiret per depositionem, nec subdelegationem ejus intuitu factam expirare. Respondetur enim, hinc solum sequi, quod jurisdictio intuitu Dignitatis delegata non expiret, sed transeat ad successorem in Dignitate; non verò, quod maneat penes Subdelegatum ejus, qui Dignitatem amisit. Huic enim plus juris competere nequit, quam Delegato: Delegato autem amissà dignitate nihil amplius juris competit. Ratio est, quam dedi paulò antè *n. 551. in fin.* quia, ordinariè loquendo, delegatio aut subdelegatio non procedit à Dignitate, sed à Persona: aliàs commissiones Pontificiæ, vel Imperatoriæ, per mortem Pontificis aut Imperatoris etiam re integrâ non expirarent, quia Sedes ac Dignitas Pontificia & Cæsarea semper manent. Fatendum tamen est, posse commissionem procedere non à Persona, sed à Dignitate. Et tunc tametsi Delegans moriatur etiam re integrâ, non tamen expirat jurisdictio Delegati, uti cum Panorm. Franc. Felin. Imol. ac aliorum communi tradunt Covarr. *Practic. qq. c. 11. n. 2. §. Postremò*, & Sanchez *L. 8. de Matrim. disp. 28. n. 44.* quia Dignitas semper manet. Quâ doctrinâ limitatur assertio facta suprâ *n. 536.* Nunquam tamen, ut iidem DD. observant, censetur commissio procedere immediatè à Dignitate Delegantis, nisi in Rescripto exprimatur, v. g. si ibi dicatur *Sedes Apostolica tibi committit.*

558. Si verò causa alicui à Principe delegata sit intuitu personæ, rursus distinguendum est. Si enim Delegans Dignitate deponatur, expirat Subdelegati jurisdictio, quando res adhuc est integra. Non verò expirat, si Delegatus Dignitati aut Canoniciatui renuntiavit, vel ad aliam Dignitatem translatus est. Ratio primæ partis est: quia dum res adhuc est integra, jurisdictio delegata censetur potius pertinere ad Delegantem vel Subdelegantem, ab eoque dependere, ut non semel hætenus dictum est: consequenter si is deponatur, vel aliâ ratione statum impossibilem assumat, cum quo jurisdictio stare nequeat,

non poterit amplius in persona Delegati vel Subdelegati fundari. Ratio posterioris partis est: quia si Delegatus, cujus delegatio est personalis, seu in ejus persona, & non in Dignitate vel Officio fundata, renuntiet aut transferatur, nihilominus retinet jurisdictionem quoad illam causam, ut dictum est supra n. 482.

559. De omnimoda cessatione & extinctione Jurisdictionis delegatae haecenus egimus. Explicandum restat juxta distinctionem factam supra 531. quomodo eadem cesset ad tempus, seu suspendatur. Itaque suspenditur, quando post delegationem jam factam supervenit Delegato aliquod impedimentum, quod usum & exercitium Jurisdictionis non in perpetuum, sed solum ad tempus adimat. Glossa in *C. sciscitatus* 13. de *Rescript. V. Infamem*. Panorm. *ibid.* n. 7. Decius n. 7. ac alij. Quod verum est, sive impedimentum sit naturale, v. g. furor, amentia; sive legitimum, v. g. si Delegatus efficiatur servus, vel infamiam Juris contrahat, utpote quae ipso facto privationem muneris publici inducit. *L. 2. §. si miles. ff. quib. ex caus. infamia contrah.* Dixi: *infamiam Juris*. Nam si contrahat solum infamiam facti, ex perjurio v. g. aut homicidio, non potest repelli, nisi ex crimine specialiter sit suspectus parti. Tametsi enim criminofus testis, saltem per partis exceptionem, repelli possit. *C. Testimonium 54. de Testib.* non tamen propterea etiam Judex ob crimen & contractam inde facti infamiam repelli poterit, nisi, ut dixi, parti inde suspectus fiat. Rationem discriminis dant Panorm. *l. c.* n. 8. Imola n. 19. Dec. n. 7. quia contra Judicem, si male judicasse videatur, competit remedium appellationis, ejusque officium est publicum, ac propterea tam facile recusari non debet. Dixi autem, per temporale impedimentum suspendi Jurisdictionem delegatam: unde illo sublato haec recuperatur in causa delegata. Anton. *in cit. C. 13. n. 23.* Panorm. n. 10. Decius n. 8.

560. Ob eandem rationem si Delegans sit excommunicatus, aut suspensus, non toleratus, non quidem omnino cessat jurisdictio Delegati, etiam re adhuc integrâ; suspenditur tamen, donec Delegans ab Excommunicatione aut Suspensione sit absolutus. Hostiens. & Dominic. in C. 1. de Offic. Vicarii in 6. Panorm. in C. Licet 30. de Offic. Deleg. n. 8. Tabiena V. Vicarius n. 8. Sanchez L. 3. de Matrim. disp. 30. n. 7. cum Joan. Andr. Anchar. Franco, ac alijs. Si verò negotium à Delegato coeptum sit ante Excommunicationem vel Suspensionem Delegantis, per hujus inhabilitatem non suspenditur Delegati jurisdictio; quia per usum jam est radicata & perpetuata. In quo differt à jurisdictio-
ne Vicarij Generalis, cum hujus jurisdictio semper, etiam re non amplius integrâ, suspendatur per suspensionem jurisdictionis Episcopi, ut patet ex cit. C. 1. de Offic. Vicarij in 6. & tradit communis DD. apud Sanchez l.c. n. 6.

C A P U T III.

De Foro Continentiæ Causarum.

§. I.

*An Causa Connexa ad idem Forum
pertineant.*

S U M M A R I U M.

561. *Causæ continentis in eodem Foro disceptanda sunt.*
 562. *Continentia causarum provenit vel à personis, vel à rebus, vel ab actione.*
 563. *Afferuntur Leges & rationes de non dividendis causis connexis.*
 564. *Causæ connexæ decidenda sunt à Judice superiore, qui respectu utriusque partis & causæ est competens.*

565. Nisi Judex inferior in aliqua causa sit competens respectu utriusque litigantis.

566. Tametsi valeat processus, si causæ continentales dividantur.

567. Non tamen licite dividuntur.

561. Tametsi pro diversitate cum Territoriorum, Magistratum, ac Subditorum, tum etiam Rerum ac Causarum, diversa sint Fora, quæ adeunda sunt, & regulariter loquendo declinari ac subterfugi nequeunt: non solum, quod publica auctoritate constituta sunt *L. Privatorum C. de Jurisdic. omn. Judic.* sed etiam, quia in bonum litigantium introducta, quibus invitari nequeunt. *Can. pervenit. 13. 11. q. 1.* Nihilominus si causæ sunt connexæ, seu, ut vocant, continentales, in eodem Foro disceptandæ sunt, quamvis ipsi Rei cæteroqui diversi sint Fori seu diversis Judicibus subjecti, ut mox dicitur. Continentales seu Connexæ causæ sunt, quæ communem habent liquidationis & discussionis qualitatem ac rationem, propter quam una sine altera plenè ac liquidè cognosci ac definiri nequeat. *Goedæus in C. 1. de Sequest. possess. ac fruct. n. 28.* *Ummius Disp. 4. ad Process. Judic. thesi 4. n. 17.* Unde patet, quid sit continentia causarum. Est nimirum rei controversæ connexio, & colligatio, vel, ut loquuntur, perpetuitas, quæ separari causam negotiumve non patitur, sed uno eodemque vult terminari iudicio.

562. Hanc causarum continentiam non æqualiter distribuunt DD. ut videre est apud Tiber. Decianum *vol. 2. respons. 97. n. ult.* *Gaill. L. 1. observat. 32. n. 3. § 4.* *Friderum Mandat. L. 3. de continentia causarum c. 2. n. 8.* ubi eam ad duodecim capita extendit, *Menoch. de arbitrar. Judic. casu 371. à n. 4.* *Goedæum l.c. Graveum L. 1. concl. 32. n. 1.* Triplici autem ferè respectu continentia causarum dicitur, nimirum vel Personarum, vel Rerum, vel Actionis, ut ex dicendis §. seq. constabit

563. Continentales autem causas dividi non debere, sed in eodem Foro & ab eodem Iudice tractandas esse, decisum est *C. ult. de Rescript. C. penult. de in integr. restit. C. 1. de Sequest. possess.*

sess. & fruct. *L. Ordinarii C. de R. V. L. Nulli 10. C. de Judic. L. omnes C. Arbitrium tutel. & tot. tit. ff. de quib. reb. ad eund. Judic. eat.* Ratio sic statuendi erat: tum quòd connexio & unitas causarum non patitur divisionem actionum, sed idem est connexorum judicium. *L. Quæ religiosis 43. & L. Habitor 59. ff. de R. V.* tum quòd lites de causis connexis commodius sub uno Judice tractentur, & facilius malitijs hominum, longos sæpe processuum circuitus quærentium, occurratur. *cit. C. ult. de Rescript.* Simulque absurdum vitatur, ne scilicet unus Judex aliter judicet quàm alter, ac ejusdem criminis Rei inæqualibus poenis afficiantur. Tum quòd lites contrahi Reipublicæ intersit. *L. properandum C. de Judic. & L. item si res 4. §. 1. ff. de alien. judic. mutand. caus.* ac idcirco plures instantiæ & judicia vitanda. Tum denique ne partes pluribus judicijs fatigentur. Plures alias rationes accumulans Mindan. *l. c. n. 2. & 3. Gœdd. l. c. n. 31.* ac alij.

564. Ex eo verò, quòd causæ continentæ ab uno eodemque Judice tractandæ sunt, consequens est, quòd tota lis coram Judice proximè superiore ventilanda sit, qui videlicet respectu utriusque partis & causæ sit competens. *cit. L. Nulli 10. C. de Judic. & tot. tit. ff. de quib. reb. ad eund. Jud. eat.* Hinc Camera Imperialis ob causæ continentiam fundatam habet jurisdictionem, ut observant Mynsing. *cent. 1. observat. 4. & Denais. in Synopsi Jur. Cameral. rubr. continentia causarum*, ac patet ex ipsa Imperij Lege in Recess. Deputat. anno 1600. §. bey unserem Kayserslichen Cammer Gericht / & §. seq. Estque fundata ob causarum continentiam Judicis Superioris jurisdictio in prima statim instantia, non solum si omnes Rei sunt ipsi mediatè subjecti; sed etiam, si unus pluresve mediatè, immediatè alij, ut patet exemplis, quæ adducit Mynsing. *l. c.*

565. Non tamen semper ob connexionem causarum omisso Judice inferiore superior adeundus est, ut observant Zanger. *c. 1. de Exception. p. 2. n. 370. & Matth. Stephani L. 1. de Jurisdic.*

c. 32. n. 3. Nam si v. g. res hæreditariæ aliæve communia bona eodem loco & non in diversis sita sunt, ijdem fratres, socij, aut cohæredes, quamvis in diversis territorijs domicilia habentes, vel petitione hæreditatis, vel familiæ herciscundæ judicio, vel communi dividundo, rectè coram Judice loci, ubi bona sita sunt, conveniuntur: quoniam Judex competens est. *L. un. C. ubi de hæredit. agi oportet.* Item si quis possessorium & petitorium ratione rei sitæ sub jurisdictione Judicis Titij, intentare vel simul vel successivè vellet, non poterit adiri superior præterito Titio: cum hic sit competens ratione tam possessorij quàm petitorij. *C. 1. de causa possess. & propriet. cit. L. Nulli 10. C. de Judic. L. fin. C. ubi in rem act. L. 1. C. ubi de hæredit agi oport.* Pariter si plures Tutores in diversis territorijs habitent, nihilominus de ratiocinijs ibi conveniri debent, ubi tutelam administrârunt; non coram Judice superiore, cum rationes reddi ibi oporteat, ubi negotium gestum est. *L. 1. C. ubi de ratiocin.* Itaque tunc solùm ob continentiam causarum adeundus superior Judex est, quando inferior in aliqua causa non est competens Judex utriusque litigantis.

566. Sed gravis hîc controversia est inter DD. utrùm processus sit invalidus, si causæ continentes non apud eundem Judicem, ut fieri oportet, sed apud diversos ventilentur. Invalidè procedi asserunt Glossa in *C. 3. de Rescript. in 6. V. process.* Marian. Socin. in *C. 1. de Mut. petit. n. 25. V. quartò*, Maranta, ac alij. Quam sententiam Alexand. apud Maranta dicit communem, & Ummitus *l. c. n. 18.* in puncto Juris veriolem esse censet. Valere processum utriusque Judicis tenent cum Bald. Alexand. Jafon. Felin. ac alij Sichad. in *cit. L. 10. C. de Judic. n. 15.* Gaill. *cit. observat. 32. n. 13.* Mynsinger. *cent. 1. obser. 97.* Matth. Stephani *l. c. n. 12.* ac communissimam dicit Mindan. *cit. c. 2. n. 5.* à qua, cum praxi recepta esse videatur, non est recedendum. Fatentur tamen cit. DD. si contra divisionem exceptum sit, & exceptione non attentâ Judex procedat, neque causam ad Superiorem remittat, processum fore invalidum. Porro hujusmodi exceptio, cum dila-

toria

toria sit, ante litem contestationem opponenda erit. Mynsing. & Gaill. *ll. cc. Stephani l. c. n. 10.* Sichard. *l. c. à n. 8.* Goedd. *l. c. n. 15.* Tertacinq. *L. 2. Resol. tit. de Judic. resol. 3. n. 10.* Probabile tamen est, quod docet Jacob. de Belloviso apud Imol. *in cit. L. 10.* eam posse etiam post litem contestatam opponi. Etsi enim exceptiones dilatoriæ opponendæ sint ante, juxta *L. penult. § ult. C. de Exception.* hoc tamen solùm videtur procedere, quando agitur de favore & præjudicio ipsorum litigantium; secus si de publico, uti hîc: nam lex vult, ut causæ continentales non dividantur, sedque non tantùm in favorem partium, sed etiam, & præcipuè, ob favorem publicum, ut patet ex dictis *n. 563.* Legi autem, cujus dispositio respicit non præcisè favorem privatorum aut Judicis, sed publicum, non possunt partes & Judex renunciare & præjudicare, ac idcirco tametsi pars contra divisionem primùm post litem contestatam opponat, aut omnino non opponat, Judex nihilominus eâ decisione stare debet, & causas connexas non dividere.

567. Illud quoque in controversiam trahitur, an Judex competens causas connexas non solùm possit decidere, sed etiam teneatur. Teneri negat Cuiacius *L. 2. observat. 35.* loquens de causa possessionis & proprietatis. Verùm affirmandum est cum communi aliorum, quam citat & sequitur Menoch. *cit. casu 371. n. 9.* quia si semel cognovit v. g. super possessione, jam satis declaravit, velle se etiam super proprietate possessioni connexa cognoscere, neque quod semel placuit, displicere amplius potest. Accedit, quòd non in commodum Judicis, sed favore publico ad finiendas quamprimùm lites inductum est, ut causæ continentales non dividantur. Non igitur in ipsius arbitrio est eas dividere. Aliàs ob divisionem puniri non posset: atqui juxta *cit. L. Nulli C. de Judic.* si monitus contumaciter pergit causam divellere, punitur. Quemadmodum & Actor, qui adversarium coram diversis Judicibus citat, puniendus est, vel amissione causæ, ut docent Petr. de Bellapertica, Cynus, Alberic. Ancharan. ac alij apud Sichard. *in cit.*

cit. *L. Nulli n. ult.* & Gaill. cit. obser. 32. n. 6. & 7. vel, ut cum Panor. Felin. ac Jafon. tradit communis, poenâ Judicis arbitrariâ cum refusione expensarum.

§. II.

Quæ Causa ob Continentiam in eodem Foro tractandæ sint.

SUMMARIUM.

568. *Continentia causarum datur, si ab uno res in diversis territorijs sitæ petantur.*
569. *Aut, si ab uno diversi fori Rei conveniantur.*
570. *Aut plures sibi vendicent rem communem, pluresve coheredes judicio herciscundæ contra unum agant.*
571. *Agendum est de Proprietate, ubi actum est de Possessione.*
572. *Et ibi civiliter, ubi criminaliter.*
573. *Déque causis Emergentibus & Incidentibus, ubi de Principali.*
574. *Causa tamen spiritualis, si incidat coram Judice laico, remittenda est ad Ecclesiasticum.*
575. *Creditor non potest unam partem debiti petere coram uno Judice, & alteram coram alio.*
576. *Et juxta non paucos, qui examinatus fuit in una Academia, non potest Gradum Literarium suscipere in alia.*
568. Quæ causæ continentes seu connexæ sint, dixi in genere n. 561. In specie nunc de quibusdam agendum est, ut ex patet casibus allatis appareat, quæ dividi nequeant, sed coram eodem Judice communi discutiendæ sint. Primò itaque continentia causarum datur, si ab uno res in diversis locis sitæ petantur, v. g. si à Titio vindico res plures, quarum aliæ sub hoc, aliæ sub alio Judice sitæ sunt. Aut si contra eundem ago petitione hæreditatis, cujus itidem res in diversis territorijs reperiuntur. Aut si ab ipso hypothecariâ actione possessionem pignoris itidem in diver-

diversis territorijs sparsi avoco. Aut quando aliâ quâpiam actione plures res continentur, quemadmodum in actione Tutelæ Gloss. & DD. in *L. Nulli 10. C. de Judic.* præsertim Jason *n. 3. V. Secundò dicitur*, Afflict. *decis. 354. n. 13. V. Tertio*, ubi aliud exemplum ponit de utili actione negotiorum. Tunc igitur, ne pluribus & diversis instantijs fatigemur, eum Judicem adeundum esse, qui utriusque loci Judice proximè superior sit, docent post alios Vultejus *ad L. 4. c. de Jurisdic. omn. Judic. à n. 25.* & Mindan. *L. 3. de Process. c. 3. mem. 2. & 3.* Verùm etsi in istis casibus continentia causarum detur, ita ut judicium inter plures diversorum territoriorum Judices dividi non debeat: non tamen apparet, quàm rectè superior Judex adeatur. Si enim admittitur opinio docens, quòd Judex domicilij cum Judicere sita concurrat (quam tamen suprâ *n. 216.* rejeci) & unus duntaxat reus est, aut plures, sed sub eodem Judice domicilium habentes, Judex iste domicilij adiri poterit, ut adeò necesse non sit ad Superiorem deveniri. Neque obest, quòd Judex domicilij actorem in bona, quæ extra ipsius jurisdictionem sita sunt, immittere non possit. Non enim hinc consequens est, quòd superior illicò adeundus sit. Aliàs ille, qui ex contractu obligatus est, in loco obligationis conveniri non posset, si nulla ibi bona possideat: quod falsum esse constat ex dictis *n. 176. ac seqq. & n. 198.* Conclusum tamen in Camera Imperiali fuit teste Schvvanmann. *L. 1. Process. Cameral. c. 6. n. 7.* processum decernendum esse, si quis à Camera petierit, tametsi in uno loco major, in altero minor pars sita esset.

569. Secundò. Continentes causæ sunt, & ab eodem terminandæ Judice, si ab uno diversi fori debitores conveniantur, v. g. plures Contutores, qui diversis jurisdictionibus sunt subjecti. *L. omnes 5. C. arbitrium Tutelæ.* Marian. Socin. *in C. 2. de Mut. petit. n. 31.* Mindan. *L. 3. de Processib. c. 4. mem. 1. ubi mem. 3. & 4.* existimat cum alijs, superiorem Judicem adeundum esse. Sed nihil obstare videtur, quòd minùs rectè conveniantur apud Judicem obligationis contractæ, & ubi tutelæ administratio gesta est,

juxta *L. 1. C. Ubi de ratiocin.* Eadèmq̃ue est ratio de pluribus unius delicti complicibus : tametsi enim coram uno Judice conveniendi sint, ut cum Jafone ac communi DD. docent. Gaill. *cit. obser. 32. n. 12.* & Menoch. *de arbitrar. Judic. casu 371. n. 12.* ratio tamen adeundi superiorem Judicem non est : cùm respectu omnium sit competens ille, in cujus territorio delictum patratum est. *L. 1. C. Ubi de crim. agi oport.* Fundata tamen est Camerae jurisdictio, si quis contra Statum Imperij & ejus alteriusve Status subditum agere velit. Mynsing. *cent. 1. obser. 4. n. 4.* Tametsi enim Status Imperij privilegio Austregarum gaudeant, ut dictum est supra *n. 338. & seqq.* quia tamen locum Austregæ non habent quoad eos, qui mediatè tantùm subditi sunt Imperio, consequens est, communem subditi immediati & mediati adeundum esse Judicem, qui est Camera Imperialis.

570. Tertiò. Si plures sibi vendicent rem velut communem v. g. servum, aut plures cohæredes judicio familiae herciscundæ contra eundem agant, causæ connexio est, ita ut apud eundem Judicem expedienda sit. *L. 1. ff. De quib. reb. adeund. Jud. eat. DD. in cit. L. 10.* Jafon. *l. c. V. Tertiò, Afflict. l. c. V. Quintò.* Marian. Socin. *l. c. n. 25.* Mindan. *l. c. n. 9.* Nisi quilibet rem sibi in solidum peteret, uti advertit Socin. *l. c.* Non tamen placet, quod idem Mindanus ait, non coram Judice Rei, sed omnium proximè supremo agendum esse. Non enim ulla est ratio, cur Rei, si unus est, aut plures, eidem tamen Judici subjecti, Judex prætereatur, & cur hîc illa regula de sequendo Rei foro exceptionem patiat. Et quamvis in communibus judicijs uterque contendentium Actoris & Rei munus sustinere videatur, is tamen Reus habetur, qui à reliquis ad faciendam divisionem convenitur. Unde ejus forum sequendum est, nec nisi absurdè quisquam dixerit, Judicem utrique litiganti communem adiri debere ex eo, quòd de causa tam Actori quàm Reo communi agitur. Illud concedendum est, quòd idem tradit *l. c. & L. 1. c. 34. n. 9.* quòd pignoratus in bonis immediatè ab Imperio dependentibus, quam-

quamvis cæteroqui Landfaffius & mediatè Imperio subiectus, contra pignorantes mandatum & processum in Camera Imperij impetrare possit, si tamen Rei immediatè Imperio subiecti sint.

571. Quartò. Apud eundem Judicem ob causæ continentiam agendum est de proprietate, ubi causa possessionis ventilatur. Nam *Legali provisione decretum est, tam momenti (momentaneæ possessionis) quàm proprietatis causâ, sub uno eodemque Judice debere cognosci*, ut dicitur *C. 1. de Causa Possess. & Propriet.* Legalis hæc provisio habetur *L. 13. C. de R. V. ibi: Ordinarij Juris est, ut mancipiorum orta quæstione, prius exhibitis mancipiis de possessione judicetur, ac tunc demum proprietatis causa ab eodem Judice decidatur.* Quamvis enim causa Possessionis & Proprietatis sint separatæ. *L. 12. §. 1. ff. de Acquir. possess.* ac propterea permisceri prohibeantur *L. permisceri ff. eod.* quoad rationem tamen procedendi, modum probandi ac perveniendi ad dominium, ejusque decisionem, pares habentur, nec ordinis ratione divelli patiuntur. *Goëddi in cit. C. 1. n. 35. Costald. ad tit. ff. de quib. reb. ad eund. Judic. eat.*

572. Quintò. Agendum est civiliter, ubi criminalis causa examinata fuit. *Gaill. cit. observ. 32. n. 11. & L. 1. de pace publ. c. 11. n. 26. Mindan. L. 3. de Process. c. 5. n. 19.* cum communi DD. Hinc teste *Mynsing. cent. 1. observat. 97.* decisum in Camera Imperiali fuit, quòd si spoliatus contra pacem publicam egerit in Camera contra spoliatorem ad pœnam banni, & super restitutione damnorum sibi illatorum agere velit coram Judice spoliatoris Ordinario, repelli possit exceptione de non dividenda continentia causæ.

573. Sextò. Decidendæ sũnt causæ Incidentes & Emergentes, sive illæ, quæ oriuntur occasione Principalis, & ita ipsam afficiunt, ut de ejus meritis constare non possit, aut processus impediatur, nisi illæ examinentur ac decidentur: hæ, inquam, causæ decidendæ sũnt, ubi agitur de principali. *L. 3. & L. 10. C. de Judic. L. 1. C. de Ordine Judic. L. fin. C. de Ordine Cognit. C. penult.*

mult. in fin. de in integr. restitut. E. g. si Aetori vel Accusatori, vel Testi objiciatur, quòd non habeat personam standi in iudicio; vel Testi, quòd in iudicio pejerarit, pecuniam pro testimonio acceperit &c. Plura alia exempla refert Goedd. *l. c. à n. 30.* sùntque passim obvia. Porrò adeò verum est, quòd Judex, qui cognoscit de causa principali, cognoscere possit ac debeat etiam de incidente ac emergente, ut licet aliàs de incidente cognoscere nequiret, si principaliter moveretur, possit tamen in casu, quando solum incidit. Hinc Zasius *in cit. L. 3. C. de Judic. n. 11.* tradit, Judicem super incidente criminali causa cognoscere posse, licet aliàs non possit. Ratio dari potest: quia multa, ut ait Goedd. *l. c. n. 33.* per consequentiam permittuntur, quæ principaliter fieri prohibentur.

574. Restrungenda est facta modò assertio quoad causas spirituales: harum enim si juxta incidat apud Judicem secularem, remittenda est ad Ecclesiasticum civili iudicio interim pendente. *C. Lator 5. Qui filii sint legitimi. Mynsing. cent. 1. observat. 100.* ubi refert, aliquoties ita in Camera Imperiali observatum & decisum fuisse, Sichard. *in cit. L. 3. n. 8. Zasius ibid. n. 13. Farin. in Praxi Crim. q. 8. n. 25.* cum communi DD. Exemplum habetur *cit. C. 5. de eo, cui coram Judice seculari de hæreditate Avi litiganti objectum fuit, ejus patrem non fuisse legitimo matrimonio natum.* Ibidemque decernitur, quæstionem incidentem de legitimo matrimonio, tanquam spirituales, remittendam esse ad Judicem Sacrum, ac interim Judici Laico supersedendum esse decisione quæstionis principalis. Ex quo cum Canonistis rectè infert Mandosius *de Inhibit. q. 10. n. 2.* quòd si laicus cognoscere vellet super huiusmodi causa Ecclesiastica, inhiberi id ipsi possit, & mandari, ut non procedat, nisi causâ spirituali prius per Judicem competentem decisâ. E contrario si de causa Ecclesiastica cognoscat Judex Ecclesiasticus etiam inter laicos, ac incidat secularis quæstio, hanc ille æquè ac Ecclesiasticam decidere potest, ut ex Baldo & communi DD. notat Goedd. *l. c. n. 38.* & patet ex *C. 3. de Dona-*

Donation. inter vir. & uxor. Rationem hujus diversitatis petenti, Bartoli Magister Cynus *in cit. L. 3. C. de Judic.* calumniosè respondet, nullam aliam dari posse, quàm quòd id ab ipsis (Ecclesiasticis) receptum sit propter ambitum jurisdictionis secularis usurpandæ. Vera & solida ratio est, quòd spiritualia tanquam digniora trahant ad se causam secularem ut connexam & viliozem, at non vicissim ea, quæ inferiora sunt, trahant ad se, quod est superius & dignius. Item quòd non sit supra potestatem Judicis Ecclesiastici causas profanas decidere; sit verò supra potestatem Judicis profani decidere Sacras. Hinc sicut oleum non consecratum misceri potest oleo consecrato juxta *C. Quod in dubijs de Consecrat. Eccles.* ita à Judice sacro causæ sacræ misceri & jungi potest profana. Hæc porrò solùm procedunt de causa spirituali emergente vel incidente in judicium seculare: nam si alia causa, quæ spiritualis non sit, incidat, passim receptum est, illam non ad suum Judicem remitti, sed unà cum principali apud eundem Judicem examinari Schrader. *de Feud. p. 10. sect. 1. n. 99.* cum communi DD. solo ferè refragante Mynsingero *cit. observ. 100. in fin. & præjudicium quoddam Camera Imper. afferente.*

575. Septimò. Creditor non potest unam partem debiti petere coram uno Judice, & aliam coram alio: ne continentia causa dividatur. Gloss. *in C. ult. V. Per varias literas & Panorm. n. 12. de Rescript.* Geminian. *in C. Dispendia eod. in 6. Jason in cit. L. 10. C. de Judic. n. 3. & in L. Quidam existim. ff. Si cert. pet. n. 8.* Socin. *fen. L. 1. consil. 41. col. 2.* Et quamvis Gemin. Butr. ac alij apud Menoch. *L. 2. de Arbitr. casu 371. n. 15.* censeant, hoc solùm procedere coram Judicibus Delegatis, quoad Ordinarios verò posse unam partem agitari coram uno, alteram coram altero: idem tamen ob identitatem rationis etiam de Ordinarijs tenent Bald. Paul. Castr. ac Jason *in cit. L. 10. Panorm. l. c. n. 13.* ac alij. Ut tamen assertio locum habeat, necesse est, summam esse eandem, & uno eodemque tempore deberi. Nam si esset summa diversa, vel ejusdem summæ pars esset hodie debita, altera v. g. intra men-

sem,

fem, adiri pro diversis partibus diversi Judices competentes possent, quia in tali casu non divideretur continentia causæ, cum ratione diversitatis summæ vel temporis diversæ causæ censeantur, ut notat Menoch. *l. c.*

576. Octavò. Juxta Bald. in *L. Qui indignus ff. de Senator. Jason l. c. n. 10.* Sichard. in *cit. L. Nulli C. de Judic. n. 13.* Zas. *ibid. n. 22.* Menoch. *l. c. n. 16.* si quis in una Academia examinatus fuit pro Gradu Literario consequendo, non nisi in illa eum accipere licitè potest: quia, ut ajunt, continentia causæ dividi non debet. Nisi, uti limitant idem Jason & Butr. ac Imol. in *C. Cum inter 2. de Renuntiat.* in alia Academiano novum examen subeat: tunc enim ibi posse gradum ipsi conferri, tametsi Academia, in qua prius examen subiit, aut etiam Licentiam suscipiendi Doctoratus accepit, jurarit de non accipiendo alibi Doctoratu. *arg. cit. C. 2.* quia juramenta, transactiones, renuntiationes, & rescripta, intelliguntur de rebus præsentibus, nec se extendunt ad non cogitata. *L. Cum Aquiliana ff. de Transact. L. Mater decedens ff. de Inofficiso Testam.* Præcipuè Renuntiatio est strictissimi juris, tam respectu rerum, *L. Qui cum tutoribus C. de Transact.* quàm respectu personarum, *L. Si unus §. Antea ff. de Pactis.* Sed qui alicubi pro Gradu examinatur, non cogitat de examine alibi subeundo. Verùm nec assertio nec ejus limitatio videtur esse recipienda. Non quidem ipsa assertio: quia non apparet, quâ ratione id, quod Leges statuunt de non dividendis in judicio causis connexis, trahatur ad extrajudicialia, cum pro istis non pugnet ratio, propter quam supra *n. 563.* dixi, causas connexas ab eodem Judice decidendas esse. Non limitatio de Juramento: nam qui jurat, se alibi Insignia Doctoralia non accepturum, absolutè censetur se ad hoc obligare; ac illi, qui juramentum deferunt, censentur eum velle absolutè obligare: quia juramentum, transactio &c. ad illos tantum casus se non extendunt, quos jurans aut transigens excepisset, si tempore præstiti juramenti de iis cogitasset, & quos prudens quisque in iisdem circumstantiis excepturus esset. Quòd autem

autem inter hosce casus fit ille, de quo hic agitur, nullâ probabili ratione suadetur.

§. III.

Quandonam Causa Connexa dividi possint.

SUMMARIUM.

577. *Validè dividuntur causæ connexæ, si contra divisionem non excipitur.*

578. *Facienda est divisio, quando Judex, qui aditur, non est competens in utraque causa.*

579. *Aut, quando unus ex litigantibus est laicus, alter Clericus.*

580. *Aut, si reus in primo iudicio contumax fuit.*

581. *Aut, si agitur solum de executione.*

582. *Aut, si iuramentum contractui fuit additum.*

577. Quòd Causarum continentia dividi nequeat, ut hæcenus dictum est, regulariter quidem procedit, nihilominus in quibusdam casibus fallit. Nam in primis validè dividuntur causæ connexæ, quando contra divisionem non excipitur, ut dixi suprâ n. 566. & cum citatis ibi DD. tradunt Panorm. & Innocent. in C. Cum M. Ferrariensis de Constitut. Felin. in C. ult. de Judic. n. 8. Afflic. decis. 354. n. 2. Cravetta consil. 60. n. 5. & consil. 258. n. 7. Menoch. de Arbitrar. casu 371. n. 20. & Zasius in L. Nulli 10. C. de Judic. n. 9. Quandonam autem opponi debeat exceptio prohibita divisionis, dixi cit. n. 566.

578. Secundò. Fieri potest divisio, imò etiam debet, quando Judex aditus non est competens in utraque causa connexa. Hinc si in causa seculari coram Iudice laico motâ incidat causa Ecclesiastica, e. g. super Matrimonio, Voto, Decimis, Beneficio Ecclesiastico, Excommunicatione &c. hujusmodi causa ad Iudicem Sacrum remittenda est, ac interim causâ principali à Iudice laico supersedendum, ut dixi suprâ n. 574. ac eleganter probant Bartol. in L. Commodato §. Duobus ff. Commod. & Bald. in L. Si

M mm

cum

cum patruo 6. in fin. C. Communia utr. Judic. & patet ex C. Lator 5. Qui filii sint legit. C. Tuam 3. de Ord. cognit. & C. Si Judex laicus 12. de Sent. Excomm. in 6. Idemque dicendum esse videtur de causa Statûs incidente coram Judice minimam jurisdictionem vel mediocrem exercente, videl. si vertitur in dubium, an quis sit liber vel servus, filius vel non filius, agnatus vel non agnatus, ut loquitur Zasius in *L. Quoties C. de Judic. n. 3.* Nam de causa Statûs nemo cognoscit, nisi Præses vel major Magistratus. *L. Placet 2. C. de Pedaneis Judic.* Verùm obstat textus *L. 3. C. de Judic.* ibi *Quoties questio Statûs bonorum disceptationi concurrat, nihil prohibet, quò magis (quò minùs) apud eum quoque, qui alioquin super causa Statûs cognoscere non possit, disceptatio terminetur.*

579. Tertiò. Dividendæ causæ erunt, si unus ex litigantibus sit laicus, alter Clericus: v. g. si Clericus coram laico Judice contra laicum agat possessorio, ac postea contra ipsum agatur petitorio: nec enim qui priùs tractavit causam possessionis contra laicum Judex laicus, tractare poterit contra Clericum causam proprietatis, sed remittere eam tenetur, saltem si diversis judicijs illæ causæ proponuntur, & super proprietate Clericus à laico in eodem judicio non reconvenitur. Ita statuitur *C. ult. de Judic.* & notant ibi Interpp. ac Paul. Castr. Alexand. Zas. aliique in *cit. L. Nulli C. eod.* Neque vel huic vel præcedenti assertioni obstat, quòd juxta dicta *n. 573.* Judex incompetens ratione continentiaë causarum fit competens. Nam aliud est Judicem esse incompetentem, aliud esse incapacem jurisdictionis. Unde licet incidentia causæ det jurisdictionem, sicut prorogatio; neutra tamen tollit incapacitatem. Discriminis ratio est: quia jurisdicctio Judicis incompetentis tantùm est restricta ad certum genus causarum, vel certum locum, aut certas personas, reipsà verò talis Judex aliquam jurisdictionem habet, quæ proinde prorogatur per causæ incidentiam. At verò incapacitas est omnimoda inhabilitas & defectus jurisdictionis, qui defectus ubi datur, locum non habet prorogatio, juxta dicta supra *n. 404. & seqq.* Cùm igitur in casibus modò enarratis Judex secu-

laris

laris nullam omnino habeat jurisdictionem, & quoad illas causas sit incapax jurisdictionis, consequens est, quòd per causæ incidentiam illam non acquirat.

580. Quartò. Sireus in primo judicio contumax fuit, poterit causa dividi & Judex mutari. Bartol. in *L. Quamvis* ff. de *Dam. infect.* & in *L. Sepulchri* ff. de *Sepulch. viol.* ac in *L. ubi cœptum* ff. de *Judic.* Paul. Castr. in *cit. L. Nulli*, Panorm. in *C. Proposuisti* & *C. Dilecti de Foro comp.* ac communis aliorum. Quod esse notabile ait Zasius in *cit. L. Nulli n. 12.* eò quòd inde aliquando resupinatus fuerit. Rationem dant: quia indignum est, ut quis assequatur comòdum ex sua contumacia. *L. Evidenter* ff. de *Except. rei judic.* Quin Bart. in *cit. L. Quamvis.* Sichard. in *cit. L. Nulli n. 16.* alique asserunt, contumaci exceptionem de non dividenda causa etiam tunc negari posse, quando vellet reficere expensas primi judicij: eò quòd, qui semel Judicem contempserit, non possit invito actore moram purgare. *L. Litigatores prim.* ff. de *Arbitr.*

581. Quintò. In executivis, seu cum ad executionem proceditur, dividi causa potest, ita ut non tantum alia atque alia via eligi possit, v. g. petendo contra debitorem, ut in possessionem pignoris mittar, ac postea, ut is personaliter capiatur, donec satisfaciat; sed etiam postquam ab uno Judice petij, ut mittar in possessionem pignoris, aut ut hoc distrahere mihi licitum sit, possim ab alio petere, ut debitor incarceretur. Bartol. in *L. Consentaneum.* *C. Quomodo & quando Judex col. 2.* Sichard. *l. c. n. 19.* ac alij. Adducunt *L. 1. §. Quid ergo* ff. de *Ventre inspici.* *L. Qui legati 5. C. Ut in possess. legat. L. Nemo carcerem 2. C. de Exactor. tribut.* Verum non apparet, quid in rem præsentem istæ Leges faciant. Ac idcirco cum Jafone non immeritò dubitat Zasius *l. c. n. 13.* an hoc de Jure procedat. Melius forsan ex eo probatur, quòd in iis, quæ paratam habent executionem, non est opus figurâ aut strépitu judicij.

582. Sextò. Si juramentum adjectum fuit contractui, possunt juxta Jason. & Sichard. in *cit. L. Nulli n. 17.* Joan. Andr.

in C. fin. de Foro comp. in 6. aliósque, cumulari judicia, & debitum (tametsi unicum sit, ac propterea continentia causæ detur) peti apud Judicem secularem, simulque propter juramentum, utpote quod est spirituale, peti à Judice Ecclesiastico, ut partem cogat ad observationem juramenti, vel ut Judici seculari scribat, ut ipse ad hoc cogat debitorem. Rationem dant: quia juramentum adjicit forum foro, *cit C. fin. de Foro Comp. in 6.* habetque paratam executionem, sicut sententia & instrumentum depositi. *L. 2. ff. de Jurejur. & Bart. ac DD. ibi:* Verùm duo hîc casus distinguendi sunt. Primus, quando constat de juramento & debito, reo id non negante, sed moram duntaxat trahente, aut ex iniquitate solvere recusante. Alter, quo reus negat, se contraxisse, vel juramentum adjecisse, aut debere eo modo, quo petitur &c. Primus casus non differt ab eo, quem modò proposui *n. 580.* & sic juxta opinionem ibi propositam uterque Judex adiri poterit. Quoad alterum varia est responsio DD. qui enim jurisdictionem Judici seculari extendunt ad factum rei spiritualis, concedent, secularem decidere prædictam quæstionem posse, videlicet utrum juramentum contractui adjectum fuerit, an non; cum hæc sit facti quæstio: negabunt verò, qui tenent (uti tenent plurimi, de quibus infra à *n. 676.*) laicos cognoscere non posse de rebus spiritualibus, tametsi quæstio solum super facto vertatur.

§. IV.

An, si Clerici & Laici communis est causa, solus Judex Ecclesiasticus cognoscat.

SUMMARIUM.

583. *Solus Judex Ecclesiasticus cognoscit, si Clericus & Laicus simul delinquant.*
 584. 585. *Solvuntur opposita.*
 586. *Judex laicus non potest irruere in ades Clerici, ejusque complicem*

plicem extrahere. Nec ab eodem exigere impensas in captura complicitas factas.

587. Complex Clerici in delicto notorio judicari à Magistratu seculari potest juxta multos.
588. Si inter plures cohæredes unus est Clericus, omnes conveniuntur coram Judice Eccles. Uti etiam, si ipsi hæredes inter se super divisione litigant. Aut, si Clericus & Laicus sunt simul executores testamenti.
589. Nec non, si agitur judicio communi vel contra plures tutores & curatores, inter quos est Clericus.
590. In causa individua frater Laicus gaudet immunitate fratris Clerici.
591. Inter litis consortes, si unus habet privilegium fori, eodem gaudent & reliqui.
592. Major habens rem communem cum minore restituitur in integrum.
593. Nec præscriptio locum habet in rebus laico cum Ecclesia communibus, nisi eo tempore, quo præscribitur contra Ecclesiam.
583. Celebris hæc est & sæpe agitata controversia, ut ait Fachin. *L. 9. Controv. Jur. c. 31.* ac idcirco separatim hîc tractanda, tametsi ejus decisio satis ex modò dictis pateat. Quemvis à suo Judice competente, Clericum ab Ecclesiastico, Laicum à Laico, judicandum esse, docent Gutierrez *L. 1. pract. quest. q. 6.* Cravetta *consil. 232.* Cevallos *p. 2. q. 69. n. 7.* Gaill. *de Pace publ. c. 1. n. 29.* Covarr. *practic. quest. c. 24. n. 1.* ubi contrariam opinionem, de qua mox, opinatur esse falsam, opinione nimis facili, ac nullatenus illis, quas adducit, rationibus fundatâ. Hos aliòsque non non paucos sequuntur ex Theologis Thom. Sanchez *in Opusc. tom. 1. l. 3. c. un. dubit. 30. n. 5.* Molina *de Just. tr. 3. disp. 49. n. 24.* Bonacina *tom. 3. in Bull. Coenæ disp. 1. q. 16. pun. 5. n. 20.* ac alij. Utrumque tam Clericum quàm Laicum à Judice Ecclesiastico judicandum esse tradunt plurimi, ac propè innumeri, quos allegant Covarr. *l. c.* Fagnan. *in C. Nullus de Foro comp. à. n. 29.* Delbene

de Immunit. Eccles. c. 10. dubit. 17. n. 2. & Sperelli Decision. Fori Eccles. decis. 19. n. 4. ex quibus Barthol. Socin. in L. cum Senatus ff. de Rebus dub. & Scaccia L. 1. de Judicijs caus. c. 11. n. 24. testantur, hanc sententiam praxi receptam esse, ac teste Pignatelli tom. 1. consult. 481. n. 1. iteratò declaravit S. Congregatio Immunitatis, debere Episcopum de tota causa cognoscere, & laicum aequè ac Clericum judicare. Seclusis etiam his declarationibus vera est hæc decisio ex eo, quòd si duo Rei iudicandi sunt ab eodem Judice; unus Clericus, alter Laicus, cognitio pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, juxta ea, quæ paulò antè dixi n. 579. Atqui si plures ejusdem delicti sunt rei, conveniendi sunt coram eodem, Judice, ut pariter ex communi DD. dixi n. 569. Unde Fachin. l. c. §. Continentia præproperè & nimis fidenter dixit, nullam, si Clericus peccat cum laico, continentiam causarum dari. Ratio, quam affert, quòd diversæ sint personæ delinquentes, nulla est, cum manifestum sit ex Juribus & DD. hæctenus allegatis, diversarum jurisdictionum personas ob continentiam causæ coram eodem Judice conveniendas esse. Videatur Mynsinger cent. 1. observ. 4. ubi refert, ita iudicatum fuisse à Camera Imperiali. Verum quoque non est, causam alterius non esse connexam alteri: cum sit idem utriusque & conjuncta malitiâ patratum delictum. Hoc autem juxta communem DD. continentiam causæ habet.

584. Neque obest, quòd juxta C. Clerici & C. cum ab homine de Judic. C. si diligenti C. si Clericus C. Licet de Foro comp. Judici Ecclesiastico cognitio causarum Clericorum, seculari secularium competat: hoc enim regulariter quidem procedit, sicut quòd quilibet Reus coram Judice suo immediato conveniendus sit; non tamen si specialis ratio, videlicet continentia causarum, jubeat adiri Judicem Ecclesiasticum, vel mediatum Superiorem.

585. Pariter non obstat, quam objiciunt, Bulla Pij V. edita 26. Maji anno 1563. nam fuit correctæ & ad terminos Juris communis ac Concilij Trident. redacta per aliam Bullam Pij V. die 20. Jun. anno 1566. emissam, ut bene notat Scaccia l. c. Denique non
adver-

adversatur, quem opponunt, textus *L. si quis uxori ff. de Furt.*
 Nam, ut bene advertit Ambrosin. *Tract. de Immunit. Eccles. c.*
20. n. 9. cum uxor de furto non teneatur ob res viro subtractas
cit. L. si quis §. 1. si alius, qui opem ei praestitit ad furandum,
 hanc immunitatem haberet, impunitus evaderet. Unde mirum
 non est, quod privilegio uxoris non gaudet, ut ibidem dicitur.
 Haec autem ratio in nostro casu non militat. Quidquid sit de
 rationibus intrinsicis, & consuetudine alicubi contraria, nostra
 sententia decisa fuit à S. Congregat. Cardin. teste Scaccia *l. c.* &
 Pignatelli *l. c.* Videri possunt Tiber. Decian. *Tract. crim. lib. 4. c.*
9. n. 44. Scaccia *l. c.* & Ambrosin. *de Immunit. Eccles. c. 10. n.*
5. ubi adversantium argumenta solide refellit.

586 Quemadmodum verò contrariae opinionis praxim
 non damno, ita nonnulla circa eam advertenda duxi. Pri-
 mum est, quod nullo modo licitum sit Judici laico ejusve Mini-
 stris irruere in domum Clerici & concubinam v. g. inde extra-
 here. Quia hoc foret jurisdictionem coactivam & violentiam
 contra ipsum Clericum exercere: quod esse vetitum laicis adver-
 sus Clericos, patet ex supra dictis de Immunitate Clericorum.
 Alterum est, tolerandam non esse consuetudinem quorundam
 Judicum laicorum expensas factas in captura & custodia suspecta-
 rum foeminarum postea à Clericis exigentium. Cum enim Cle-
 ricus, ut ponitur, foeminam capi non jufferit, & suo delicto ex-
 pensarum illarum causa tantum per accidens fuerit, consequens
 est, quod earum exactio quoad Clericum haberet rationem pœ-
 næ, quam constat Clericis à laico inferri non posse. Accedit,
 quod per hujusmodi condemnationem in expensas judicium fer-
 retur de crimine Clerici nec citati nec auditi. Hoc autem excedit
 potestatem Judicis secularis.

587. Denique dissimulandum hic non est, doctrinam modò
 traditam, ab Anchar. aliisque compluribus limitari quoad concu-
 binas publicas Clericorum: harum enim delictum esse mixti fori,
 posseque eas puniri etiam à Judice laico. Quod Sperelli *cit. decis. 9.*
n. 5.

n. 5. in puncto Juris putat esse verius, eò quòd Prælati toleranti publicum Clerici concubinatum censeatur causam velut abdicare, eamque, quantum attinet ad feminam complicem, ad Judicem laicum remittere. Addit tamen, se neque in isto casu vidisse procedi à laico Magistratu, sed ab isto solere admoneri Prælatos, ut provideant & hujusmodi scandala tollant. Concubinarius autem notorius est, qui ut talis per sententiam fuit condemnatus, aut in judicio se talem est confessus & in confessione perseverat, aut si crimen in judicio fuit probatum, & conclusum in causa. *C. Vestra & C. ult. de Cohabit. Cler. & mul. C. Cum olim de V. S. C. 1. de Confess. C. Exceptionem de Exception. L. Ictus fustium ff. de Infamib. L. Sciant C. de Probat. L. Gesta ff. de Re judic.* Aut si notorium sit per evidentiam rei, quæ tergiversatione aliquâ celari non possit, ut dicitur *cit. C. ult. de Cohab. Cler. & cit. C. 7. & 8.* Qui dicitur publicus & notorius Concubinarius, qui feminam suspectam domi retinet, eamque à Superiore monitus non vult dimittere, uti expressè decisum esse à Concilio Basileensi *sess. 20.* refert Diaz in *Pract. crimin. c. 73.* & sumitur ex *C. Si quisquam 2. de Cohabit. Cler.* De notorio Concubinatu fusè Farin. *Oper. Crimin. p. 5. tit. 16. q. 188. p. 2.*

588. Ut autem veritas eorum, quæ hætenus de continentia Causarum dicta sunt, tantò meliùs elucescat, juvat ex iis, quæ inde sequuntur, aliqua in medium afferre, & doctrinam generatim traditam exemplis illustrare. Itaque consecrarium inde est I. Quòd si plures coheredes conveniuntur, v. g. pro præstandis alimentis, aut solvendis debitis defuncti, interque eos est Clericus, omnes pro eadem causa communi conveniendi sint coram Judice Ecclesiastico. Bartol. in *L. Præcipimus C. de Appell. & in L. Solent ff. de Alim. & cibariis legat. Felin. in C. 1. de Præscript. n. 6. Marant. de Ord. Jud. p. 4. dist. 11. n. 21. Benzon. de Censur. tr. 1. disp. 16. lib. 5. c. 1. §. Præter Juris.* Pariter, si disceptent super divisione hæreditatis, ac inter reos sit Clericus, controversia per Judicem Eccles. est dirimenda. Bartol. in *cit. L. Solent col. pen. Marfil.*

fil. in repet. ad rubric. ff. de Fidejuss. n. 134. Car. de Grassis de Effect. Cleric. effect. 1. n. 520. Eadem est ratio de casu, quo Clericus & laicus sunt executores testamenti: conveniendi enim sunt coram tribunali sacro. C. Joannes 19. de Testam. & ibi Zabarella, Alexand. in L. Præcipimus C. de Appellat. Marfil. l. c. n. 19. Jason in L. Si emancipati C. de Collationib. col. 4. Barbat. in rubr. de Offic. Deleg. col. 2. Car. de Grassis l. c. n. 494. Benzon. l. c.

589. II. Si contra plures agendum judicijs communibus, videlicet familiæ herciscundæ, communi dividundo, finium regundorum, vel plures tutores, aut curatores ejusdem tutelæ vel curæ, & ex iis unus sit Clericus, adeundus est Judex Eccles. Felin. in C. de Prescript. n. 6. Marian. Socin. in C. Prudentiam de Mut. petit. n. 30. Gratian. tom. 3. Discept. for. c. 641. n. 6.

590. III. Tametsi in materia dividua fratres laici non gaudeant immunitate ex persona fratris Clerici, cum quo habent communia bona pro indiviso, ut post Speculat. tit. de Cleric. conjug. n. 14. § 15. ac alios bene tradunt Ferret. de Gabellis n. 436. & Car. de Grass. l. c. effect. 3. à n. 86. ac propterea cogi possint laici ad dividendum bona eum in finem, ut constet, quanta sit portio, ex qua collectæ solvendæ ab ipsis sint, juxta Speculat. l. c. §. 1. V. ad hujus Capra regul. 96. n. 7. ac alios: si tamen causa sit individua, fratres laici ex persona fratris Clerici immunitate gaudent. Specul. l. c. Dec. in Auth. Cassa C. de SS. Eccl. col. 2. Natta vol. 1. consil. 1. n. 10. § consil. 54. n. 2. Surd. vol. 3. consil. 301. n. 80. arg. L. Si communem ff. Quæmadm. servit. amitt. Exemplum sit de onere hospitandi seu hospitium dandi militibus, à quo cum immunis sit Clericus juxta L. 1. C. de Episc. & Cler. etiam quoad domos patrimoniales juxta declarationem S. Congreg. Card. apud Barbofa lib. 1. de Jure Eccl. c. 39. §. 5. n. 71. fratres quoque laici in eadem domo habitantes immunes sunt. Natta & Surd. ll. cc. Universim in materia individua Clericus & laicus simul conveniendi sunt coram Judice Eccles. Bartol. in L. Præcipimus §. 1. C. de Appell. Marian. Socin. l. c. Matthesilauus notab. 144. V. si in causa individua. Qua de causa

N nn

laici

laici non ligantur statutis laicorum quoad jus, quod individuum habent cum Clericis. Aretin. *consil.* 23. n. 3. Rochus de Curta *tr. de Consuet. sect.* 8. n. 62. Decian. *tom.* 1. *Tract. Crim. lib.* 2. *cap.* 35. n. 6. Carol. de Grass. *l. c. effect.* 2. n. 55. Covarr. *Pract.* qq. c. 34. n. 2. cum Bald. Aretin. Bartol. Socino ac aliis.

591. IV. Si inter litis consortes est Clericus aliúsve habens privilegium eligendi forum, omnes ratione connexionis eodem privilegio gaudent. Riccius *p.* 3. *decis.* 179. *in fin.* Novarius *tr. de Elect. & variat. Fori q.* 45. *sect.* 1. & latè ac doctè Vivius *Decis. Neapol. decis.* 521. Menoch. *consil.* 136. n. 22. *arg. L. 2. C. de Episc. & Cler.*

592. V. Major habens communem rem cum minore, ratione connexionis gaudet restitutione in integrum. Aretin. *consil.* 25. n. 3. Jason *in L. Si mater C. de Inoff. testam. n.* 10. Cephal. *lib. 5. consil.* 661. n. 76. Covarr. *l. c. Oddus tr. de Restit. in integr. q.* 46. *art.* 4. ubi complures allegat.

593. VI. Si laicus rem habet communem cum Ecclesia, adversus ipsum non habet locum præscriptio, nisi tanto tempore, quanto opus est ad usucapiendas res Ecclesiæ. Innocent. & Pannorm. *in C. ad audientiam de Præscript.* Marsil. *Singul.* 180. Jason *in L. Si emancipati C. de Collat. n.* 17. Natta *consil.* 590. *in fin.* Surd. *cit. consil.* 301. n. 83. Universim immunitas concessa uni ex socijs communicatur & alteri. Gloss. *in L. fin. C. de Muner. & honor.* Jason *l. c.* Cephal. *cit. consil.* 661. n. 78. Surd. *l. c. n.* 80. Gratian. *consil.* 130. n. 6. Schrader. *p.* 3. *de Feud. c.* 4. n. 13. Ex quo colligit Sperelli *decis.* 41. n. 75. colonos Clericorum non teneri ad onera secularia.

CAPUT IV.

De Foro Reconventionis.

§. I.

*Quâ ratione Forum per Reconventionem
acquiratur.*

SUMMARIUM.

594. Reconventio utroque Jure concessa est.
595. Reconveniri actor potest coram Judice non suo.
596. Et coram Judice etiam Delegato.
597. Non item coram Arbitro.
598. Nec coram illo, qui in causa reconventionis jurisdictionem non habet.
599. Facienda est reconventio ante litis contestationem, vel in continenti ante juramentum calumniae.
600. Facta post litis contestationem operatur quidem competentiam Judicis, non tamen simultatem processus.
601. Causa Conventionis & Reconventionis quandoque dividi possunt.

594. Reconventio, seu, ut nominatur L. II. Decretalium Titulo IV. Mutua petitio (sic dicta quod Actor petat aliquid à Reo, ac iste vicissim ab Actore, vel quod unus litigantium petat seu impetat alterum) est actio à Reo convento durante conventionis judicio agitata, Germanis wider: oder gegen Klag. Non raro enim contingit, dum Actor libellum & petitionem offert Judici, ac adversarium convenit, vicissim ab isto libellum offerri, & aliquid contra Actorem vel ab Actore peti. Est hæc mutua petitio utroque Jure concessa, præcipue cit. Tit. Decretalium & L. 14. C. de Sentent. & Interlocut. ac æquitati naturali maximè conformis. Cum æquissimum sit, ut si Actor Judicem non recusat, coram quo

quo agat contra alium, eundem non recuset, dum agitur contra se. *cit. L. 14.* ac idcirco Actor Judicem, coram quo reconvenitur, recusare tanquam suspectum non potest. Accedit, quod Actor non est distrahendus & vexandus varijs judicijs: quod fieret, si ipse dein coram alio Judice respondere deberet.

595. Ex quo nascitur, Actorem reconveniri posse coram Judice non suo, hęcque ratione Forum sortiri, quod Reconventionis dicimus. Eo ipso enim, quod alterum convenio coram Judice non meo, prorogo tali Judici in me jurisdictionem, & contentus esse debeo, ut vicissim coram ipso conveniar, ac propterea exceptionem Fori non competentis opponere nequeo. *L. 22. ff. de Judic. L. 11. §. 1. ff. de Jurisdic. L. 38. ff. Mandati, & cit. L. 14. junctā Authent. Et consequenter C. de Sent. & Interloc.* Neque Actor, licet alioquin exemptus, liti à se intentatę renunciare Reo invito potest, si reconveniat: tametsi lis nondum contestata sit. *Carpz. p. 1. Jurispr. For. constitut. 7. defin. 15.* cum Baldo ac alijs *incit. Auth. Et consequenter.* Prorogatur autem jurisdic. per Reconventionem in omnibus illis casibus, in quibus eam prorogari posse dixi suprā *ad n. 450.* Ex. gr. reconveniri potest actor de summa 100. florenorum, etsi de tanta quantitate iste Judex non possit judicare, juxta dicta suprā *n. 407.* E contrario non valet reconventio in causa spirituali coram Judice laico; nec in criminali, si Judex jurisdictionem habet tantum in civilibus; nec in causa Feudali, si Judex non sit Feudi Dominus vel Pares Curię; ac vicissim Judex solum in feudalibus non potest esse Judex in reconventionem super allodialibus.

596. Habet autem Reconventio locum etiam coram Judice Delegato. *C. 1. de Mutuis petit.* Quod tamen solum procedere, si delegatus sit ad instantiam Actoris; non verò, si ad instantiam utriusque, aut motu proprio Principis, tradit cum Bart. Pannorm. ac alijs Maranta *in Speculo Judic. p. 4. dist. 6. n. 13.* quia, ut ajunt, si ad instantiam Actoris delegatus est, locum habet ratio tradita *in cit. L. cum Papinianus 14. C. de Sent. & Interlocut.* quod vide.

videlicet Actor Judicem, quem eligit pro se, non debet rejicere contra se. Quæ ratio cum procedat etiam in casu, quo delegatio facta est ad instantiam utriusque partis, non apparet, cur tunc coram Delegato non possit fieri reconventio.

597. Non item coram Arbitris fieri potest Reconventio. *C. cum dilectus 6. de Arbitris.* Ratio ibi datur: *cum arbitri judicare non valeant, nisi de his tantum, super quibus in eos extiterit compromissum.* Notant tamen Maranta *l. c. n. 20.* Zanger. *c. 1. p. 2. de Exception. n. 377.* Berlich. *p. 1. conclus. 22. n. 43.* Carpzov. *p. 1. Jurispr. For. constit. 7. defin. 5. n. 5.* hoc verum duntaxat esse de Arbitris Compromissarijs, seu partium consensu electis. Idemque indicatur *cit. c. 6. verbis extiterit compromissum.* Aliud igitur est de Arbitris ex necessitate Statuti electis: cum isti Ordinariam Jurisdictionem habeant à Legge.

598. Demum reconventio non nisi coram illo Judice fieri potest, qui in illo genere causæ jurisdictionem habet. *Speculat. L. 2. p. 1. tit. de Reconvent. §. 2. n. 9.* Bart. *in Auth. Et consequenter C. 1. de Sent. & Interlocut. & communis Canonistarum in C. 1. de mutuis petit.* Exempla paulò antè dedi *n. 595. in fine.*

399. Quantum jam attinet ad rationem faciendi reconventionem & in ejus causa procedendi, dicendum est, eam fieri debere ante litis contestationem, vel saltem in continenti ante juramentum calumniæ, & non ex intervallo, ut cum communi DD. tradit Maranta *l. c. n. 6.* patetque ex *Clement. 2. de V. S. Novell. 96. c. 2. C. 1. h. t. ac Auth. Et consequenter C. de Sent. & Interlocut.* Facta sic reconventio à DD. vocatur propriè dicta, & requirit, ut post litem contestatam ac responsionem à Reo ad libellum Actoris factam statim etiam respondeat Actor reconventus. *C. 1. h. t.* Estque tunc causa Conventionis & Reconventionis uno processu ventilanda, & de utraque unâ sententiâ judicandum. *Mynsing. cent. 1. observ. 10. n. 1.* Carpz. *l. c. defin. 1. n. 3.* cum Bart. ac communi DD. Concordat Ordinario Camerae Imperialis *p. 3. tit. 30.* Quòd si Judex non procedat pari passu, sed prius in causa Conventionis

pronuntiet, sententia non quidem erit nulla, appellare tamen poterit Reus juxta Panorm. aliósque ex *L. 1. §. fin. ff. Quæ sententia sine appell.* Si tamen alterutra causa celeritatem exigat, & imminet periculum animarum, necesse non est simul terminari, sed poterit urgentior expediri dilatâ alterâ. Idémque est, si petitio v. g. Actoris altiorem indaginem requireret, ac idcirco longiores dilationes: poterit enim tunc illa differri, & prius expediri causa Reconventionis. Maranta *l. c. n. 9.* cum Panorm. Speculat. ac alijs;

600. Poterit quandoque Reconventio fieri etiam post litem contestatam, & usque ad sententiam definitivam. Maranta *l. c. n. 5. & 6.* cum Decio, Lanfranc. ac alijs. Et patet ex *C. Dispendia 3. §. Reus de Rescript. in 6.* ubi absolutè dicitur, quòd Reus durante eodem judicio possit reconventionis beneficio apud eosdem Judices de suo jure experiri. Quamdiu igitur durat judicium, locus est reconventioni. Tunc tamen dicitur Reconventio Impropria. Et licèt operetur competentiam Judicis, non tamen etiam operatur simultatem processûs. Non enim per eam retardatur causa conventionis, sed hæc procedit, & tunc primùm deciditur causa reconventionis. Maranta *l. c. n. 6.* cum Bart. Bald. ac alijs. Idque receptum est Jure Bavarico *p. 6. Ordinis Judicialis Statuto 4.* Quin addunt, quòd in tali casu Actor in causa Reconventionis non tantùm non teneatur respondere, donec finita Conventionis causa fuerit, sed quòd insuper causam Reconventionis ad suum Judicem proprium trahere possit, cum in ista causa sit Reus: nisi fortè causa Reconventionis aliàs esset peritura, aut moram non pateretur.

601. Universim non ita connexæ sunt causæ Conventionis & Reconventionis, quin absolutè dividi possint. Nam si Actor in causa Conventionis succubuit & appellavit, potest Judex in causa Reconventionis procedere, nec necesse est, ut eam remittat ad Judicem appellationis, vel expectet, donec iste causam Conventionis deciderit. Maranta *l. c. n. 9.* Berlich. *p. 1. conclus. 22. n. 61.* cum Innocent. ac alijs. Si tamen in rescripto Con-

ven-

ventionis posita sit clausula *appellatione remota*, observari ea debet etiam in causa Reconventionis. Imola in *C. 2. h. t. n. 1.* Pannorm. *ibid. n. 2.* Rationem dant cum Felino: quia causa Reconventionis æquiparatur causæ Conventionis, & modum procedendi ejusdem imitatur.

§. II.

In quibus Causis concedatur Reconventio.

SUMMARIUM.

602. Locus est reconventioni in omnibus causis specialiter non exceptis. Etiam summaris. Et in diverso causæ genere.
 603. Enarrantur illæ, in quibus non admittitur reconventio.
 604. In Bavaria subditi non reconveniuntur nisi in causis connexis.
 605. Declaratur, quæ sint causæ connexæ.

602. Locus est Reconventioni in omnibus causis specialiter non exceptis. *L. Præses 1. §. ult. ff. de Var. & extraordin. Cognition.* Et quidem in causis etiam summaris, in quibus non reperitur expressè prohibita, aut qualitas negotij non repugnat. *Clem. sepe de V. S. §. Verum.* Neque in eodem tantum causæ genere, sed etiam diverso, ita ut si ex. gr. conveniar actione Empti, reconvenire possim actione Locati. Communis DD. refragante Anton. Fab. eamque in eodem tantum genere causæ concedente, eò quòd *cit. L. 14. C. de Sent. & Interlocut.* reconventionem solum concedat in eodem negotio, nec loquatur de diverso. Verum respondetur, ibi per negotium non intelligi causam, sed litem & instantiam, seu exercitium judicij. Conceditur pariter juxta communem DD. contra eundem Anton. Fab. reconventio tam ad actionem Realem, quàm Personalem: ita ut si conveniar Reali, reconvenire possim Personali, ac vicissim.

603. Sunt tamen nonnullæ causæ, in quibus reconventio permittitur

permiffa non est. Et primò quidem interdicta est in caufis Ex-
 communicatorum: his enim impofita quidem est neceffitas aliis
 respondendi, fed negata facultas conveniendi. *C. 5. de Exception.*
 Secundò. Non conceditur in caufa appellationis. *L. 1. ff. Eum,*
qui appellavit. Quia appellatio non videtur interpofita, nifi
 propter neceffitatem, feu injuriam, quam appellans fibi factam
 effe putat. Igitur aliam ob caufam Judex appellationis invocan-
 dus non est. Tertiò. Permiffa non est in caufis executivis, ijs vi-
 delicet, quibus urgetur executio rei judicatae, aut vi instrumenti.
Auth. Et confequenter C. de Sent. & Interlocut. Bald. ac Interpp.
 ibi, Maranta *l. c. à n. 30.* Quartò. Non habet locum in Depo-
 fito. *C. fin. de Deposito. L. 11. C. eod.* quia Deposito debet ha-
 bere paratam executionem, praesertim fi res moram non patia-
 tur. Universim juxta utrumque Socinum, Joan. Andr. ac alios,
 quos refert Menoch. *de Arbitr. Judic. casu 184. à n. 3.* non ad-
 mittitur reconventio, quando conventio ob morae periculum
 celeritatem desiderat. Quintò. Non in caufa spolij. Cum is, qui
 agit ex spolio, feu à spoliatore sua repetit, non teneatur ei respon-
 dere (nifi super caufa spoliationis) donec spolium restituerit. *C.*
ult. de Ordine Cognit. An hoc locum habeat etiam tunc, quan-
 do remedio *Redintegrande* agitur contra tertium, qui rem abla-
 tam detinet, fed non spoliavit, dubium est. Negandum contra
 Bartolum videtur cum Panorm. & Maranta *l. c.* quia *cit. C. ult.*
 solum dicitur, quòd spoliatus non teneatur respondere spoliato-
 toribus. Existimo tamen, etiam tertio non teneri respondere
 spoliatum, si is conscius fit spolij & possessor malae fidei: quia rem
 ablatam malae fide retinendo instar spoliatoris est. Sextò. Re-
 conventio fieri nequit in Criminalibus criminaliter actis: nisi Reus
 majus crimen criminaliter intentet, vel suam fuorumve injuriam
 persequatur. *L. si quis reus 5. ff. de Publ. Judic. L. 1. & 19. C. Qui*
accusare non poss. Imò Reus criminaliter conventus ne quidem
 civiliter reconvenire adversarium potest, nisi coram ipsius Judice
 ordinario ac competente. *L. Consensisse 2. §. Item si quis v. Non*
tamen

tamen ff. de Judic. Bart. in cit. Auth. Et consequenter n. 7. Berlich. p. 1. concl. 22. n. 27. Neque qui civiliter conventus est, Actorem criminaliter reconvenire potest, etsi ceteroqui Judex, coram quo vult reconvenire, sit competens etiam in criminalibus: quia causa criminalis hoc habet privilegij, ut eâ pendente qualibet civili supersedeatur. L. ult. C. de Ord. Judicior. Denique si Judex aliquo deferente inquisitionem instituit, non habet locum reconventio: unde petente inquisito non tenetur Judex inquirere in delatorem de simili vel alio crimine. Maranta l. c. n. 65. Speculat. L. 2. p. 1. tit. de Reconvent. §. 2. n. 1. & L. 3. p. 1. tit. de Inquisit. §. 1. n. 13. Mollinat. de Reconvent. q. 65. Si tamen conventus de crimine civiliter Actorem de alio crimine civiliter reconvenire velit, admittenda erit reconventio: dummodo fiat coram Judice suo & Ordinario. Maranta l. c. n. 68. Mollinat. l. c. q. 64. Berlich. p. 1. conclus. 22. n. 30. Septimò. Locus Reconventioni non est in causis Feudalibus, ut obiter dictum n. 595. & nunc explicandum est. Igitur si convenio Titium coram ipsius Judice competente in causa allodiali, non possum coram eodem reconveniri in feudali: nisi Judex ille Ordinarius sit Feudi Dominus, aut ejus consensus accedat. Gaill. L. 1. observ. 40. n. 6. Berlich. l. c. n. 19. Zanger. p. 2. de Exception. c. 1. n. 381. Schraderus de Feud. p. 10. sect. 1. n. 199. quamvis postea sui immemor tradat contrarium sect. 6. n. 235. Assertionis ratio est: tum quòd in causa Feudali non est concessa prorogatio, ut dixi supra n. 456. reconventio autem est prorogatio: tum quòd fieri nequit coram Judice, qui in genere causæ, in quo est causa reconventionis, jurisdictionem non habet juxta dicta. 406. & 595. Judex autem ordinarius, coram quo convenior in allodialibus, non habet jurisdictionem in causis feudalibus, nisi sit Dominus, à quo Titius à me conventus & ego feudum habemus. Vicissim conventus in causa feudali coram Domino Feudi vel Paribus reconveniri non potest in causa non feudali, uti contra Mozz. de Natural. Feud. n. 114. §. an verò etiam ac alios tradunt cum Innocent. ac Baldo Sonsbec. de Feud. p. 14. n. 38.

Wesembec. c. 17. n. 19. ubi communem dicit, & Vult. Lib. 2. c. 3. n. 9. ac receptum esse in Camera Imperiali testatur Mynfinger. cent. 4. observ. 90. loquens de Paribus Curia. Est autem par ratio de Feudi Domino jurisdictionem ordinariam non habente, ac de ipso quoque procedunt rationes modò allatæ, cum æquè, ac Pares Curia, non habeat jurisdictionem, nisi ex Lege Feudorum, solùm in causa feudali eam concedente. Octavo denique Actor reconventus Reum reconvenire non potest: ne aliàs nimium accumulentur in eodem iudicio causæ, ejusque fiat perturbatio.

604. Haftenus dicta de Jure communi procedunt. Jure Bavarico p. 6. *Ordinis Judicialis Lege* 1. inductum est, ut si conventus & reconventus sint ambo in Provincia, seu subditi Bavarica, & & causa reconventionis à prima causa dependeat, locum tunc habeat reconventio; secus, si non dependeat. Quod pariter Jure Saxonico receptum est, teste Carpz. l. c. *defin.* 8. Provincialis autem seu subditus conventus ab extraneo, hunc reconvenire potest, siue causa reconventionis à conventionis causa dependeat siue non. cit. p. 6. *Leg.* 2. ubi ratio hujus discriminis affertur.

605. Quænam autem sint causæ connexæ non convenit inter DD. Receptum quidem inter eosdem est, uti patet ex iis, quæ tradit Menoch. de *Arbitrar. casu* 95. à n. 6. Pacianus L. 1. de *Probationibus* c. 26. & seqq. Frider. Mindan. de *Contin. causar.* c. 6. connexa negotia esse, quæ ad eundem finem tendunt, quæ ad eandem speciem pertinent, quæ ex consequentia factorum divisionem non recipiunt, vel, ut alij loquuntur, quorum unum sine altero stare non potest, quorum unum pendet ab altero &c. Verùm præterquam quòd istæ regulæ nimis generales sunt, & ad casus particulares facilè applicari sæpe non possunt, saltem ad præsentis quæstionis subjectum non sunt adæquatæ, ut ex dicendis apparebit. Itaque alij alias hinc regulas tradunt. Connexas causas esse dicit Zanger. p. 2. de *Except.* c. 1. n. 387. quæ ex eadem specie contractûs vel ex eodem instrumento ac fundamento nascun-

nascuntur. Quod maximè, si non unicè, locum habet in illis contractibus, ex quibus nascuntur duæ actiones, una directa, altera contraria, uti sunt contractus Depositi, Commodati, Pignoris, Mandati. Verùm sunt connexæ aliæ, quæ hâc regulâ non continentur, v. g. causa Possessionis & Proprietatis, aliæque continentes, de quibus actum est suprâ n. 568. & seqq. Equè parùm universale est, quod Lancelot. & Moller. ajunt apud Carpz. *Jurispr. for. p. 1. constit. 7. defin. 12. n. 3.* causas connexas esse, quando sententia lata in una parit exceptionem in altera. Hinc cum certa regula dari nequeat, rectè cum eod. Carpz. *l. c. n. 2.* secuto Alciat. ac alios, arbitrio Judicis relinquitur, quænam causæ sint connexæ. Quemadmodum ad idem arbitrium recurrendum esse videtur in aliis causis, utrum reconventio concedenda sit, quando imploratur officium Judicis, v. g. per querelam inofficiosi; item ubi nullitas intentatur; ubi uxor dotem repetit; ubi quis debitum est confessus; in causa restitutionis in integrum, alimentorum, electionis, fractæ pacis &c.

§. III.

Utrum Clericus coram Judice seculari reconveniri possit.

SUMMARIUM.

606. Reconveniri coram Judice laico potest Clericus in causa, quæ est ejusdem rationis cum principali, vel cum hac connexionem habet.
607. Secus in causis aliis. De consuetudine tamen etiam in his reconvenitur.
608. Quando reconveniri potest, locum habent ea, quæ aliàs in reconventionem usitata sunt.
609. Exceptis quibusdam casibus.
610. Non potest Judex laicus sententiam suam exequi in persona Clerici

Clerici, vel bonis ejusdem etiam patrimonialibus.

611. *Ratio hujus assertionis affertur.*

612. *Et defenditur ab oppositis.*

606. Multum refert in hac celebri controversia, utrum causa Conventionis & Reconventionis sint connexae vel ejusdem generis, an non. Quod tamen discrimen hic annotare passim negligunt DD. Si Clericus agens contra laicum coram Judice laico ab eo reconveniat super re habente connexionem cum petitione principali & causam conventionis, vel quando est ejusdem rationis, non dubito reconventionem valere. Ex. gr. si Clericus calumniosè laicum accuset, poterit de calumnia reconveniri, & de hac cognoscere Judex laicus, non quidem ad illum puniendum, sed ad condemnandum in expensas, & Reum ab instantia absolvendum. Idemque est, si Clericus de debito laicum conveniat v. g. actione ex mutuo, & à laico itidem de debito reconveniat, v. g. actione venditi. Neque litigium, quod est inter DD. procedere de hujusmodi causis existimo, sed omnes facile consensuros, posse reconveniri à laico Clericum: quia talis reconventio habet rationem naturalis defensionis, sicut allegationes & probationes, quas pro se affert Reus: estque instar exceptionis. Perinde igitur & aequè, ac exceptiones seu dilatoria seu peremptoria, coram Judice etiam laico proponi potest.

607. Itaque quaestio duntaxat videtur procedere de causis diversi generis & connexionem non habentibus, v. g. an Clericus coram Judice laico reconveniri possit in causa commodati, si laicum ipse convenit in causa mutui. Negant complures Theologi & Canonistae, quorum sententia Juri scripto est conformior, & sic in puncto Juris probabilior, ut bene observant Illust. D. Schmid Bavariae Cancellarius, & cum ipso Praenob. D. de Bassis *Semicentur. 2. quaestio. Forens. controvers. 12. n. 1.* Nam Jura Sacra (quibus hic standum est) absolutè prohibent, ne Clericus etiam in causa civili coram Judice laico conveniatur. *C. 4. 8. 10. de Judic. C. 2. § 7. de Foro compet. C. un. de Cleric. Conjug. in 6.*

in 6. *Can. 5. 6. 8. § 14. 11. q. 1.* ac fuse dixi supra *n. 225. § seqq.* Reconventio autem est altera conventio, & sub conventione in genere tanquam species continetur. Cum igitur omnis species prohibita censeatur, quando prohibetur genus, nisi aliqua excipiat *L. 147. ff. de R. J.* nullibi autem excipiat reconventio, dicendum omnino erit, Clericos de Jure coram laico Judice nec reconveniri posse. Verum contrarium docent non modò omnes Heterodoxi (quos in hujusmodi quæstionibus non moramur) & plerique ferè Legistæ Catholici, si excipiat Cynus, Anton. Faber, Klingius, Thesaurus, ac quidam alij: sed etiam Theologi quidam ac Canonistæ, nimium Innocent. Hostiens. Turrecrem. Dec. Joan. Andr. Tabiena, Sylvest. ac alij, quos referunt & sequuntur Thom. Sanchez *in Opusc. Moral. L. 6. c. 1. dub. 1. n. 3.* & August. Barbosa *L. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 2. n. 137.* ac ipsa etiam consuetudo: quæ quia plurimorum DD. calculo approbata, nec ullibi, quod constet, à SS. Pontificibus reprobata est, absit, ut eam condemnem. Non tamen hîc aliqui argumentum benè deducunt ab expensis, in quas Actor Clericus à Judice laico condemnari potest salvo privilegio Fori Clericali Statui competente. Nam condemnatio in expensas ob temeritatem Actoris à sententia absolutoria Rei necessariam dependentiam habet, quam nequam habet causa Reconventionis à causa Conventionis, uti vel ex eo satis patet, quòd Curia Feudalis temerè litigantem pro feudo condemnare in expensas potest, quin tamen reconventionem extra causam feudalem admittere possit, prout dixi paulò antè *n. 595. § 603.*

608. Admissa autem consuetudine reconveniendi Clericum coram Judice seculari, consequens est, quòd reconveniri possit etiam coram Judice Delegato juxta dicta *n. 596.* Et quòd non tantum in judicio Ordinario, sed etiam in Summario, de quo *n. 602.* quòdque reconventionem semel coram laico factam teneatur stare judicio, nec possit pro arbitrio à conventionem desistere, juxta dicta *n. 595.* ac universim ea observanda sint, quæ ad reconventionem

nem requiri hætenus dixi. Quam in rem Barbosa *l.c. à n. 140.* fusè allegat testimonia DD.

609. At verò etiam juxta plerosque ex illis, qui reconventionem Clerici coram Judice laico admittunt, locum ea non habet, quando attentatur in criminalibus, tametsi in his laicus reconveniens tantùm vellet agere civiliter. Decian. *Tract. crim. L. 4. c. 9. n. 17.* Scaccia *de Judic. p. 1. c. 11. n. 93.* Trentacing. *L. 2. var. resolut. tit. de Mut. petit. resol. 1. n. 33.* Petr. Barbosa *in L. qui prior. ff. de Judic. n. 86.* ac alij communiter. Aut quando causa reconventionis foret Spiritualis vel Spirituali annexa: cum pateat, de hac cognoscere esse supra potestatem Judicis secularis. Aut si laicus fraudulenter egisset procurando sui conventionem coram Judice laico, ut sic ipse coram eodem reconvenire Clericum posset: cum sua fraus nemini patrocinari debeat. Aut quando Clericus non ageret nomine proprio, sed alieno, tanquam Tutor, Curator, aut Procurator. August. Barbosa *l.c. n. 149.* cum Carolo de Grassis, Squillante, ac alijs. Idemque dicendum foret, si Clericus ageret nomine proprio & reconveniretur nomine alieno. Neque reconveniri poterit Clericus coram Arbitro voluntario, juxta dicta *n. 597.* Aut si vertatur una ex causis, in quibus reconventioni locum non esse dixi *n. 603.*

610. Dubium hic nascitur, an contra Clericum, qui coram Judice laico laicum convenit, vel ab eo reconventus & condemnatus fuit, executio à Judice laico fieri possit. Receptum inter Catholicos & certum est, executionem in ipsa Clerici persona fieri non posse, exceptis casibus, quos supra enarravi *à n. 313.* Receptum non minùs & certum est, eam fieri non posse in bonis merè Ecclesiasticis, seu ad ipsam Ecclesiam & Beneficium pertinentibus: nisi hæc aliunde sint obnoxia Magistratui laico, nimirum ratione reservatæ jurisdictionis. Igitur quæstio solum est de bonis patrimonialibus Clericorum. Non posse eam etiam in his bonis fieri, sed compulsionem & executionem ad Judicem Ecclesiasticum pertinere, cum comuni DD. tradunt Vincent. de Franchis *decif.*

decis. 193. n. 16. August. Barbosa l. c. n. 156. Bonacina de Legib. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. n. 5. Vivian. Lib. 1. decis. 49. n. 6. Ant. Genuens. Pract. Archiep. Neapol. c. 12. Borell. tom. 1. tit. 7. de Cleric. n. 83. Ratio est: quia bona etiam patrimonialia Clericorum sunt accessoria ad personam, præsertim ubi agitur de foro & jurisdictione, uti cum Panorm. aliorumque communissima tradit Sperelli decis. 12. n. 35. addens n. 36. hanc esse veram, indubitabilem ac practicatum opinionem, ac fusè probant Suar. L. 4. Defens. Fid. c. 16. n. 12. & c. 24. n. 11. Laym. L. 4. Theol. Mor. tr. 9. c. 6. n. 9. Aug. Barbosa in C. 4. de Immun. Eccles. & L. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 5. Delbene de Immun. Eccles. c. 5. dub. 2. & 13. c. 9. dub. 34. & 35. Refragantur & executionem in bonis patrimonialibus fieri posse asserunt Petr. Barbosa in L. Qui prior 29. ff. de Judic. n. 99. Menoch. consil. 1000. n. 78. & Oliva de Foro Eccles. p. 2. q. 6. n. 3. malè allegantes Felinum, Baldum, Decianum.

611. Rationem dat Oliva l. c. n. 4. quia bona patrimonialia Clericorum ex nullo capite sunt exempta, nisi quia Clericorum sunt, & sic ratione personæ: ergo si ipsa persona Clerici non est exempta, sed respondere cogitur coram Judice laico, nec ipsa sunt exempta. Unde n. 5. ait: *non obstat argumentum de persona ad res pro contraria (opinionem) adductum: retorquetur enim in contrarium, quia sicut persona Clerici non gaudet privilegio fori, sic etiam ejus bona temporalia gaudere non debent.* Verùm hinc solum sequitur, quòd sicut in dictis casibus laicus Judex sententiam ferre potest in Clericos, ita illa se extendat ad ipsorum bona; non verò, quòd in illis executionem facere possit. Unde ex communi doctrina modò traditâ invertitur argumentum & sic retorquetur: eo modo bona Clericorum sunt exempta, quo modo ipsa Clericorum persona; ergo cum in hac à Judice laico executio fieri non possit, nec poterit in illis.

612. Neque obstat, quòd cum Ant. Butr. Imol. Panorm. ac alijs ait Felin. in C. 10. de Constitut. n. 8. bona Clericorum non gaudere

dere privilegio Ecclesiarum, nisi ubi id est expressum vel ubi omnimoda utrimque pugnat ratio. Hic enim pugnat omnimoda ratio: quia quoad forum & jurisdictionem potius consideratur persona quam bona, uti advertunt Panorm. *lect. 2. in cit. C. 10. n. 3. in fin.* Dec. *ibid. n. 18. § n. 66.* Cardin. *in Clem. 2. de Censib. notab. 2.* aliique, quos referunt Surd. *consil. 361. n. 65.* ac Marta *de Jurisdic. p. 4. casu 49. n. 3. § 4.* ac benè explicat Suar. *cit. c. 16. n. 12.* quia lex, Statutum, vel sententia disponens circa bona non potest nisi per aliquam personam observari, quæ lege vel sententiâ obligetur; nec quisquam habet jurisdictionem in bona, nisi etiam habeat in personam, cujus illæ res sunt. Cùm ergo secularis Magistratus non habeat jurisdictionem in personam Clerici, nec habere potest in ejus bona, quæ adhærent tanquam accessorium principali. Sicut igitur exequi sententiam non potest in persona Clerici, ita nec in ejus bonis. Accedit, quòd expressum est in Jure, bona Clericorum etiam patrimonialia esse exempta à Jurisdictione laicorum, cùm textus *C. Non minus 4. § C. Adversus 7. de Immun. Eccles. C. Quaquam 4. de Censib. in 6.* de bonis Clericorum indistinctè loquantur. Sùntque hæc Jura renovata & additâ in contravenientes excommunicatione confirmata in Bulla *Coenæ clausula 18.* uti post alios notant Toletus *in Summa lib. 1. c. 30. n. 5.* Suar. *de Censur. disp. 21. sect. 2. n. 100. & disp. 23. sect. 3. n. 2.* Molina *tr. 2. de Just. disp. 970. n. 3.* Alijs privilegijs, pro quibus nec eadem Jura nec ratio stant, quæ stant pro Ecclesijs & ipsis Clericorum personis, fatemur, non gaudere eorum bona patrimonialia. Hinc uti cum Panorm. ac alijs Felin. *l. c. à n. 9.* tradit, & suprâ positam regulam explicat, possunt ista bona præscribi sicut laicorum; nec competit quoad ea restitutio in integrum; possuntque vendi, si Clericus ex illis debitum canonem aut pensionem non solvat; debentur ex iisdem decimæ; possunt auctoritate propria alienari (nisi ad ea ordinatus fuerit Clericus) nec non compromissum & transactio super iisdem fieri &c. Quæ omnia non procedunt in bonis merè Ecclesiasticis, seu ad Ecclesiam pertinentibus.